

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
STARPTAUTISKO UN EIROPAS TIESĪBU ZINĀTŅU KATEDRA

DISKRIMINĀCIJAS AIZLIEGUMA SATURS
STARPTAUTISKAJOS INVESTĪCIJU STRĪDOS
MAGISTRA DARBS

Tiesību zinātnes maģistra studiju programmas
2. kursa studentes Lības Gailītes
Studentes apliecības nr.: lg17036

Darba zinātniskais vadītājs:
Lektors, Mg. iur. Māris Lejnieks

RĪGA 2019

ANOTĀCIJA

Diskriminācijas aizliegums ir viens no pamatprincipiem starptautisko investīciju tiesībās un starptautisko investīciju aizsardzības režīmos. Lai gan šis princips ir sastopams gandrīz ikkatrā investīciju aizsardzības režīmu nodibinošajā dokumentā, tā definīcija un saturs joprojām ir neskaidri, izraisot diskusijas starptautiskajā sabiedrībā. Principa interpretācija ir atstāta tiesu un šķīrējtiesu ziņā, kas nav spējušas nonākt pie vienota un skaidra diskriminācijas aizlieguma satura. Šī darba mērķis ir noskaidrot līdzīgās iezīmes principa definēšanā un piemērošanā, ko ir izvirzījušas tiesas un šķīrējtiesas risinot starptautiskos investīciju strīdus, tādējādi definējot diskriminācijas aizlieguma saturu.

Atslēgvārdi:

starptautiskās investīciju tiesības; diskriminācijas aizliegums; starptautiskās tiesības, starptautiskie investīciju strīdi.

ANNOTATION

The principle of non-discrimination is one of the core principles of international investment law and international investment regimes. Even though this principle is the reoccurring basic element of almost all legal documents establishing investment protection regimes, it is still unclearly defined, therefore raises many discussions amongst the international community. The interpretation and application of the principle has been left to the courts and tribunals, but neither have reached a consensus towards resolving these issues. The objective of this paper is to pinpoint the similarities in the definition and application by courts and tribunals, therefore defining and clarifying the contents of non-discrimination principle.

Keywords:

international investment law; non-discrimination; international law; international investment disputes.

SATURS

ANOTĀCIJA.....	2
ANNOTATION.....	3
Saturs	4
APZĪMĒJUMI.....	6
IEVADS	7
1. STARPTAUTISKO INVESTĪCIJU AIZSARDZĪBAS UN DISKRIMINĀCIJAS AIZLIEGUMA VĒSTURE	9
1.1. Diskriminācijas aizlieguma vēsturiskais ietvars starptautiskajās investīciju tiesībās..	9
1.2. Diskriminācijas aizlieguma izpratne un regulējums pēc Otrā pasaules kara.....	13
1.3. Diskriminācijas aizliegums mūsdienās.....	16
2. JĒDZIENU DEFINĒŠANA.....	19
2.1. Investīcijas un investora definīcijas	19
2.2. Diskriminācijas aizlieguma kritēriji.....	24
2.3.1. Vienāda attieksme	28
2.3.2. <i>De jure</i> un <i>de facto</i> diskriminācijas aizliegums	30
2.3.3. Proporcionalitāte, samērīgums un leģitīms mērķis	32
3. REŽĪMI, KAS REGULĒ STARPTAUTISKĀS INVESTĪCIJAS	35
3.1. Divpusējie investīciju līgumi (BIT).....	35
3.2. Reģionālie investīciju aizsardzības režīmi.....	36
3.2.1. Eiropas enerģētikas hartas nolīgums	36
3.2.2. ES	37
3.2.3. NAFTA.....	38
3.2.4. Citi reģionālie investīciju līgumi.....	38
3.3. Pasaules tirdzniecības organizācija un GATT	39
3.4. Pasaules Banka un Daudzpusējo investīciju garantiju aģentūra.....	40
3.5. Konvencija par ieguldījumu strīdu izšķiršanu starp valstīm un citu valstu pilsoņiem....	41
3.6. UNCITRAL	43
4. INVESTĪCIJU STRĪDU RISINĀŠANA	45
4.1. PCIJ.....	45
4.2. ICJ.....	49
4.3. UNCITRAL	55
4.3.1. NAFTA.....	55
4.3.2. BIT	65
4.4. ICSID	67
4.4.1. NAFTA.....	67

4.4.2. Eiropas enerģētikas hartas nolīgums	69
4.4.3. BIT	70
5. SECINĀJUMI.....	73
IZMANTOTĀS LITERATŪRAS SARAKSTS	75
Dokumentārā lapa.....	84

APZĪMĒJUMI

ANO	Apvienoto Nāciju Organizācija
BIT	Divpusējais investīciju līgums
ES	Eiropas Savienība
FCN	Draudzības, Tirdzniecības un Navigācijas līgums (<i>Treaty of Friendship, Commerce and Navigation</i>)
GATT	1947. gada Vispārējās vienošanās par tarifiem un tirdzniecību (<i>The 1947 General Agreement on Tariffs and Trade</i>)
GATT 1994	1994. gada Vispārējās vienošanās par tarifiem un tirdzniecību (<i>The General Agreement on Tariffs and Trade 1994</i>)
ICJ	ANO Starptautiskā tiesa (International Court of Justice)
ICSID	Starptautiskais Investīciju strīdu izšķiršanas centrs (<i>The International Centre for Settlement of Investment Disputes</i>)
LESD	Līgums par Eiropas Savienību
MFN	Augstākās labvēlības princips (<i>Most favoured nation</i>)
NAFTA	Ziemeļamerikas brīvās tirdzniecības nolīgums (<i>North American Free Trade Agreement</i>)
NT	Valstiskā aizsardzība (<i>National Treatment</i>)
PCIJ	Pastāvīgās Starptautiskās tiesas (<i>Permanent Court of International Justice</i>)
UNCITRAL	ANO Starptautisko tirdzniecības tiesību komisija (<i>The United Nations Commission on International Trade Law</i>)
VCLT	Vīnes konvencija par starptautisko līgumu tiesībām (<i>Vienna Convention on the law of treaties</i>)
WTO	Pasaules Tirdzniecības organizācija (<i>World Trade Organization</i>)

IEVADS

Starptautiskais investīciju režīms ir attīstījies, aizsākoties industriālās pasaules uzplaukumam. Valsts resursi ir tās bagātība, tādēļ to spēja pastāvēt ir atkarīga no savu resursu izmantošana un vienlaicīgas to aizsargāšanas. Kad valsts vai tās valstspiederīgie nav spējīgi vai nevēlās šos resursus izmantot, to var vēlēties darīt kāds cits – ārzemju investors. Šie investori un to investīcijas ne tikai ir fundamentāli svarīgi, lai nodrošinātu kādu noteiktu projektu īstenošanu un nestu labumu privātpersonām, bet arī sniegtu labumu uzņēmējvalstīm un to ekonomikām.

Starptautisko investoru piesaistīšana ir atkarīga no katras uzņēmējvalsts spējas nodrošināt labvēlīgus, stabilu režīmu, kas veicinātu ilgtermiņa ieguldījumu.¹ Tiek radīti starptautiskie līgumi, daudzpusējās un divpusējās vienošanās un līgumi, kas veicina starptautisko investīciju aizsardzību un rada noteiktus aizsardzības režīmus. Šo režīmu ietvars ir būtisks ne tika jau esošajiem, bet arī potenciālajiem investoriem, pirms tie pieņem lēmumu par sava ieguldījumu novirzīšanu noteiktajā valstī.

Investīciju aizsardzība, tajā vadošie principi un to izpratne tiek plaši skatīta tiesību zinātnieku vidū, taču to secinājumi par mehānismiem un formulām, kā definēt, interpretēt un piemērot tos, nav vienveidīgs. Lai gan lielākā daļa investīciju aizsardzības režīmus nodibinošie dokumenti ietver vispārpieņemtus noteikumus, tomēr tie mēdz atšķirties, balstoties uz līgumu, konvenciju, to pušu vai dalībvalstu, kā arī reģionālajām īpatnībām. Līdzīgi ir ar diskriminācijas aizliegumu un paša principa piemērošanu, ietvaru un kritērijiem, kas jāņem vērā, lai spētu paredzēt ar to radīto aizsardzību un tā apjomu.² Tā kā pats diskriminācijas aizliegums ir ietverts lielākajā daļā no šiem regulēšanas instrumentiem, nebūtu šaubu par tā nepieciešamību un nozīmīgumu, tomēr tas reti tiek definēts, norādot uz tā vispārpieņemto nozīmi izpratnes veidošanai. Šāda atsaukšanās vai tikai principa pieminēšana rezultējās nepieciešamībā to interpretēt strīda izšķiršanas procesā, ar ko lielākoties nodarbojas šķīrējtiesas.³

Ņemot vērā ne tikai starptautisko investīciju nozīmīgumu, tātad arī to aizsardzību, šī darba mērķis ir pētīt diskriminācijas aizlieguma saturu. Tā kā spēkā esošais regulējums ir

---

¹ Ortino F. Non-Discriminatory Treatment in Investment Disputes. Book: Dupuy P.M., Francioni F., Petersmann E.U. (eds.) Human Rights in International Investment Law and Arbitration. United Kingdom: Oxford University Press, 2009, p. 344.

² Dolzer R., Schreuer C. Principles of International Investment Law. Second Edition. United Kingdom: Oxford University Press, 2012, p.12.

³ Ortino F. Non-Discriminatory Treatment in Investment Disputes. In: Dupuy P.M., Francioni F., Petersmann E.U. (eds.) Human Rights in International Investment Law and Arbitration. United Kingdom: Oxford University Press, 2009, p. 344; Risvas M. Non-Discrimination In International Law And Sovereign Equality Of States: An Historical Perspective. Houston Journal of International Law, 2017, Vol. 2017, No.1, p.80.

neskaidrs un nespēj sniegt konkrētu, vispārpieņemtu principa definīciju vai tā piemērošanai nepieciešamos kritērijus, starptautiskajās investīciju tiesībās tā definēšana ir kļuvusi par neatņemamu investīciju strīdu risināšanas daļu.

Šī darba mērķis ir noskaidrot, kādi ir būtiskie diskriminācijas aizlieguma kritēriji un elementi, kas sastāda tā saturu, lai nonāktu pie vienota tā ietvara. Pētījums tika veikts ņemot vērā diskriminācijas aizlieguma vēsturisko ietvaru, mūsdienu regulējumu, kā arī strīdu risināšanas laikā uzsvērtos un piemērotos diskriminācijas aizlieguma ietvarus. Pirmajā šī pētījuma nodaļā tiek aplūkots vēsturiskais un mūsdienu regulējums. Otrajā nodaļā tiek aplūkots teorētiskais diskriminācijas aizlieguma saturs, trešajā nodaļā tiek aplūkoti būtiskākie no investīciju aizsardzības strīdu risināšanas veidiem. Ceturtajā nodaļā tiks aplūkoti tieši strīdu risināšana tiesu un šķīrējtiesu ietvarā, analizējot to savstarpējās līdzības un atšķirības, bet kopsavilkumā tiks sniegts diskriminācijas aizlieguma saturs.

Darbā ir metodoloģiski īstenota gramatiskā, vēsturiskā, sistēmiskā un teleoloģiskā interpretācijas metode.

Darba autore uzsver, ka šī darba ietvaros nav aplūkoti visi investīciju aizsardzības un strīdu risināšanas režīmi, ietverot tikai tādus, kam ir, pirmkārt, vislielākā nozīmē, otrkārt, visplašākā prakse šādu strīdu risināšanā, kas ļautu gūt vispārēju priekšstatu par diskriminācijas aizlieguma saturu starptautisko investīciju tiesību ietvarā.

1. STARPTAUTISKO INVESTĪCIJU AIZSARDZĪBAS UN DISKRIMINĀCIJAS AIZLIEGUMA VĒSTURE

Konceptuāli ārvalstu investīcijas ir pastāvējušas gandrīz vienmēr,⁴ bet ārzemnieku kapitāla un investīciju aizsardzība standarti ir piedzīvojuši lielas pārmaiņas. Diskriminācijas aizlieguma, kā viena no aizsardzības veida, pirmsākumi meklējami ārzemnieka statusa vēsturiskajā nodibināšanā. Lai varētu veikt vēsturisko interpretāciju un nonāktu pie visaptveroša secinājuma par starptautisko investīciju aizsardzības režīmiem un, it īpaši, diskriminācijas aizlieguma saturu, šīs nodaļas ietvaros tiks aplūkota investīciju aizsardzības attīstība vēsturē.

1.1. Diskriminācijas aizlieguma vēsturiskais ietvars starptautiskajās investīciju tiesībās

Hugo Grocijs (*Hugo Grotius*)⁵ jau 1625. gadā norādīja, ka tiklīdz ārzemniekam un valstspiederīgajam ir dotas vienādas iespējas rīkoties, tiem pienākas vienādas tiesības un pienākumi attiecībā uz šo sniegto rīcības brīvību, tādēļ *valstspiederība*, kā pamats atšķirīgai attieksmei, ir aizliegtais kritērijs.⁶

Emeriks de Vatel (*Emmerich de Vattel*)⁷ savā 1758. gada darbā “Nāciju tiesības” norādīja uz valstu tiesībām regulēt priekšnosacījumu, lai ārzemnieki varētu ieceļot un brīvi rīkoties to jurisdikcijā, tomēr, tiklīdz šīs pasu noteiktās prasības ir izpildītas, tiem pienākas vienlīdzīga attieksme un brīvība kā valstspiederīgajiem. Ārzemnieku statuss nozīmē, ka tie nav pakļauti visām suverēna pavēlēm, kā arī nav apveltīti ar visām brīvībām, kādas pienākas pilsoņiem. Tas gan nenozīmē, ka personas ārzemnieka statuss piešķir valstīm brīvību attiecībā uz rīkoties nesamērīgi un nepamatoti. Ierobežot šo nesamērīgo uzvedību var tikai ar esošu pretestības jeb aizstāvības mehānismu, un šo aizstāvja lomu spēj aizpildīt tikai kāds, kurš

---

⁴ Duquet S, Hachez N., Wouters J. International investment law: the perpetual search for consensus. In: De Schutter O., Swinnen J., Wouters J. (eds.) Foreign Direct Investment and Human Development: The law and economics of international investment agreements. Routledge, 2013, p.26.

⁵ Hugo Grocijs (1583-1645) bija holandiešu jurists un diplomāts, kurš ir veicis lielu pienesumu starptautisko tiesību attīstībā un tiek dēvēts par “starptautisko tiesību tēvu”. Viens no Hugo Grocija vislabāk zināmajiem darbiem ir *De jure belli ac pacis*, kas tika publicēta 1625. gadā. Skatīt: Hugo Grotius. Available: <https://www.britannica.com/biography/Hugo-Grotius> [accessed 03.06.2018.]

⁶ H. Grocijs savā darbā norāda uz nodarbošanās brīvību, piemēram, zvejniecību, medīšanu, pērlu vākšanu u.c. Tomēr jāņem vērā, ka šādi specifiski uzskaitījumi neierobežo vispārīgo principa interpretāciju. Grotius H. *De Jure Belli Ac Pacis*. (1625). In: Scott J.B. (ed.), Kelsey F.W. (trans.) The Classics of International Law. United Kingdom: Clarendon Press, 1925, Book II, Chapter II, XXII..

⁷ Emeriks de Vatel (1714-1767) bija sveiciešu jurists un dabisko tiesību pārstāvis, kurš tās centās piemērot starptautisko tiesību attīstībā. Viens no Emerika de Vatela vislabāk zināmajiem darbiem ir “*Le Droit des gens*” (“*The Law of Nations*”), kas tika publicēts 1758. gadā. Skatīt: Emmerich de Vattel. Available: <https://www.britannica.com/biography/Emmerich-de-Vattel> [accessed 03.06.2018.]

uzskatāms par subjektu starptautiskajā mērogā, tātad tā valsts, kuras valstspiederība ārzemniekam piemīt. Tādēļ valstspiederībai i jau izsenis ir neizmērojama nozīme.

Emeriks de Vatel norāda, ka ārzemnieka piederība kādai valstij attiecināma arī uz tam piederošo īpašumu, tādējādi statusa maiņa netiek pārlietu vienkāršota.⁸ Šāda pieceja ir būtiska, jo nav iedomājams haoss, kas varētu rasties, ja personu valstspiederība tiktu nonivelēta un pielīdzināta kādas lietas īpašnieka statusam. Valstīm tas nemaz nebūtu izdevīgi, ņemot vērā pilsoņu un valstspiederīgo nesaraujamo saikni ar pašas valsts eksistenci.⁹

Vēsturiski attīstoties ārzemnieku aizsardzībai, uzsverot tieši ārzemju investorus, uz tiem tika attiecināts minimālais izturēšanās standarts (*minimum standard of treatment*), kā ietvarā vienlīdzīga attieksme ir līdzvērtīgi vērojama pret visiem ārzemniekiem un valstspiederīgajiem. Savā darbā, spriežot par nepieciešamo vienlīdzības nodrošināšanu, uz šādu principu norādīja arī Hugo Grocijs.¹⁰ Būtībā princips ietvēra vienlīdzību, kā nepieciešamo izturēšanās minimumu. No tā var atvasināt arī šaurāko NT principu, kas jau attiecināms uz tiešu salīdzinājumu starp "vienu" ārzemnieku un "vienu" valstspiederīgo.¹¹ Šie ir izturēšanās standarti, kā uzvedības robežas, kas valstīm jāievēro. Un pēc būtības, ar mērķi novērst nevienlīdzību, tie ietver diskriminācijas aizliegumu. Tas nav pārsteidzoši, tā kā to visu pamatā ir tieši valstspiederība.

Diskriminācijas aizliegums ir jāskata tikai kopsakarā ar vienlīdzību, tā kā pati *diskriminācija* norāda uz nevienlīdzības esamību. Ņemot vērā, no kurienes diskriminācijas aizliegums ir cēlies, tas neapšaubāmi joprojām ir sasaistīts tā pamatā esošajiem principiem.¹² Neatkarīgi no tā, ka iepriekš minētie principi nav kāds jauninājums starptautiskajās tiesībās, to piemērošana joprojām raisa diskusijas. Sākotnējās starpvalstu vienošanās par valstspiederīgo aizsardzību bija neskaidras, šķietami ar šaubām un neuzticību māktas. Ārzemju investoriem tika piešķirts minimālais izturēšanās standarts. Lai gan būtu absurdi kritizēt šī principa piemērošanu, tomēr, ņemot vērā tā ietvaru, ar to nodrošināmā aizsardzība un strīdu risināšanas kārtība varēja tikt īstenota tikai nacionālajā līmenī.¹³ Tika pieņemts, ka vienāda attieksme un

⁸ de Vattel E. The Law of Nations. (1758). Chitty J. (trans.) USA: T.&J.W. Johnson & Co, 1858, Book II, Chapter VIII, para.100.

⁹ McMahon S. Developments in the Theory and Practice of Citizenship. United Kingdom: Cambridge Scholars Publishing, 2012, p.48.

¹⁰ Grotius H. De Jure Belli Ac Pacis. (1625). In: Scott J.B. (ed.), Kelsey F.W. (trans.) The Classics of International Law. United Kingdom: Clarendon Press, 1925, Book II, Chapter II, XXII.

¹¹ Principles of the trading system. Available: https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/fact2_e.htm [accessed 14.02.2019.]

¹² Hyder K. Equality Of Treatment And Trade Discrimination In International Law. The Haque, 1968, p.15.

¹³ Šis princips jānošķir no diskriminācijas aizliegumu, taču abos ir vērojamas arī līdzības, kas palīdz noteikt vēsturisko principa ietvaru. Duquet S, Hachez N., Wouters J. International investment law: the perpetual search for consensus. In: De Schutter O., Swinnen J., Wouters J. (eds.) Foreign Direct Investment and Human Development: The law and economics of international investment agreements. Routledge, 2013, p.27.

izturēšanās ir prezumējama no tā, ka vienādi aizsardzības mehānismi ir pieejami ikvienam- ne tikai valstspiedrīgajiem, bet arī tiem ar ārzemnieka statusu.¹⁴ Tas gan ir loģisks iznākums visām personām vienlīdzīgi piemērojot tiesību un pienākumu ietvaru, bet tieši šī absolūtā vienlīdzība var radīt labvēlīgu vidi, lai īstenotu atšķirīgas attieksmes paušanu, no kuras neizriet nekādas sekas. Tas pamatojams ar secinājumu, ka strīdu risināšanas kārtība, kas ir atkarīga tikai no pašas uzņēmējvalsts, balstoties uz tās suverenitāti, liedz ārzemnieka valstspiederības valstij tiesības īstenot aizsardzību vai ietekmēt faktisko situāciju.

Nav pārsteidzoši, ka šāda vienkāršota izpratne par ārzemniekam pienākošās aizsardzības un vienlīdzības īstenošanu, ilgtermiņā rezultējās pieaugošā tendencē īstenot ārzemnieku īpašumu nacionalizāciju un ekspropriāciju. Sociālistisko un komunistisko ideju uzplaukuma laikā, aizsardzības mehānismu trūkums kļuva acīmredzami bīstams,¹⁵ bet tā kā valstīm bija izvēlēs brīvība attiecībā uz nacionālo regulējumu un tajā nodrošināto aizsardzības līmeni, ārzemnieku tiesības uz īpašumi bija tam pilnībā pakļautas.

Viens no spilgtākajiem piemēriem, kas palīdz raksturot vienlīdzīgas attieksmes īstenošanu šajā vēstures laika posmā, ir saskatāms strīdā, kas norisinājās starp ASV un Meksiku 20. gadsimta pirmajā pusē. Meksikas teritorijā liels skaits lauksaimniecībā izmantojamās zemes piederēja ASV pilsoņiem. Veicot lauksaimniecības reformas, tika īstenota šo īpašumu nacionalizācija, ar mērķi to sadalīt un piešķirt pieaugošajam skaitam nabadzīgo Meksikas lauksaimnieku, kas faktiski šo zemi apstrādāja arī līdz zemju nacionalizācijas īstenošanai. Reformas īstenošanai tikai pieņemts nacionālais regulējums, kas tika pozicionēts kā esošās nabadzības mazināšanas rīks. Tas, ka šie īpašumi tika ekspropriēti, netika pat apsvērts, liedzot ASV pilsoņiem jebkādu aizsardzību attiecībā uz to īpašumiem.¹⁶

ASV valsts sekretārs Kordels Huls (*Cordell Hull*), korespondencē ar Meksikas ārlietu ministru, norādīja, ka ir pašsaprotami nodrošināt adekvātu un samērīgu kompensāciju personām, kuru īpašums tika ekspropriēts.¹⁷ Necenšoties analizēt arī visnotaļ acīmredzamas ASV kā valsts intereses šajā jautājumā, fundamentāli šī bija būtiska atziņa, jo ietvēra ar netaisnīgu rīcību radīto seku mazināšanu. Šī tiek saukta par *Hula formulu*, kā minimālāko

---

¹⁴ Ibid. p.27; Root E. The Basis of Protection to Citizens Residing Abroad. American Journal of International Law, 1910, Vol. 4, Iss. 3, pp.521–522, 528.

¹⁵ Duquet S, Hachez N., Wouters J. International investment law: the perpetual search for consensus. In: De Schutter O., Swinnen J., Wouters J. (eds.) Foreign Direct Investment and Human Development: The law and economics of international investment agreements. Routledge, 2013, p.28.

¹⁶ Lowenfeld A. F. International Economic Law (International Economic Law Series). Second edition. USA: Oxford University Press, 2008, pp.471-473; Duquet S, Hachez N., Wouters J. International investment law: the perpetual search for consensus. In: De Schutter O., Swinnen J., Wouters J. (eds.) Foreign Direct Investment and Human Development: The law and economics of international investment agreements. Routledge, 2013, p.28.

¹⁷ Lowenfeld A. F. International Economic Law (International Economic Law Series). Second edition. USA: Oxford University Press, 2008, pp.478-479.

aizsardzības mehānismu uzsverot ārvalstu investoru tiesības vismaz jāsaņem kompensācija par nodarīto kaitējumu.¹⁸ Lai gan šī formula mazina radīto seku ietekmi, ja valstis jau sākotnēji apzinās nepieciešamību rēķināties ar kompensācijām par savām darbībām, ir lielāka varbūtība, ka tās neieviešis neapdomātus, nesamērīgus nacionālos regulējumus vispār. Visatļautība, kas valstu uzvedībā valdīja līdz šim brīdim, vairs nebija sekmīga.

Meksikas nostāja šajā strīdā balstījās uz *Kalvo doktrīnu* (*Calvo doctrine*), kas rada “tīro” vienlīdzību – ārzemnieki ir pakļauti nacionālajam regulējumam, gluži tāpat, kā valstspiederīgie.¹⁹ *Kalvo doktrīna* bija plaši atzīta tiesisko attiecību veidošanā visā Latīņamerikā.²⁰ Jānorāda, ka pirmšķietami šādi arī tiek nodrošināta vienlīdzīga attieksme starp valstspiederīgajiem un ārvalstu investoriem, vienādā izturēšanās ir attiecināma uz absolūti visiem vispārējā, nacionālā regulējuma ietvarā.²¹

Kalvo doktrīnas veidošanās vēsturiskajā prizmā rada šaubas par to, kādu vienlīdzību ar tās piemērošanu cenšas panākt valstis. Vēsturiski, lai nodrošinātu, ka ārzemnieki, it īpaši, ja tie ir no kādas imperiālās lielvaras, neizmanto savas iespējas attiecībā uz pārstāvību, tiem bija jābūt absolūti vienlīdzīgiem ar valstspiederīgajiem. Šī absolūtā vienlīdzība patiesībā ir tieši tik vienlīdzīga, kā nacionālā regulējuma ietvaros norādīts. Piemērojot *Kalvo doktrīnu*, ārzemniekiem vairs neeksistē to valstspiederības nodrošinātie aizsardzības mehānismi. *Kalvo doktrīnas* ietvaros tiek būtībā liegtas gandrīz visas no valstspiederības izrietošas tiesības.²² Līdzības ir redzamas starp minimālo izturēšanās standartu un šo doktrīnu. Riski, ka netiktu mazināts aizskārums radītais kaitējums, kā tas tika uzsvērts ar *Hula formulu* nav pat būtiski, jo kaitējums, vismaz raugoties uz to juridiski, nemaz neeksistē.

Neapšaubāmi koloniālisma laikā pakļautās valstis, atgūstot neatkarību, bija krietni nelabvēlīgākos apstākļos, nekā imperiālās lielvaras, tādēļ to vēlme aizsargāties no līdzīgu scenāriju atkārtotā ir pašsaprotama. *Kalvo doktrīna* to spēj nodrošināt, jo mazina iespējamo

---

¹⁸ Duquet S, Hachez N., Wouters J. International investment law: the perpetual search for consensus. In: De Schutter O., Swinnen J., Wouters J. (eds.) Foreign Direct Investment and Human Development: The law and economics of international investment agreements. Routledge, 2013, pp.28-29.

¹⁹ Duquet S, Hachez N., Wouters J. International investment law: the perpetual search for consensus. In: De Schutter O., Swinnen J., Wouters J. (eds.) Foreign Direct Investment and Human Development: The law and economics of international investment agreements. Routledge, 2013, pp.28-29.

²⁰ Risvas M. Non-Discrimination In International Law And Sovereign Equality Of States: An Historical Perspective. Houston Journal of International Law, 2017, Vol. 2017, No.1, p.88.

²¹ Manning-Cabrol D. The Imminent Death of the Calvo Clause and the Rebirth of the Calvo Principle: Equality of Foreign and National Investors. Law and Policy in International Business, 1995, UC Davis Journal of International Law and Policy, 1995, Vol. 26, No. 4, pp. 1169-1172.

²² Paulsson J. Denial Of Justice In International Law. United Kingdom: Cambridge University Press, 2005, pp.21-22; Papaniskis M. The International Minimum Standard And Fair And Equitable Treatment. United Kingdom: Oxford University Press, 2013, pp.23-24; Shea D.R., The Calvo Clause: A Problem Of Inter-American And International Law And Diplomacy. USA: University Of Minnesota Press, 1955, pp.19-20.

pārākuma īstenošanu, tomēr neizslēdz arī iespējamo protekcionismu²³, kas balstīts uz nacionālo interešu un subjektu aizsardzību. Vienlīdzības ieviešana *Kalvo doktrīnas* ietvarā patiesībā var radīt vislielāko faktiskās nevienlīdzības risku, tā kā starptautiska līmeņa aizsardzības mehānismu nepiemērojamība paver valstu brīvību noteikt ārzemnieku tiesību ierobežojošu regulējumu, reizē neuzņemoties par šādu rīcību atbildību.²⁴ No vienas puses, ir skaidrs, kādēļ vēsturiski *Kalvo doktrīna* radās, tomēr laikam ejot uz priekšu, tās vēsturiskie rašanās iemesli kļūst aizvien mazāk attiecināmi uz reālo valstu stāvokli. *Hula formula* un *Kalvo doktrīna* nav tieši saistītas ar diskriminācijas aizliegumu, bet tās ir daļa no vienlīdzīgas attieksmes koncepta vēsturiskās attīstības. Šajā vēstures laika posmā novērojama izteikti ierobežojumi attiecībā uz ārzemnieku aizsardzību, uzsverot valstspiederīgo un valsts intereses, nevis vairāku interešu balansu, kas joprojām rezonē arī mūsdienu investīciju aizsardzības režīmos.

1.2. Diskriminācijas aizlieguma izpratne un regulējums pēc Otrā pasaules kara

Otrā pasaules kara laikā, kā arī pēc tā, novērojams progress attiecībā uz vispārējo aizsardzību, kas piešķirama ārzemju investoriem. Vienlaicīgi attīstījās gan sociālistiskie, gan komunistiskie režīmi, kā arī masveidā norisinājās dekolonizācija, tādēļ daudzviet īpašumi tika pārņemti valsts īpašumā jeb nacionalizēti. Protams, arī šajos apstākļos vislielāko atbalstu guva *Kalvo doktrīna* un tās idejas.²⁵ Kā jau norādīts, pēc būtības tā ir absolūtā vienlīdzība, kuras ieviešana ir atkarīga tikai no pašu valstu godprātīgas rīcības. Ir skaidrs, ka turpinoties protekcionisma iezīmēm, bija nepieciešams to mainīt, nostiprinot vispārpieņemtu, skaidru un saskaņotu aizsardzību ikviena interesēm. Bet, iespējams tieši šo lielo pārmaiņu laikā, vēlme rast skaidrību un stabilitāti starptautiskajā vidē kopumā, tajā skaitā investīciju aizsardzībā, kļuva vēl nozīmīgāka.

Vieni no pirmajiem centieniem nostiprināt aizsardzību gan valstīm, gan ārzemniekiem tika īstenots ar Havanas Hartu (*Havana Charter for the International Trade Organization*).²⁶ Sākotnējais projekts ietvēra ne tikai tirdzniecības režīmu, bet arī investīciju aizsardzību, iekļaujot gan minimālo izturēšanās standartu, gan NT, gan kompensāciju mehānismu, kas jāpiemēro ekspropriācijas gadījumā.²⁷ Šie ir acīmredzami centieni apvienot visus būtiskos tā laika principus, lai rastu pēc iespējas lielāku piekrišanu no valstu puses, tomēr šie centieni bija

²³ Shan W. Is Calvo dead? *The American Journal of Comparative Law*, 2007, Vol. 55, No. 1, p.127.

²⁴ Vandeveld K.J. A Brief History of International Investment Agreements. *U.C. Davis Journal of International Law & Policy*, 2005, Vol. 12, No. 1, p.159.

²⁵ Newcombe A., Paradell L. *Law and Practice of Investment Treaties: Standards of Treatment*. The Netherlands: Kluwer Law International BV, 2009, pp.18-19.

²⁶ Havana Charter for an International Trade Organization (Havana Charter, ITO Charter 1948). UN Doc E/CONF.2/78.

²⁷ Brewer T.L., Young S. *The Multilateral Investment System and Multinational Enterprises*. United Kingdom: Oxford University Press, 1998, pp.70-73.

veltīgi. Koloniālisma laika atstātā ietekme, jaunie režīmi, kas pēc kara dominēja un uzplauka daudzās valstīs, un vispārējā neizpratne par principu un plānotā regulējuma jēgu rezultējās nespējā vienoties par kopīgiem standartiem. Piemēram, ASV uzskatīja, ka tās interesēs visizdevīgāk ir slēgt FCN, kuros noteicamais aizsardzības mehānisms ir strikts.²⁸ Protams, arī otrai līgumslēdzējpusē valstij tas bija izdevīgāk, jo, pirmkārt, bija vienkāršāk slēgt tādu vienošanos, kurā būtu iespējams ietvert kādu īpašu valsts interesēm nozīmīgu normu, otrkārt, pat, ja nebūtu iespējams sarunu ceļā panākt izdevīgu risinājumu, vismaz šī vienošanās nav noslēgta ar vairākām valstīm, bet tikai vienu, samazinot iespējamo nevēlamās ietekmes vai regulējuma avotu daudzumu.

Šī haosa rezultātā Havanas Hartā iekļāva vien pāris atsauces uz investīciju aizsardzību, nodrošinot, ka nav pieļaujama neattaisnojama un netaisnīga izturēšanās.²⁹ Pat šāda atkāpe un ļoti vispārīgs un nepietiekošs regulējums nebija pietiekošs, lai valstis vēlētos to atbalstīt. Galu galā, tas tāpat netika piemērots, jo Havanas Harta nekad tā arī nestājās spēkā, ASV atsakoties to ratificēt.³⁰

1949. gadā Starptautiskās tirdzniecības palāta ierosināja izstrādāt Starptautisko kodeksu par taisnīgas izturēšanās piemērošanu ārzemju investīcijām (*International Code of Fair Treatment for Foreign Investment*), ietverot līdzīgu aizsardzību, kā bija plānots Havanas Hartas izstrādāšanas laikā, tomēr gluži tāpat kā iepriekšējos centienos ieviest regulējumu, valstis atteicās pieņemt plašu aizsardzības režīmu, tam nekad nestājoties spēkā.³¹ Starptautisko tiesību asociācija (*International Law Association- ILA*) uzņēmās veidot *Draft Statutes of the Arbitral Tribunal for Foreign Investment and the Foreign Investment Court*, kam bija jāklūst par tās statūtiem. Tomēr vēsture atkārtojās un arī šie statūti nestājās spēkā.³² Turpinot nesekmīgo mēģinājumu ieviest jebkādu starptautisko regulējumu virkni, 1959. gadā tika izstrādāta *Draft Convention on Investments Abroad*, kas gluži tāpat cieta neveiksmi. Tomēr visi šie nesekmīgie centieni ir vērtīgi, jo tika veidoti tādi investīciju aizsardzības režīmi, kas ietvēra ne tikai minimālo izturēšanās standartu un kompensāciju mehānismus, bet arī aizsargāja pret netaisnīgām un diskriminējošām darbībām.³³ Neatkarīgi no tā, ka iepriekš minētie regulējumi

---

²⁸ Wilcox C. A Charter for World Trade. USA: The Macmillan Company, 1949, p.146.

²⁹ Havana Charter for an International Trade Organization (Havana Charter, ITO Charter 1948). UN Doc E/CONF.2/78. Article 11, para.(1), subpara.(b)

³⁰ Jackson H.J. The World Trading System Law and Policy of International Economic Relations. Second edition. USA: The MIT Press, 1997, p.38.

³¹ Newcombe A., Paradell L. Law and Practice of Investment Treaties: Standards of Treatment. The Netherlands: Kluwer Law International BV, 2009, pp.20-21.

³² Ibid. p.21.

³³ Newcombe A., Paradell L. Law and Practice of Investment Treaties: Standards of Treatment. The Netherlands: Kluwer Law International BV, 2009, p.22.

neguva gana lielu atbalstu, lai stātos spēkā, tie bija pirmie centieni radīt visaptverošu aizsardzības mehānismu, kas ir pamats tālākai investīciju aizsardzības attīstībai.

Lai gan šajā laika posmā trūka vienveidīgs, vispārējs regulējums, tomēr valstis aktīvi noslēdza divpusējos un reģionālā līmeņa līgumus par tirdzniecības režīmu izveidi. Investīciju aizsardzība bija daļa no šo tirdzniecības režīmu regulējuma, pat, ja tika pieminēta tikai pāris pantos, tādēļ arī šī darba ietvaros ir būtiski aplūkot ne tikai investīciju aizsardzības režīmus, bet arī to vēsturisko bāzi – tirdzniecības režīmus.³⁴ Viens no plašāk sastopamākajiem līgumiem, kas izrietēja no tirdzniecības tiesībām bija FCN. Pirmsākumos to mērķis bija regulēt tieši tirdzniecības standartus un navigāciju, tomēr vēlāk tie kļuva būtiski arī investīciju aizsardzībā.³⁵ Kā pierādījums to ietvaram attiecībā uz investīcijām ir tiesu prakse investīciju strīdos, to risināšanā piemērojamajam regulējumam balstoties tieši uz FCN.³⁶

Reģionāli būtisks ir 1957. gads, kad ar Romas līgumu tika izveido Eiropas Ekonomikas kopiena sešās valstīs.³⁷ Romas līgums ietver arī investoru aizsardzību un diskriminācijas aizliegums, kas ir būtiska regulējuma daļa. Jāatzīmē, ka arī Romas līgumā nav plašs diskriminācijas aizlieguma definējums, vienīgi norāde uz pašu principu.³⁸ Var prezumēt, ka diskriminācijas aizliegums arī šajā gadījumā jāsaprot tā vispārpieņemtajā izpratnē. Lai gan Eiropas Ekonomiskā kopiena tika izveidota tikai sešās valstīs, iepriekš minētie centieni ieviest jebkādu regulējumu apliecina, cik nozīmīgi bija panākt jebkādu vienošanos, neatkarīgi, cik valstis uz to bija spējīgas. Eiropas Ekonomikas kopiena, kas tik izveidota ar vienu no pirmajiem daudzpusējiem līgumiem, ir pierādījusies kā pamats stabilam režīmam arī attiecībā uz investīciju aizsardzību.

Aplūkojot investīciju aizsardzības režīmu vēsturisko izveidi, top skaidrs, ka gandrīz jebkura starptautiskā organizācija vēlējās viest skaidrību un vienotu izpratni, pat ja šie centieni bija nesekmīgi. Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (turpmāk – **OECD**), kas tika dibināta 1961. gadā, ir viens no veidiem, kā tā laika attīstītās valstis centās stabilizēt vismaz to starpā piemērojamos tiesiskos un, neapšaubāmi, arī uzvedības standartus. OECD līdz šim brīdim publicē vadlīnijas, rīko konferences un izstrādā tiesību instrumentus arī attiecībā uz

---

³⁴ DiMascio N. and Pauwelyn J. Non-discrimination in Trade and Investment Treaties: Worlds Apart or Two Sides of the Same Coin? *The American Journal of International Law*, 2008, Vol. 102, No. 1, p.48.

³⁵ Vandeveldelde K.J. A Brief History of International Investment Agreements. *U.C. Davis Journal of International Law & Policy*, 2005, Vol. 12, No. 1, p. 162; Paulus A. *Treaties of Friendship, Commerce and Navigation*. Available: <http://opil.ouplaw.com/view/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e1482> [accessed 09.08.2018]

³⁶ *Piemēram skatīt*: ICJ Judgment on 20.07.1989. in case *Elettronica Sicula S.P.A. (ELSI)*. I.C.J. Reports 1989, p. 15.

³⁷ Eiropas Ekonomikas kopienas dibināšanas līgums un tā pielikumi (Romas līgums). Parakstīts: 25.03.1957. Publicēts: http://ec.europa.eu/archives/emu_history/documents/treaties/rometreaty2.pdf [aplūkots 12.09.2018.]

³⁸ Turpat. 7.,33., 36., 37., 40., 44., 45., 48., 67., 68., 79., 92., 132., 133. pants.

investīciju aizsardzību. Lai gan OECD pieņem arī tās dalībvalstīm juridiski saistošus lēmumus, kā arī slēdz starptautiskā līmeņa vienošanās, dalībvalstis var arī atturēties no piedalīšanās to pieņemšanā, tādējādi neuzņemoties saistības, kas no tām izriet.³⁹

Ir acīmredzams, ka starptautiskās investīciju tiesības ir nekad tā īsti nav spējušas nodibināt vienu, vispārpieņemtu uzvedības modeli un juridisko ietvaru. Neapšaubāmi, tieši tādēļ arī mūsdienās šī tiesību nozare ir pakļauta ļoti šauras piemērojamības juridiskajos instrumentos iekļautajam regulējumam, nepastāvot par izteiktām paražu tiesībām.

1.3. Diskriminācijas aizliegums mūsdienās

Atsaucoties uz iepriekšējām apakšnodaļām, var secināt, ka diskriminācijas aizliegums ir ne tikai atzīts starptautisko tiesību princips, kas ir uzskatāms par vienu no fundamentālākajiem aizsardzības mehānismiem starptautisko investīciju režīmos, bet arī neskaidrs, nedefinēts un grūti piemērojams. Pārsteigumu nerada fakts, ka joprojām šis princips nav ieguvis vispārpieņemtu definīciju. Lai gan diskriminācijas aizliegums iekļauts lielākajā daļā investīciju aizsardzības aktos, tā definēšana nav viennozīmīga un iespēja smelties piemērus no vispārējā regulējuma principā neeksistē.⁴⁰ Pats investīciju aizsardzības režīms līdzinās raksturojumam, kas attiecināms uz diskriminācijas aizliegumu. Nav sarežģīti secināt, ka investīciju aizsardzības režīms kā koncepts arī turpinās pastāvēt neskaidrā, diskusijas raisošā, bet funkcionējošā ietvarā. Rodas iespaids, ka valstis ir samierinājušas vai pieradušas pie esošās situācijas, atrodot veidus, kā rast sev nepieciešamā regulējuma ieviešanai.

Darba autores ieskatā, vienota investīciju aizsardzības režīma trūkums radīja nepieciešamību to regulēt ar līgumu palīdzību un, tā kā valstis nespēja vienoties savā starpā, BIT noslēgšana ir kļuvusi par nepieciešamību, nevis izvēli. Šobrīd ir noslēgti gandrīz trīs tūkstoši šādu līgumu,⁴¹ tādēļ ir acīmredzams, ka ne tikai investīciju aizsardzība ir būtiska starptautiskā mērogā, bet tieši šie līgumi veido bāzi vispārējā investīciju aizsardzības režīma funkcionalitātei. Tomēr arī BIT reti ir sastopamas diskriminācijas aizlieguma definīcijas vai kritēriji, visbiežāk šo principu iekļaujot kā daļu no citiem aizsardzības pasākumiem, piemēram,

---

³⁹ Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (OECD). Pieejams: https://spkc.gov.lv/lv/statistika-un-petijumi/petijumi-un-zinojumi/oecd?glo_template=text [aplūkots 02.02.2019.]; International investment law. Available:

<http://www.oecd.org/investment/internationalinvestmentagreements/oecdworkoninternationalinvestmentlaw.htm> [accessed 02.02.2019.]; OECD Legal Instruments. Available: <https://www.oecd.org/legal/legal-instruments.htm> [accessed 02.02.2019.]

⁴⁰ Diebold N.F. Standards of Non-Discrimination in International Economic Law. International and Comparative Law Quarterly, 2011, Vol. 60, Iss.4, p.834.

⁴¹ OECD. Dispute settlement provisions in international investment agreements: A large sample survey. France: OECD 2012, p.7.

MFN un NT principos.⁴² Ne vienmēr abi šie standarti ir iekļauti BIT, jo mēdz gadīties, ka tiek iekļauts tikai viens no tiem- MFN, kas ietver pielīdzināto izturēšanās standartu jeb nostiprina ārvalstu investora tiesības uz tādiem pašiem apstākļiem, kādi pienākas citam ārvalstu investoram. Pēc būtības tas ir no starptautiskajām tirdzniecības tiesībām pārņemts princips, kam ir daudzpusēja daba.⁴³ Tas ir visai paradoksāls, tā kā savā ziņā šis princips pārkāpj BIT būtību, aptverot arī tādus subjektus, kas nav līguma puses, pieprasot nodrošināt vismaz tādas pašas iespējas, kādas ir trešajai persona. Savā ziņā, šis ir visai plašs princips, kas pārkāpj divpusēju attiecību raksturu, cenšoties regulēt ārvalstu investoru statusu kopumā. Nešķiet pareizi apgalvot, ka divpusējos līgumos tas ir ietverts pušu izpratnes par to trūkuma dēļ, drīzāk atbilstoši būtu apgalvot, ka esošais izpratnes vienotības trūkums neatstāj pārāk daudz iespēju, kā vien aizgūt starptautisko tirdzniecības tiesību principus, tā vēsturiskajai lomai investīciju aizsardzībā.

Definīciju trūkums diskriminācijas aizliegumam noved ne tikai pie neskaidras aizsardzības pakāpes, bet arī dažādiem kritērijiem, kas raksturotu to. Diskriminācijas aizlieguma sastopamākais “ietvars” nosaka, ka tas uzliek par pienākumu nodrošināt gan valstspiederīgajiem, gan ārvalstu investoriem vienādas izturēšanās piemērošanu. Atšķirīga attieksme, kas balstīta uz valstspiederības kritēriju, ir aizliegta.⁴⁴ Ja valstspiederīgais un ārvalstu investors ir salīdzināmās pozīcijās, valstij jānodrošina vienāda attieksme, izturēšanās un nacionālā un starptautiskā regulējuma piemērošana attiecībā uz tiem. Šādi var tikt nošķirti divi elementi, kas īstenojas diskriminācijas aizlieguma ietvaros. Pirmkārt, jābūt līdzīgiem vai salīdzināmiem apstākļiem ārvalstu investora un valstspiederīgā starpā. Otrkārt, pret salīdzināmajiem nedrīkst būt atšķirīga attieksme, kas kaitē tikai ārvalstu investoram.⁴⁵

Tomēr šis ir tikai acīmredzams secinājums, nevis reāli norādīts ietvars. Cerība, ka vismaz BIT būs skaidri, neattaisnojas. Vai nu bailes par patieso šo principu nozīmi, vai nevēlēšanās nostādīt sevi neparedzamā un neizdevīgā stāvoklī attiecībā pret otru līguma pusi, ir licis līgumslēdzējpusēm pieņemt neskaidrus un plašus principus kā līguma nosacījumus. Ir grūti vainot valstis šādu lēmumu pieņemšanā, tā kā tie rezonē esošo stāvokli arī starptautiskajā vidē.

---

⁴² Dolzer R., Stevens M. *Bilateral Investment Treaties*. The Netherlands: Martinus Nijhoff Publishers, 1995, p.62.; Vandevelde K.J. *Bilateral Investment Treaties: History, Policy, and Interpretation*. USA: Oxford University Press, 2010, p.586.

⁴³ Most-favoured-nation treatment. Available: <https://www.britannica.com/topic/most-favored-nation-treatment> [accessed 10.08.2018.]

⁴⁴ Ortino F. Non-Discriminatory Treatment in Investment Disputes. In: Dupuy P.M., Francioni F., Petersmann E.U. (eds.) *Human Rights in International Investment Law and Arbitration*. United Kingdom: Oxford University Press, 2009, p. 346; Orellana S. *Investment Agreements & Sustainable Development: the Non-Discrimination Standards*. *Sustainable Development Law & Policy*, 2011, Vol. 11, Iss. 3, p.3.

⁴⁵ Orellana S. *Investment Agreements & Sustainable Development: the Non-Discrimination Standards*. *Sustainable Development Law & Policy*, 2011, Vol. 11, Iss. 3, p.3.

Nevar apgalvot, ka neviens nav centies šos principus skaidrot. Arī mūsdienās tiek publicēti neskaitāmi pētījumi un vadlīnijas diskriminācijas aizlieguma satura izpratnei un piemērošanai. Tomēr šeit ir jānorāda kāda nepatīkama nianse – ir gandrīz neiespējami izskaidrot principu un tā piemērošanu, ja tas ir bijis neskaidri jau pieņemšanas brīdī. Vēsturiski aplūkojot un analizējot ne tikai centienus rast skaidrību, bet arī pieņemto starptautiskā līmeņa regulējumu, ir skaidrs, ka tikai paši principi, to čaulas versijā, ir kas tāds, par ko visas puses spēja vienoties. Pati būtiskākā daļa – saturs – ir palicis kā interpretācijas uzdevums nākotnes tiesību zinātniekiem.

2. JĒDZIENU DEFINĒŠANA

Lai spētu izprast, kāds ir diskriminācijas aizlieguma saturs starptautiskajos investīciju strīdos, ir nepieciešams aplūkot tā teorētisko saturu un elementu ietvaru. Šīs nodaļas ietvaros tiks gūts priekšstats par to, kā tiek definēti starptautiskajās investīciju tiesībās tik būtiskie termini kā *investors* un *investīcija*, kam ir veltīta pirmā apakšnodaļa, kā arī pats diskriminācijas aizliegums, kas tiek aplūkots otrajā apakšnodaļā.

Diskriminācijas aizlieguma saturam starptautisko investīciju režīmā ir būtiski nostiprināt *investora* un *investīcijas* definīcijas. Lai gan šie termini šķiet pašsaprotami, tie patiesībā ir neskaidri definēti un līdz ar to arī tiek neskaidri piemēroti.⁴⁶ Iztrūkstot jebkādi vienotai izpratnei par šiem fundamentāli būtiskajiem terminiem, nav iespējams vienveidīgi piemērot vai definēt jebkādus to aizsardzībai piemērojamus principus, tajā skaitā arī diskriminācijas aizliegumu.⁴⁷ Patiesībā, strīdu izskatīšana netiek uzsākta pirms nav identificēta tā saistība ar investīciju un investoru, pretējā gadījumā investīciju aizsardzība tiktu nonivelēta līdz parastai komercietiško strīdu risināšanas abstrakcijai. Pirmās apakšnodaļas ietvarā darba autore centīsies definēt šos terminus pēc iespējas skaidrāk, tādējādi radot pamatu arī diskriminācijas aizlieguma satura izpētei.

2.1. Investīcijas un investora definīcijas

Investīcijas un investora definēšana var un tiek dalīta starp divām doktrīnām – objektīvo un subjektīvo. Objektīvās definēšanas doktrīnas ietvaros, terminus skaidro pēc vispārpieņemtas izpratnes, subjektīvās definēšanas doktrīna paļaujas uz pušu vienošanos jeb tām definīcijām, ko starptautiska investīciju līguma puses ir pieņēmušas.⁴⁸

Vispārpieņemtā investīcijas definīcija to skaidro kā “kapitāla ieguldījumu ar mērķi gūt peļņu”.⁴⁹ Ir acīmredzams, ka šī ir nepietiekoša definīcija, jo pēc būtības jebkāda komerciāla darbība tiek veikta ar mērķi gūt peļņu.⁵⁰ Lai cik īpatnēji tas arī nešķistu, attiecībā uz investīcijas definēšanu, gan objektīvās, gan subjektīvās definēšanas doktrīnas funkcionē praktiski identiski. Tas skaidrojams ar to, ka arī daudzpusējos līgumos un vienošanās, kā arī BIT bieži vien tiek

---

⁴⁶ Heiskanen V. Of capital import: The definition of investment in international investment law. In: Hoffmann A.K. (ed.) Protection of foreign investments through modern treaty arbitration: diversity and harmonisation. Association Suisse de l'Arbitrage, 2010, p.51.

⁴⁷ OECD. International Investment Law: Understanding Concepts and Tracking Innovations. A Companion Volume to International Investment Perspectives. OECD, 2008, pp.9-10.

⁴⁸ Heiskanen V. Of capital import: The definition of investment in international investment law. In: Hoffmann A.K. (ed.) Protection of foreign investments through modern treaty arbitration: diversity and harmonisation. Association Suisse de l'Arbitrage, 2010, p.59.

⁴⁹ What is INVESTMENT? Available: <https://thelawdictionary.org/investment/> [accessed 12.02.2019.]

⁵⁰ United Nations Conference on Trade and Development. Scope and Definition: UNCTAD Series on Issues in International Investment Agreements II. New York and Geneva: United Nations, 2011, p.9.

piemērots vispārpieņemtās definīcijas modificētais skaidrojums – “jebkāds ieguldītais kapitāls”.⁵¹

Šādos gadījumos jau pēc būtības nav sevišķas nozīmes, kuras doktrīnas piekritējs veic normas tulkošanu. Darba autore ieskatā tas skaidrojams, ņemot vērā sekojošo argumentāciju. Pirmkārt, vispārpieņemtā definīcija ir faktiski identiska līgumos norādītajai – tā aptver jebkādu kapitāla ieguldījumu un nav noteikti citi papildinošie vai raksturojošie elementi. Otrkārt, tulkojot un interpretējot investīciju atbilstoši līguma pušu nodomam, piemērojams būs VCLT 31. pants, kā pirmajā daļā ir skaidri norādīts, ka līgums ir tulkojams godprātīgi un saskaņā ar parasto nozīmi, kāda piešķirama terminiem, līgumam kopumā, ņemot vērā tā objektu un mērķi.⁵² Piemērojot parasto nozīmi, kas piešķirta *investīcijai*, iztulkošanas un interpretācijas rezultātā var nonākt pie jau sniegtās definīcijas pašā līgumā, tā kā tās ir praktiski identiskas. Protams, VCLT tāpat ir noteikti arī citi mehānismi un elementi, kas jāņem vērā iztulkošanas un interpretācijas īstenošanas laikā,⁵³ tādēļ darba autore neizvirza šo doktrīnu nodalīšanu kā neefektīvu, tomēr vēlas uzsvērt, ka tieši iztrūkstošā vienotā izpratne par šiem terminiem ietekmē to piemērošanu jebkāda investīciju aizsardzības režīma vai tiesību normu piemērošanas ietvarā.

Būtiski nostiprināt, ka interpretāciju un terminu iztulkošanu, it īpaši strīdu risināšanas gadījumos, īsteno tiesas un šķīrējtiesas. Laikā, kad tika sastādīts Konvencija par ieguldījumu strīdu izšķiršanu starp valstīm un citu valstu pilsoņiem (*Convention on the Settlement of Investment Disputes Between States and Nationals of Other States*) (turpmāk – **ICSID Konvencija**) teksts, tajā netika iekļauta investīcijas definīcija. Šāds lēmums bija apzināts, it īpaši ņemot vērā dažādos viedokļus par to, kas īsti ir uzskatāma par investīciju.⁵⁴ Lai gan ICSID Šķīrējtiesa jau sākotnēji ir skatījusi lietas, kas ietvēra arī investīcijas definēšanu,⁵⁵ tomēr vienota mehānisma nebija.⁵⁶ Par būtisku lietu uzskatāma *Fedax N.V. v. The Republic of Venezuela* lieta (turpmāk – **Fedax N.V. lieta**).⁵⁷ Šajā lietā joprojām netika uzsvērts noteikts interpretācijas mehānisms, tomēr ICSID Šķīrējtiesa, lai noteiktu vai darbība ir uzskatāma par investīciju, uzsvēra būtiskus kritērijus un principus, kam jāpiemīt: nozīmīgumam uzņēmējvalsts ekonomikai; jābūt regulāra ieguldījuma un peļņas formai; investīcijām ir jābūt īstenotām

---

⁵¹ Eiropas enerģētikas hartas nolīgums. Parakstīts Lisabonā 17.12.1994. 1. panta sestā daļa; Harb JP. Definition Of Investments Protected By International Treaties: An On-Going Hot Debate. MEALEY'S International Arbitration Report, 2011, Vol. 26, No. 8, p.2; Schreuer C. Investments, International Protection. Para.38. Available: https://www.univie.ac.at/intlaw/wordpress/pdf/investments_Int_Protection.pdf [accessed 14.01.2019.]

⁵² Vīnes konvencija par starptautisko līgumu tiesībām. Parakstīts Vīnē 23.05.1969. 31. panta pirmā daļa.

⁵³ Turpat. 31., 32. pants.

⁵⁴ Grabowski A. The Definition of Investment under the ICSID Convention: A Defense of Salini. Chicago Journal of International Law, 2014, Vol. 15, No. 1, p.289.

⁵⁵ Fedax N.V. v. The Republic of Venezuela, ICSID Case No. ARB/96/3.

⁵⁶ Grabowski A. The Definition of Investment under the ICSID Convention: A Defense of Salini. Chicago Journal of International Law, 2014, Vol. 15, No. 1, p.295.

⁵⁷ Fedax N.V. v. The Republic of Venezuela, ICSID Case No. ARB/96/3.

noteiktu laika posmu, nepieļaujot īslaicīgu vai vienreizēju ieguldījumu, lai gūtu vienreizēju peļņu, tādējādi uzņemoties noteiktu risku.⁵⁸ Šie principi neapšaubāmi spēj nošķirt vienkāršas ekonomiskās darbības, kas ir saistītas ar ieguldījumu veikšanu, no *patiesām* investīcijām, tomēr šie kritēriji nav uzskatāmi par pilnīgiem.⁵⁹

Par pirmo būtisko, tādējādi arī interpretācijai un definēšanai nozīmīgu, ir kļuvis Salini tests, ko ICSID Šķīrējtiesa piemēroja *Salini et al v. Morocco* lietā (turpmāk – **Salini lieta**). Salini lietas izskatīšanai bija nepieciešams identificēt investīciju, citādi šo strīdu nemaz nebija iespējams skatīt, tādēļ tika nostiprināts četrus kritēriju testu, kurus piemērojot varēja noskaidrots, vai veiktais kapitāla ieguldījums var tikt kvalificēts kā investīcija.

Šie četri Salini testa kritēriji ir: naudas vai aktīvu ieguldījums; noteikts darbības ilgums; riska elementa eksistence; ieguldījums uzņēmējvalsts ekonomikā.⁶⁰ Salini lietas izskatīšanas laikā kritēriji investīcijas noteikšanai tika ņemti arī no Fedax N.V. lietas,⁶¹ tādēļ tie ir līdzīgi. Salini lieta ir būtiska ar to, ka interpretācija un kritēriju piemērošana tika attiecināta ne tikai uz līgumu, ko puses bija noslēgušas, bet arī pašu INCSID Konvencijas Preambulu, it īpaši attiecībā uz nozīmīgumu uzņēmējvalsts ekonomikā.⁶² ICSID Šķīrējtiesa, piemērojot kritērijus pašai ICSID Konvencijai, būtībā norādīja, ka tie veido vispārēju *investīcijas* izpratni, kas ir *pašsaprotama*, tātad arī veido parasto šī termina nozīmi, nevis izriet no specifiska līguma. Šādu secinājumu atbalsta izteiktie viedokļi, ka Salini testa kritēriji rada objektīvās interpretācijas doktrīnu,⁶³ neatkarīgi no tā, ka Salini lietas pušu starpā bija noslēgts BIT.⁶⁴ Pateicoties Salini testa vispārējumam, tajā identificētos kritērijus piemērojot arī citās lietās.⁶⁵

---

⁵⁸ Fedax N.V. v. The Republic of Venezuela, ICSID Case No. ARB/96/3. Decision of the Tribunal on Objections to Jurisdiction, 11 July 1997, para.43.

⁵⁹ Grabowski A. The Definition of Investment under the ICSID Convention: A Defense of Salini. Chicago Journal of International Law, 2014, Vol. 15, No. 1, p.296.

⁶⁰ Salini Costruttori S.p.A. and Italstrade S.p.A. v. Kingdom of Morocco [I], ICSID Case No. ARB/00/4. Decision on Jurisdiction, 31 July 2001, para.52.

⁶¹ Ibid. paras.44, 52.

⁶² Ibid. paras.50-52

⁶³ Schreuer C. The ICSID Convention: A Commentary. USA: Cambridge University Press, 2001, pp.121-125, 138-141; OECD. International Investment Law: Understanding Concepts and Tracking Innovations. A Companion Volume to International Investment Perspectives. OECD, 2008, p.49; Heiskanen V. Of capital import: The definition of investment in international investment law. In: Hoffmann A.K. (ed.) Protection of foreign investments through modern treaty arbitration: diversity and harmonisation. Association Suisse de l'Arbitrage, 2010, p.59.

⁶⁴ Salini Costruttori S.p.A. and Italstrade S.p.A. v. Kingdom of Morocco [I], ICSID Case No. ARB/00/4. Decision on Jurisdiction, 31 July 2001, para.9.

⁶⁵ Joy Mining Machinery v. Egypt, ICSID Case No. ARB/03/11, Decision on Jurisdiction, 6 August 2004; L.E.S.I. - DIPENTA v. Algeria, ICSID Case No. ARB/03/8, Award, 10 January 2005; Bayindir Insaat Turizm Ticaret ve Sanyai A.S. v. Pakistan, ICSID Case No. ARB/03/29, Decision on Jurisdiction, 14 November 2005; Jan de Nul N.V. & Dredging International N.V. v. Egypt, ICSID Case No. ARB/04/13, Decision on Jurisdiction, 16 June 2006; Malaysian Historical Salvors Sdn, Bhd v. Malaysia, ICSID Case No. ARB/05/10, Award, 17 May 2007; Kardassopoulos v. Georgia, ICSID Case No. ARB/05/18, Decision on Jurisdiction, 6 July 2007; Grabowski A. The Definition of Investment under the ICSID Convention: A Defense of Salini. Chicago Journal of International Law, 2014, Vol. 15, No. 1, p.296.

Salini lieta tāpat skaidroja arī pašus investīcijas definīcijas kritērijus. Pirmkārt, tika uzsvērts, ka tie visi ir savstarpēji saistīti un kumulatīvi, to eksistence un izpilde ir atkarīga no pārējo kritēriju eksistences un izpildes.⁶⁶ Piemērošanā ir jāņem vērā, ka darbībai ir jābūt no vismaz diviem līdz pieciem gadiem,⁶⁷ kas veido tās ilglaicīgumu jeb darbības ilgumu. Lai nošķirtu darbības ilgumu starp vienkāršu komerciālu darījumu un investīciju, būtisks ir faktors, ka gaidāma peļņa netiek aprēķināta kā samaksa par preču pārdošanu vai pakalpojumu sniegšanu, kā arī netiek izmaksāta paredzēto investīciju īstenošanas sākumposmā, tādējādi mazinot finansiālos riskus, kas citādāk būtu piesaistīti.⁶⁸ Šis apstāklis ir būtisks, jo kritēriji ir savstarpēji saistīti, tādēļ viena tā neizpilde būtiski ietekmētu arī pārējos.

Pēc būtības risku uzņemšanās apzīmē darbības plānotā iznākuma neparedzamību. Lai nodrošinātu, ka risks, investīcijas identificēšanas ietvarā, atbilstu Salini testam, tam ir jābūt saistītam nevis ar vispārējiem komercdarbības riskiem, bet gan tādu risku, kas, kumulatīvi ar pārējiem Salini testa kritērijiem, attiecās tikai uz investīciju.⁶⁹ Kapitāla ieguldīšana un peļņas saņemšana ir balstīta uz nostiprinātu pienākumu veikt kapitāla ieguldījumu, no kura ir loģiski sagaidāma arī peļņa. Secināms, ka, lai darbība būtu uzskatāma par investīciju, ieguldījumam ir jābūt ilglaicīgam, nevis vienreizējam, un ieguldītājiem jeb investoriem ir ne tikai piešķirtas tiesības, bet arī pienākumi attiecībā uz investīciju.⁷⁰ Ieguldījums uzņēmējvalsts ekonomikai tiek uzsvērt, kā būtisks un nepieciešams kritērijs. Investīcijai ir jānes labums valsts ekonomikai, veicinot tās izaugsmi. Ja ieguldījuma apmērs ir minimāls vai nepietiekošs, lai pierādītu pienesumu uzņēmējvalsts ekonomiskajai attīstībai, tā nav uzskatāma par investīciju.⁷¹

Šāda pieeja un interpretācija ir jānošķir no visparastākās investīcijas definīcijas. Darba autores ieskatā, būtiskais pienesums uzņēmējvalsts ekonomikai ir īpašs investīcijas kritērijs

---

⁶⁶ Salini Costruttori S.p.A. and Italstrade S.p.A. v. Kingdom of Morocco [I], ICSID Case No. ARB/00/4. Decision on Jurisdiction, 31 July 2001, para.52.

⁶⁷ Ibid. para.54.

⁶⁸ Joy Mining Machinery v. Egypt, ICSID Case No. ARB/03/11, Decision on Jurisdiction, 6 August 2004, paras.57-63; Harb JP. Definition Of Investments Protected By International Treaties: An On-Going Hot Debate. MEALEY'S International Arbitration Report, 2011, Vol. 26, No. 8, p.10.

⁶⁹ Salini Costruttori S.p.A. and Italstrade S.p.A. v. Kingdom of Morocco [I], ICSID Case No. ARB/00/4. Decision on Jurisdiction, 31 July 2001, paras.55-56; Harb JP. Definition Of Investments Protected By International Treaties: An On-Going Hot Debate. MEALEY'S International Arbitration Report, 2011, Vol. 26, No. 8, p.10.

⁷⁰ Salini Costruttori S.p.A. and Italstrade S.p.A. v. Kingdom of Morocco [I], ICSID Case No. ARB/00/4. Decision on Jurisdiction, 31 July 2001, para.52; Harb JP. Definition Of Investments Protected By International Treaties: An On-Going Hot Debate. MEALEY'S International Arbitration Report, 2011, Vol. 26, No. 8, pp.10-11.

⁷¹ Ceskoslovenska Obchodni Banka v. Slovakia, ICSID Case No. ARB/97/4, Decision on objection to jurisdiction, 24 May 1999, para.64; Salini Costruttori S.p.A. and Italstrade S.p.A. v. Kingdom of Morocco [I], ICSID Case No. ARB/00/4. Decision on Jurisdiction, 31 July 2001, para.57; Malaysian Historical Salvors, SDN, BHD v. The Government of Malaysia, ICSID Case No. ARB/05/10, Award on Jurisdiction, 17 May 2007, paras.68, 86, 132; Joy Mining Machinery v. Egypt, ICSID Case No. ARB/03/11, Decision on Jurisdiction, 6 August 2004, paras.53, 57-58 Mitchell (Patrick) v. Democratic Republic of the Congo, ICSID Case No. ARB/99/7, Annulment Decision, 1st November 2006, para.33; Malaysian Historical Salvors, SDN, BHD v. The Government of Malaysia, ICSID Case No. ARB/05/10, Award on Jurisdiction, 17 May 2007, paras.68, 86, 132.

tikai investīciju aizsardzības režīmu ietvarā, aizsargājot līgumslēdzēju intereseš, tas nav attiecināms uz citām nozarēm piemērojamo *investīcijas* definīciju. Šāda atziņa rezonē ar iepriekš norādīto īpatnību investīciju aizsardzības režīmu nodibinošajos dokumentos norādīto aizsargājamo investīciju veidiem, tā kā uzskatāms, ka tieši šādas investīcijas ir nozīmīgas līgumslēdzējpusēm un tādējādi rada pieniesumu to ekonomiskajai izaugsmei.

Secināms, ka investīcija vispārpieņemtā izpratnē investīciju aizsardzības režīmos ir uzņēmējvalsts ekonomikai būtisks, ilglaicīgs un regulārs ieguldījums, ar kuru investors uzņemas pienākumus un ar to saistītos riskus, bet otra puse apņemas tās aizsargāt un neaizskart.

Investors ir tik pat neskaidri definēts termins, kā investīcija. Pašsaprotami ir apgalvot, ka, lai varētu piemērot investīciju tiesību regulējumu, ir jāpastāv starpvalstu strīdam. Tātad, veicot investīciju uzņēmējvalstī, investoram, kurš var būt gan fiziskā, gan juridiskā persona, ir jāpiemīt kādas citas valsts pilsonībai jeb valstspiederībai.⁷² Problēma investoru noteikšanā ir saistīta ar patieso saikni starp valsti un tās pilsoni. Starptautiskajās tiesībās kā paraža ir nostiprināta patiesās saiknes nepieciešamība starp valsti un tās pilsoni, lai identificētu un piemērotu tam pienākošos diplomātisko aizsardzību.⁷³

Diplomātiskā aizsardzība ir būtiska, jo tieši šādi tiek īstenota investoru aizsardzība. Ko ir būtiski ņemt vērā mūdienu situācijā, ir personām piemītošā divu valstu pilsonība. Šādos gadījumos personas valstspiederība tiek saistīta ar to valsti, ar kuru tai ir vislielākā piesaiste.⁷⁴ Tomēr juridiskās personas patieso piesaisti nav tik vienkārši konstatēt, tā kā valsts, kurā juridiskā persona ir reģistrēta, ne vienmēr ir tā valsts, kurā tiek īstenota tās patiesā kontrole (līdzvērtīgi pilsoņa kā fiziskās personas patiesajai piesaistei). Šie ir gadījumi, kuros tiek izveidotas čaulu kompānijas un notiek apzināta investīciju aizsardzības režīmu izvēlēšanās.⁷⁵ Investīciju strīdu izskatīšanas laikā ne vienmēr tiek atklāta visa juridiskās personas korporatīvā struktūra, tādēļ ne vienmēr ir zināms, kāda pilsonība ir patiesajiem labuma guvējiem un kontroles īstenotājiem.⁷⁶ Pieņemot, ka ir jāskata tikai acīmredzamā valstspiederība, netiktu

---

⁷² Konvencija par ieguldījumu strīdu izšķiršanu starp valstīm un citu valstu pilsoņiem. Parakstīts 18.03.1965. 25. panta otrā daļa; United Nations Conference on Trade and Development. Scope and Definition: UNCTAD Series on Issues in International Investment Agreements II. New York and Geneva: United Nations, 2011, pp.72-73;

⁷³ 6. ICJ Judgments 06.04.1955. in case *Nottebohm Case* (second phase), I.C. J. Reports 1955, p. 4, para.23.

⁷⁴ United Nations. Draft Articles on Diplomatic Protection with commentaries. Text adopted by the International Law Commission at its fifty-eighth session, in 2006, and submitted to the General Assembly as a part of the Commission's report covering the work of that session (A/61/10), Yearbook of the International Law Commission, 2006, vol. II, Part Two. Article 7; OECD. International Investment Law: Understanding Concepts and Tracking Innovations. A Companion Volume to International Investment Perspectives. OECD, 2008, p.12.

⁷⁵ Chaisse J. The Treaty Shopping Practice: Corporate Structuring and Restructuring to Gain Access to Investment Treaties and Arbitration. *Hastings Business Law Journal*, 2015, Vol. 11, No. 2, pp.227-228.

⁷⁶ Baizeau D., Hayes T. The Arbitral Tribunal's Duty and Power to Address Corruption Sua Sponte, In: Menaker A.(ed.) *International Arbitration and the Rule of Law: Contribution and Conformity*, ICCA Congress Series, Kluwer Law International 2017, Vol.19, p.250.

ņemts vērā, ka daudzas valstis pieprasa juridisko personu reģistrēšanu to jurisdikcijās, lai vispār varētu veikt investīciju ieguldīšanu. Juridiskās personas, pamatojoties uz šo prasību, veido meitas uzņēmumus uzņēmējvalstīs, un, ja netiktu skatīta juridiskās personas korporatīvā struktūra, tiktu liegtas tiesības uz aizsardzību.⁷⁷ Vēl jo vairāk – nosakot, ka valstspiederība ir atkarīga vienīgi no acīmredzamās valstspiederības, netiek ņemts vērā, ka juridisko personu var izveidot arī otras valsts valstspiederīgie. Šeit par piemēru var norādīt Tokio Torkeles lietu, kad Lietuvā reģistrēta juridiskā persona bija investors Ukrainas juridiskajā personā. Mātes uzņēmums gandrīz pilnībā piederēja Ukrainas pilsoņiem, tomēr starp Ukrainu un Lietuvu noslēgtais divpusējais investīciju režīma līgums noteica valstspiederību vienīgi pamatojoties uz prasību par mātes uzņēmuma valstspiederību. Šādā veidā, pēc būtības tikai nacionāla līmeņa uzņēmums kļuva starptautisks un izpelnījās ar divpusējo līgumu piešķirto aizsardzību.⁷⁸

2.2. Diskriminācijas aizlieguma kritēriji

Ņemot vērā diskriminācijas aizlieguma atšķirīgo interpretāciju arī gadījumos, kad pēc būtības definīcijas ir līdzīgas, ir radīti apstākļi, kad nav skaidrs, kādi kritēriji tam atbilst, tādējādi arī radot nekonekventu principa un pašu kritēriju interpretāciju un piemērošanu. Šīs nodaļas ietvaros tiks aplūkoti tie kritēriji, kas visbiežāk tiek asociēti ar diskriminācijas aizlieguma skaidrojumu starptautisko investīciju jomā. Katrs kritērijs tiks aplūkots arī attiecībā uz dažādu režīmu sniegtajām diskriminācijas aizlieguma definīcijām, ņemot vērā, ka faktiski jebkurš kritērijs vai princips, kas piemērojams uz starptautisko investīciju tiesībām tiek ļoti nevienveidīgi un atšķirīgi interpretēts.⁷⁹

Diskriminācijas aizliegums tiek formulēts ar diviem kritērijiem. Pirmkārt, salīdzināmiem jeb līdzīgiem ir jābūt investoriem un investīcijām. Otrkārt, izriet no to līdzības, tiem pienākas un pret tiem ir jāvērs vienāda vai līdzīga attieksme. Salīdzināmie apstākļi ir pati diskriminācijas aizlieguma būtība, aizliedzot atšķirt kādu investoru vai investīciju no citas vienīgi valstspiederības dēļ.⁸⁰ Diskriminācijas aizlieguma satura izpratnes problemātika ir saistīta ar šīs salīdzināmības izvērtēšanu, tādējādi tiek atvasināti papildinoši un raksturojoši elementi, bez kuriem nav iespējams izvērtēt šī principa jēgu un piemērošanu. Nodaļas ietvaros tiks aplūkoti gan pamatkritēriji, gan raksturojošie un papildinošie piemērošanas kritēriji, kas saistīti ar diskriminācijas aizliegumu.

---

⁷⁷ Schreuer C. Shareholder Protection in International Investment Law. *International Investment Law*, (2005) 2 Transnational Dispute Management, Transnational Dispute Management, 2005, Vol. 2, No. 3, p.4.

⁷⁸ Tokios Tokelės v. Ukraine, ICSID Case No. ARB/02/18, Decision on Jurisdiction, 29 April, 2004, paras.74-78.

⁷⁹ Dolzer R. Fair and Equitable Treatment: A Key Standard in Investment Treaties. *The International Lawyer*, 2005, Vol. 39, No. 1, p.90.

⁸⁰ Diebold N.F. Standards of Non-Discrimination in International Economic Law. *International and Comparative Law Quarterly*, 2011, Vol. 60, Iss.4, p.834.

2.2.1. Salīdzināmie apstākļi

Diskriminācijas aizliegums vai tā vispārējā izpratne vistiešāk balstās uz salīdzināmiem apstākļiem jeb divu investoru vai investīciju līdzību. Tiem, kuri ir līdzīgi, ir tiesības uz vienādu attieksmi un izturēšanos. Ja divi investori vai investīcijas ir līdzīgas, bet pret tām tiek īstenota atšķirīga attieksme, bez jebkādas nepieciešamības un leģitīma mērķa, tas būtu jāuzskata par diskriminācijas aizlieguma pārkāpumu.⁸¹ Pēc savas būtības salīdzinājums ir visciešāk saistīts ar NT principu, tādējādi arī skaidrojot šo kritēriju, visbiežāk tas būtu jāveic caur valstspiederīgā un ārzemnieka salīdzinājuma prizmu, ņemot vērā valstspiederību.⁸²

Lai spētu identificēt vai pret kādu investoru (tā investīciju) ir īstenota diskriminācija, to ir jāspēj salīdzināt ar kādu nacionālā mēroga investoru, tam pielīdzināmu personu, vai arī investīciju.⁸³ Viena no visizplatītākajām līdzības noteikšanas metodēm balstās uz ekonomiskās līdzības noteikšanu jeb to, vai pastāv konkurence, kas nozīmē, ka piedāvātais pakalpojums, produkts vai pati investīcija ir līdzīga citai. Šeit būtiski ir pieminēt, ka līdzība tiek noteikta balstoties uz subjektīvu secinājumu par tādus pastāvēšanu, nevis ar striktiem, ar normatīvo regulējumu noteiktiem kritērijiem.⁸⁴

Pēc savas būtības, jautājumus par to, kā var tik īstenota investīcija vai investora tiesības rīkoties uzņēmējvalstī, ir atkarīgs no valsts nacionālā tiesību normām, kas regulē noteiktās darbības. Tiesību literatūrā ir norādīts, ka šis ir salīdzinoši jūtīgs jautājums. Salīdzināmībai būtu jābūt acīmredzamai, nevis subjektīvi pieņemtai. Tas nozīmē, ka sākotnēji būtu vienkārši jāspēj salīdzināt investīcija un investors ar kādu citu, neņemot vērā, kā tiek normatīvais regulējums nosaka konkrēto darbību īstenošanu. Tātad, visvienkāršākajā gadījumā, salīdzināmajiem ir jābūt tik acīmredzami līdzīgiem, ka nacionālais regulējums ir sekundārs.⁸⁵

Šis ir būtiski, tā kā nacionālā regulējuma mērķa pierādīšana nav viennozīmīga, bet tā pierādīšanu atstājot aizskartās puses ziņā, ir nesamērīgi attiecībā uz to.⁸⁶ Ir izvirzīts apgalvojums, ka, lai vienkāršotu salīdzināmu apstākļu un līdzības konstatēšanu, vispirms pietiek ar konkurences konstatēšanu- ja tāda eksistē, pierādīšanas pienākums pāriet

---

⁸¹ Vandevelde K.J. *Bilateral Investment Treaties: History, Policy, and Interpretation*. USA: Oxford University Press, 2010, p.682.

⁸² Dolzer R., Schreuer C. *Principles of International Investment Law*. Second Edition. United Kingdom: Oxford University Press, 2012, p.198.

⁸³ *Ibid.* p.196.

⁸⁴ Diebold N.F. *Non-Discrimination in International Trade in Services: 'Likeness' in WTO/GATS*. Cambridge University Press, 2011, pp.152-153.

⁸⁵ Heaton D., Henckels C., Mitchell A.D. *Non-Discrimination and the Role of Regulatory Purpose in International Trade and Investment Law*. United Kingdom: Edward Elgar Publishing, 2016, pp.88-89.

⁸⁶ *Ibid.*; Diebold N.F. *Non-Discrimination in International Trade in Services: 'Likeness' in WTO/GATS*. Cambridge University Press, 2011, p.153;

“atbildētājam”(t.i. uzņēmējvalstij), kurai ir jāspēj pamatot, kāpēc šie divi investori vai investīcijas nav salīdzināmos apstākļos.⁸⁷

Problemātiska ir salīdzināmo apstākļu konstatēšana balstoties uz nacionālo regulējumu pilnībā. Pieļaujot, ka salīdzināmība ir konstatējama arī pēc tam, kad konkurence nav konstatēta, radīs absurds apstākļus, kam var būt pietiekoši smagas sekas vispārējā investīciju regulējuma jomā. Konkurences konstatēšana nodrošina, ka tik tiešām ir salīdzināmi apstākļi un līdzība starp diviem investoriem vai investīcijām, tomēr, ja šādas līdzības nav, visdrīzāk šie abi investori vai investīcijas atrodas dažādās tirgus sfērās. Uz abām sfērām, pēc būtības, var būt attiecināms līdzīgs regulējums vai tā ietvars. Tā, piemēram, regulējums, kas nosaka pievienotās vērtības nodokļa apmēru, ir piemērojams abām investīcijām un investoriem, tomēr, darbības sfēras dēļ, tas var būt atšķirīgs. Ja tiktu salīdzināti konkrēti šie divi parametri, ir skaidrs, ka vienam no investoriem vai investīcijām var būt piemērots atšķirīgs regulējums. Attiecībā uz pievienotās vērtības nodokli tad ir pieļauta atšķirīga attieksme. Cits regulējums, attiecībā uz šiem investoriem var būt pilnīgi vienāds, bet viena tiesību norma var izvērsties diskriminācijas aizlieguma pārkāpumā. Šādi apstākļi nebūtu pieļaujami, tā kā ne tikai valstīm būtu jāspēj paredzēt, vai iespējams radīsies salīdzināmi apstākļi, kad to nav iespējams skaidri noteikt, bet arī nacionālais regulējums būs pilnība pakļauts iespējamībām par prezumētu nākotnes salīdzināmību, un jebkāds leģitīmais mērķis, ar kuru tas ir ieviests, var nebūt gana pārliecinošs, tātad arī iespējams.⁸⁸ Autores ieskatā, šāda pieeja ir vislabāk piemērojama gadījumos, kad faktiskie apstākļi ir noteikuši atšķirīgo attieksmi, nevis normatīvais regulējums pats par sevi. Tomēr šādā gadījumā ir jāmin, ka lielākajā daļā gadījumu, ja ne vienmēr, investīciju strīdu pamatā ir normatīvā regulējuma piemērošana.⁸⁹

Tiešas un konkrētas konstatācijas par salīdzinošiem apstākļiem piemērošana var šķist racionāla un tādējādi arī nepieciešama, tomēr ir jāņem vērā, ka investīcijas vai investors var nebūt tieši salīdzināmi *prima facie*, bet var izrādīties, ka, skatot visus apstākļus un faktus, kas ir attiecināmi uz tiem, tie var būt līdzīgi arī gadījumos, kad starp tiem nepastāv tieša tirgus konkurence. Normatīvā regulējuma atšķirības pašas par sevi neiznīcina salīdzinošos apstākļus.⁹⁰

---

⁸⁷ International Thunderbird Gaming Corporation v. The United Mexican States, UNCITRAL, Separate statement by Thomas W. Wälde (Arbitral Award), 26 January 2006, para 2; United Parcel Service of America Inc. v. Government of Canada, ICSID Case No. UNCT/02/1, Separate statement by Dean Ronald A. Cass (Award on Merits), 24 May 2007, para.17.

⁸⁸ Heaton D., Henckels C., Mitchell A.D. Non-Discrimination and the Role of Regulatory Purpose in International Trade and Investment Law. United Kingdom: Edward Elgar Publishing, 2016, pp.88-90.

⁸⁹ Ibid. p.90.

⁹⁰ Ibid. pp.90-91.

Tirdzniecības tiesībās tik pazīstamā salīdzināšanas jeb vienādības formula bieži vien tiek piesaukta arī investīciju strīdu gadījumos. Tas ir izskaidrojams ar faktu, ka bieži vien strīds, kas sācies uz tirdzniecības režīma pamata izrādās vairāk saistīts ar investīciju aizsardzību. Tirdzniecības režīma izpratne par elementiem, kas ir jāsalīdzina, attiecās uz precēm un to radniecību. Tiklīdz kā preces ir klasificējami kā radniecīgas jeb atbilstoši noteiktai, vienotai klasifikācijas grupai, tie ir uzskatāmi par salīdzināmiem un atrodas vienādos apstākļos. Investīcijas nav iespējams tik vienkārši salīdzināt. Tās nespēj piepildīt noteiktu investīciju grupu, tā kā, pirmkārt, visas investīcijas būtu iedalītas “investīcija”, otrkārt, pašas investīcijas ir attiecināmas uz noteiktiem tirgus segmentiem un vēl šaurāk – noteiktiem specifiska tirgus segmenta saistītajām precēm vai pakalpojumiem.⁹¹

WTO regulējums ir visai tieši norādāms attiecībā uz normatīvo regulējumu un salīdzināmības elementiem. Neatkarīgi no tā, ka WTO radītais GATT regulējums ir piemērojams attiecībā uz tirdzniecības tiesībām, ciešā saikne starp tām ir būtiska. Tā, piemēram, ir noteikts, ka visām dalībvalstīm attiecība uz importētajiem produktiem ir jānodrošina vienāda attieksme, vai arī tāda, kas ir ne sliktāka par to, kas tiek piešķirta līdzīgiem jeb salīdzināmiem nacionālās izcelsmes produktiem, un šie nosacījumi ir jāpiemēro visam nacionālajam regulējumam attiecībā uz importēšanu, pirkšanu, pārdošanu un izplatīšanu.⁹² GATT 3. panta pirmā daļa norāda, ka visas dalībvalstis ņem vērā, ka jebkādi ierobežojumi produktu izplatīšanai, ražošanai, izmantošanai ražošanā, lietošanai vai jebkādi kvantitatīvie kritēriji attiecībā uz produktiem nedrīkst tikt piemēroti, lai pasargātu nacionālās izcelsmes produktus.⁹³

Tātad WTO, lai gan attiecināms uz ar produktiem saistītam investīcijām, nosaka aizliegumu, kas ir balstīts uz normatīvo regulējumu, īpaši uzsverot šāda regulējuma mērķa pasargāt nacionālās izcelsmes produktus, aizliegumu. Ir secināms, ka, lai gan tieši attiecināms uz produktiem, tomēr arī šajā gadījumā lielu lomu spēlē valstspiederībai, kas var izpausties ne tikai nacionālās izcelsmes produkta klasificēšanā par tādu, bet arī nacionālo interešu aizsardzībā un protekcionismā. Definīcija ir skaidra attiecībā uz to, ka produktiem ir jābūt līdzīgiem, tātad, secināms, jau sākotnēji ir jāpastāv konkurencei starp tiem, lai vispār varētu spriest par diskriminācijas aizlieguma pārkāpumu.

NAFTA 1102. panta pirmā daļa nosaka, ka puses apņemas nodrošināt vienas puses investoram tādu attieksmi [izturēšanos], kas salīdzināmos apstākļos nav sliktāka par tādu

---

⁹¹ von Moltke K. Discrimination and Non-Discrimination in Foreign Direct Investment. Mining Issues OECD Global Forum on International Investment. Conference on Foreign Direct Investment and the Environment: Lessons to be Learned from the Mining Sector. OECD, 2002, p.23.

⁹² Vispārējās vienošanās par tarifiem un tirdzniecību. Parakstīts 30.10.1947. 3. panta otrā un ceturtā daļa.

⁹³ Turpat. 3. panta pirmā daļa.

izturēšanos, kāda tiek īstenota pret paša investoriem attiecībā investīciju īstenošanu.⁹⁴ NAFTA definīcija ir tieša attiecībā uz salīdzināmajiem subjektiem, tie ir norādīti kā nacionālie un ārzemju investori. Tāpat NAFTA nosaka, ka arī pašai investīcijai ir jābūt līdzīgai, lai varētu noteikt investīcijas īstenošanas atšķirīgumu. Tātad, lai konstatētu diskriminācijas aizlieguma pārkāpumu, līdzīgos apstākļos ir jābūt nacionālajam un ārzemju investoram, kas veic salīdzināmu investīciju īstenošanu. Šāds regulējums nav pārsteidzošs, tomēr ietver tikai vienīgo salīdzināmības elementu – pašu investīciju un investoru. Kā tos salīdzināt, NAFTA nenosaka, atstājot ne tikai šo aizliegumu kā brīvi interpretējamu, bet arī tik pat brīvi piemērojamu.

2.3.1. Vienāda attieksme

Vienāda attieksme ir diskriminācijas aizlieguma pamatprincips, kas nesaraujami saistīts arī ar iepriekš minēto salīdzinošo attieksmi. Šis ir aktīvais kritērijs, kas pēc būtības ir arī pats pamats diskriminācijas aizlieguma ievērošanai.⁹⁵ Vienāda attieksmes kritērijs ir absolūts izturēšanās standarts, kas, neatkarīgi no citu kritēriju piepildījuma, ir nepieciešams jebkura diskriminācijas aizlieguma principa definīcijā un piemērošanā.⁹⁶ Vienādas attieksmes kritērijs izriet no taisnīgas un vienlīdzīgas izturēšanās standarta.⁹⁷

Lai gan šķiet, ka vienāda attieksme ir pašsaprotama, tomēr arī šī kritērija definējums nav viennozīmīgs. Ņemot vērā dažādas starptautiskās vienošanas un līgumus, uz kuru pamata ir nostiprināts diskriminācijas aizliegums un vienādas attieksmes paušanas pienākums, tā definīcija un piemērošanas ietvars var spēcīgi atšķirties.⁹⁸ Lai gan jau vēsturiski šis princips ir ticis piemērots starptautisko tiesību strīdu risināšanā, tomēr tā statuss kā paražu tiesībai starptautisko investīciju tiesībās var tikt uzskatīts arī par samērā diskutablu.⁹⁹ Autores prāt, šāds secinājums ir izdarīts, pamatojoties uz veidu, kādā starptautiskās investīciju tiesības ir attīstījušās – vēsturiski, ka arī līdz šim, lai pietiekoši skaidrs regulējums tiktu piemērots, tajā skaitā strīdu risināšanā, bija nepieciešams, lai puses būtu vai nu kļuvušas par dalībvalstīm vai ratificējušas šos līgumus, vai arī tām ir bijušas spēkā esošas divpusējās vienošanās, kas ir tieši noteikušas kritērijus. Vēl vairāk šī principa paražas statuss starptautiskajās investīciju tiesībās var tikt apšaubīts pamatojoties uz to, ka viena un tā pati valsts varētu būt noslēgusi vairākas

---

⁹⁴ North American Free Trade Agreement. Signed 17.12.1992. Article 1102 para.(1).

⁹⁵ Ortino F. Non-Discriminatory Treatment in Investment Disputes. In: Dupuy P.M., Francioni F., Petersmann E.U. (eds.) Human Rights in International Investment Law and Arbitration. United Kingdom: Oxford University Press, 2009, p. 346; Orellana S. Investment Agreements & Sustainable Development: the Non-Discrimination Standards. Sustainable Development Law & Policy, 2011, Vol. 11, Iss. 3, p.3.

⁹⁶ OECD Directorate for Financial and Enterprise Affairs. Fair and Equitable Treatment Standard in International Investment Law. OECD Publishing. Working Papers on International Investment, 2004, No.3, p.2.

⁹⁷ Ibid.

⁹⁸ Ibid.

⁹⁹ Dolzer R. Fair and Equitable Treatment: A Key Standard in Investment Treaties. The International Lawyer, 2005, Vol. 39, No. 1, p.87.

vienošanās vai līgumus, kam ir atšķirīga šī principa interpretācija, tādējādi, piemērojot to atbilstoši pienākumiem, kas tām ir uzlikti, valstis ir principu interpretējušas dažādi un atkarībā no tā režīma, kā regulējums ir piemērojams konkrētajā faktiskajā situācijā.

Kritika par taisnīgas un vienlīdzīgas izturēšanās standartu ir attiecināta uz tā definējuma nekonkrētumu, tādējādi ir iespējams to piemērot faktiski jebkurai situācijai, radot mākslīgu tā pārkāpumu.¹⁰⁰ Ņemot vērā plašos definējumus, kādi ir piemēroti šim principam, tā piemērošana praktiski vienmēr ir balstījusies uz ļoti plašām un neskaidrām definīcijām, tādējādi tas ir attiecināms arī uz gadījumiem, kad nacionālo tiesību normu mērķis, piemērošana un interpretācija nav būtiska, lai noteiktu, ka šis princips ir pārkāpts.¹⁰¹

Vienāda attieksme attiecībā uz starptautiskajām investīcijām ir vēsturiski primārais kritērijs. Diskriminācijas aizlieguma ietvarā taisnīgas un vienlīdzīgas izturēšanās standarts tieši minēts, piemēram, 1948. gada Bogotas ekonomiskās vienošanās ietvarā (*Economic Agreement of Bogota*), kā 22. pants noteica, ka ārzemju kapitālam ir piemērojama godīga un vienlīdzīga attieksme, lai netiktu īstenoti nepamatoti, nesaprātīgi vai diskriminējoši pasākumi, kas varētu ierobežot tiesības, kas pienākas ārzemju investoriem.¹⁰² Tāpat tas ir minēts ne tikai Havanas Hartas 11(2). pantā,¹⁰³ bet arī iepriekšējā gadsimtā visbūtiskākajā starptautisko investīciju aizsardzības mehānisma ietvarā – FCN. Tā, piemēram, FCN, kurās ietilpa arī investīciju aizsardzība, ko pēc standarta šablona ar citām valstīm slēdza Amerikas Savienotās Valstis, ietvēra atsauci uz godīgu un vienlīdzīgu attieksmi, kas abām pusēm bija jānodrošina otras puses investoriem.¹⁰⁴ Mūsdienās šis princips ir atrodams gandrīz visos investīciju aizsardzības režīmu nodibinošajos dokumentos.¹⁰⁵

---

¹⁰⁰ Dolzer R. Fair and Equitable Treatment: A Key Standard in Investment Treaties. The International Lawyer, 2005, Vol. 39, No. 1, pp.87-88.

¹⁰¹ Dolzer R. Fair and Equitable Treatment: A Key Standard in Investment Treaties. The International Lawyer, 2005, Vol. 39, No. 1, p.88.

¹⁰² Economic Agreement of Bogota. Signed in Bogota on 02.04.1948. Article 22; Marshall F. Fair and Equitable Treatment in International Investment Agreements. Issues in International Investment Law: Background Papers for the Developing Country Investment Negotiators Forum. Singapore: International Institute for Sustainable Development, October 1-2, 2007, p.2.

¹⁰³ Havana Charter for an International Trade Organization (Havana Charter, ITO Charter 1948). UN Doc E/CONF.2/78. Article 11 para.(2).

¹⁰⁴ Dolzer R. Fair and Equitable Treatment: A Key Standard in Investment Treaties. The International Lawyer, 2005, Vol. 39, No. 1, p.89; Thomas J.C. Reflection on Article 1105 of NAFTA: History, State Practice and the Influence of Commentators. ICSID Review – Foreign Investment Law Journal, 2002, Vol. 17, Iss. 1, pp.21.-101.

¹⁰⁵ Piemēram skatīt: Eiropas enerģētikas hartas nolīgums. Parakstīts Lisabonā 17.12.1994.; ASEAN Agreement for the Promotion and Protection of Investments. Signed in Manila 15.12.1987.; The Protocol on Reciprocal Promotion and Protection of Investments in MERCOSUR (Colonia Protocol. Signed 07.01.1994.; Treaty establishing the Common Market for Eastern and Southern Africa (COMESA). Signed 05.11.1993.; North American Free Trade Agreement. Signed 17.12.1992.; Marshall F. Fair and Equitable Treatment in International Investment Agreements. Issues in International Investment Law: Background Papers for the Developing Country Investment Negotiators Forum. Singapore: International Institute for Sustainable Development, October 1-2, 2007, p.3.

2.3.2. *De jure un de facto* diskriminācijas aizliegums

Diskriminācijas aizlieguma princips ir būtisks starptautisko investīciju aizsardzības režīmā, tomēr, kā iepriekš minēts, tā atšķirīgās definīcijas un piemērošanas ietvari rada neviennozīmīgu izpratni par tā piemērošanu un nozīmi. Pierādīt salīdzinošos apstākļus un vienādo attieksmi var kļūt neiespējami, ja nav radīta skaidrība kā tieši diskriminācija tiek pausta. Bieži vien strīdu izskatīšanas laikā pušu argumentācija balstās uz veiktajām darbībām un to savstarpējo saistību.

Pēc būtības var tikt īstenota divu veidu diskriminācija – *de jure un de facto*. *De jure* diskriminācija aptver tādus gadījumus, kad nacionālajās tiesību normās ir tieši noteikts ierobežojoša un nesamērīga stingrākas vai sliktāks investīciju režīms ārzemniekiem, nekā attiecībā uz valstspiederīgajiem. *De facto* diskriminācija īstenojās gadījumos, kad tiesību normas jeb tiesiskais režīms tieši nenorāda uz nelabvēlīgu, nepamatotu un diskriminējošu attieksmi vai izturēšanos, bet faktiskā situācija, kas no šāda regulējuma piemērošanas rodas, rada diskriminējošas sekas un ietekmi uz ārvalstu investoriem un to investīcijām.¹⁰⁶ *De facto* diskriminācija pēc savas būtības ir sekas, kas rodas no nacionālā regulējuma, kas tieši nav noteicis diskriminējošus mērus, bet to piemērošana ir tajā rezultējusies. *De jure* ir tieši noteikti ierobežojumi, kam nav iespējams rast samērīgu un leģitīmu mērķi.

De jure diskriminācija ir pašsaprotama un jebkurš diskriminācijas aizliegums investīciju aizsardzības režīma ietvaros noteikti to ietver, tomēr vislielākā neskaidrība ir attiecināma uz *de facto* diskrimināciju. *De jure* diskriminācija pati par sevi nav bieži sastopama. Tas skaidrojams ar tās ietvaru – valstij būtu ļoti acīmredzami jāievieš tāds normatīvais regulējums, kas pats par sevi jau norāda uz diskriminācijas esamību. Skaidrs, ka šāda veida regulējums būs ļoti reti sastopams, kaut vai tādēļ, ka valsts interesēs nebūtu atbaidīt jebkuru potenciālo investoru.

De facto diskriminācija ir krietni komplicētāka ne tikai tās noteikšanas, bet arī pārkāpuma identificēšanas ziņā. Pirmkārt, *de facto* diskriminācijas pierādīšana pieprasa, lai tiktu interpretēti tādi normatīvie akti, kuri tieši nenosaka diskriminācijas esamību. Tātad tie ir pakļauti interpretācijai un investora spējai pierādīt, ka valsts mērķis ir bijis diskriminēt.¹⁰⁷ Otrkārt, ja šādas interpretācijas rezultātā ir iespējams noteikt, ka pret ārvalstu investoru vai investīciju ir vērsti tādi ierobežojumi, kas nepastāv attiecībā uz nacionālā līmeņa investoru vai investīciju, tas ne vienmēr nozīmē, ka mērķis ir bijis diskriminēt. Nepieciešams ņemt vērā arī

---

¹⁰⁶ Henckels C. Proportionality and Deference in Investor-State Arbitration: Balancing Investment Protection and Regulatory Autonomy. Cambridge University Press, 2015, p.78; Bjorklund A.K. The National Treatment Obligation. In: Yannaca-Small K. (ed.) Arbitration Under International Investment Agreements: A guide to the Key Issues. First edition. USA: Oxford University Press, 2010, p.411.

¹⁰⁷ Diebold F.N. Non-Discrimination and The Pillars of International Economic Law: Comparative analysis and building coherency. Institute for International Law and Justice Emerging Scholars Papers, 2010, Vol. 18, p.14.

valstu tiesības noteikt tādu normatīvo regulējumu, kas nepieciešams, lai nodrošinātu, piemēram, sabiedrības drošību un veselību, nacionālo interešu aizsardzību, kā arī, pēc būtības, lai nodrošinātu citas starptautiskās saistības, ko tā ir uzņēmusies, piemēram, vides aizsardzību. Šādos gadījumos, ja nacionālais regulējums ir diskriminējošs, bet pieņemts ar proporcionālu, saprātīgu un leģitīmu mērķi, diskriminācijas aizlieguma piemērošana var neatbilst vispārējam taisnīgumam.¹⁰⁸

Būtu jāvērs kritiska uzmanība tam, ka pieļaujot jebkādas *de facto* diskriminācijas nepieļaujamību, ne vienmēr aizskartās puses ieguvums būs proporcionāls vai samērīgs ar to leģitīmo mērķi, ko būs centusies panākt valsts. Autores ieskatā, tieši šis varētu būt viens no pamatojumiem, kādēļ *de facto* diskriminācijas nepieļaujamība ne tikai ir uzskatāma par diskutablu niansi, bet arī ir iemesls, kādēļ būtu jāspēj precīzi interpretēt šāda aizlieguma ietvaru.

Vēl būtiskāka šīs interpretācijas nepieciešamība ir attiecībā uz nodoma diskriminēt konstatēšanu. Ņemot vērā ne tikai katras valsts pienākumu nodrošināt tiesību un interešu ievērošanu un aizsardzību, var gadīties, ka valsts, bez nodoma diskriminēt, ir radījusi tādu nacionālo regulējumu, kas ir nepieciešams, bet, visu faktisko apstākļu kopsakarā, ir bijis arī diskriminējošs attiecībā uz kādu no ārvalstu investoriem. Šādos gadījumos ir jāspēj noteikt, vai valsts ir atbildīga, ja tā ir radījusi normatīvajā līmenī savstarpēji tieši nesaistītu regulējumu, kas noteiktos apstākļos ir radījis diskriminējošas sekas. Kā iepriekš minēts, uz šādiem gadījumiem ir attiecināms normatīvā regulējuma kombinējošais efekts, kas rodas neparedzamos apstākļos.

Darbības vai bezdarbības sekas, kas ir diskriminējošas, pēc būtības ir *de facto* diskriminācija. Pieņemot, ka valsts nav varējusi paredzēt šādu seku iestāšanos, tā ir rīkojusies bez nodoma. Ja valsts ir vēlējusies šādu seku iestāšanos, rīkojoties slēpti, caur neitrāla normatīvā regulējuma prizmu, tā ir rīkojusies ar nodomu. Gadījumos, kad ir acīmredzams, ka valsts ir ar nodomu veikusi darbības, kam ir diskriminējošas sekas attiecībā uz ārvalstu investoriem, nerodas šaubas, ka ir pārkāpts diskriminācijas aizlieguma princips. Gadījumi, kas ir rada diskusijas ir tie, kuros nodoms nav konstatējums, bet sekas ir iestājušās tāpat.

Kā vēlāk tiks izklāstīts nodaļā par tiesu un šķīrējtiesu praksi attiecībā uz diskriminācijas aizlieguma piemērošanu – pat viena režīma ietvaros ir dažādi viedokļi par to, vai ir pieļaujama sodīšana par diskrimināciju, kas ir rezultējusies bez nodoma. Jāmin, ka ne vienmēr valsts ir

---

¹⁰⁸ Bonnitcha J., Poulsen L.N.S., Waibel M. The Political Economy of the Investment Treaty Regime. United Kingdom: Oxford University Press, 2017, p.260.

pieņēmusi virkni nacionālo tiesību normu, kuru mērķis ir sabiedrības vai valsts un starptautisko tiesību un interešu pasargāšana, normatīvais regulējums var arī būt vienkārši nepārdomāts.¹⁰⁹

Lielākā daļa starptautiskā mēroga vai divpusējās vienošanās nenorāda uz to, vai ar diskriminācijas aizliegumu ir aptverta gan *de jure*, gan *de facto* diskriminācija. Tas nav pārsteidzoši, ņemot vērā, ka tieša norāde uz *de jure* paver ceļu tāda normatīvā regulējuma piemērošanai, kas ir neitrāls, bet ar mērķi diskriminēt. Tajā pašā laikā, ja ir norāde arī uz *de facto* diskrimināciju, to nepaskaidrojot precīzi, tiek pavērta iespēja vērsties pret valsti jebkurā gadījumā, kas ir rezultējies diskriminācijā, arī tad, ja tāds nav bijis valsts nodoms. Šajā pašā definīcijas ietvarā jānorāda, ka neskaidro terminu un principu definēšanas un piemērošana, ir panākusi situāciju, kur pat norāde uz *de facto* diskriminācijas nepieļaujamību, ja tā veikta ar nodomu, var radīt apstākļus, kur neeksistē aizsardzība tādos gadījumos, kad valsts ir rīkojusies bez pienācīgas rūpības un nav novērtējusi normatīvā regulējuma ietekmi uz ārvalstu investoriem.

2.3.3. Proporcionalitāte, samērīgums un legītīms mērķis

Gluži tāpat kā NT, arī, kā to mēdz dēvēt, *saprātīguma princips* ir vieni no būtiskākajiem.¹¹⁰ Vienādas attieksmes paušana pret jebkuru investoru ir pirmsšķietami vienkāršs koncepts, kas neprasa padziļinātu analīzi. Tomēr šāds apgalvojums būtu nepatiess, tā kā jau iepriekš minēti veidi kā var izpausties diskriminācija ir balstīti uz spēju vai, tieši pretēji, nespēju tos pierādīt. Nacionālais regulējums un valstu suverenitāte pieņemt to jurisdikcijās spēkā esošas tiesību normas ir būtisks, tādēļ jautājums, kas bieži tiek izvirzīts strīdos par diskriminācijas aizlieguma pārkāpumu, ir nepieciešamība vai pamatotība šāda regulējuma spēkā esamībai un nepieciešamībai. No tā var secināt, ka diskriminācijas aizlieguma saturs ir balstīts arī uz valstu veikto darbību proporcionalitāti, samērīgumu un legītīmo mērķi.

Proporcionalitātes princips pēc būtības aptver vienkāršu ideju – gan līdzekļiem, gan mērķim ir jābūt savstarpēji samērīgiem. Proporcionalitātes princips ir pārkāpts tādā gadījumā, kad piemērotie līdzekļi uzliek pārmērīgu slogu indivīdam pretstatā sabiedrības kopējam ieguvumam no tā.¹¹¹ Proporcionalitātes princips ir pamata princips lielākajā daļā nacionālo tiesību sistēmu, ar tā palīdzību īstenojot likuma vienlīdzības un taisnīguma nodrošināšanas

---

¹⁰⁹ Schreuer C. Protection against Arbitrary or Discriminatory Measures. In: Rogers C.A., Alford R.P. (eds) The Future of Investment Arbitration. United Kingdom: Oxford University Press, 2009, p.197.

¹¹⁰ Ortino F. From 'Non-Discrimination' to 'Reasonableness': A Paradigm Shift in International Economic Law? Jean Monnet Working Paper, 2005, No. 01/05, p.4.

¹¹¹ Dolzer R., Schreuer C. Principles of International Investment Law. Second edition. United Kingdom: Oxford University Press, 2012, p.123.; Xiuli H. On the Application of the Principle of Proportionality in ICSID Arbitration and Proposals to Government of the People's Republic of China. James Cook University Law Review, 2006, Vol. 13, p.234.

funkcijas.¹¹² Starptautiskajās tiesībās proporcionalitātes princips nav atzīstams par paražu tiesību vai vispārējo tiesību principu.¹¹³ Proporcionalitāte ir piemērojama, lai noteiktu vai sasniegtais rezultāts rada vienlīdzīgus apstākļus.¹¹⁴ Princips sevī ietver trīs apakšprincipus: samērīgumu, leģitīmo mērķi jeb nepieciešamību, kā arī proporcionalitāti *stricto sensus*.¹¹⁵

Neņemot vērā faktu, ka proporcionalitātes princips netiek atzīts kā vispārējs tiesību princips vai paraža starptautisko tiesību sistēmā, strīdus risināšanas ietvarā tas tiek piemērots kā pārbaudes mehānisms citu principu izpildes novērtēšanā. Tā, piemēram, proporcionalitātes tests ir ticis piemērots ne tikai strīdu risināšanā par ekspropriāciju, bet arī saistībā ar taisnīgas un vienlīdzīgas izturēšanās standartu.¹¹⁶ Proporcionalitātes principa piemērošana proporcionalitātes testa formā ir tikusi raksturota kā mehānisms vispārīgas izpratnes radīšanai jebkurā investīciju režīmā, veidojot nozari visaptverošus standartus.¹¹⁷ Ir secināms, ka proporcionalitātes princips starptautisko investīciju strīdu risināšanā, veic citu tiesību principu piepildīšanas ar saturu un pareizas piemērošanas pārbaudi.¹¹⁸ Proporcionalitātes principa piemērošana atrisina divu tiesību principu kolīziju,¹¹⁹ stabilizējot un radot paredzamību starptautisko strīdu risināšanā un tiesību principu piemērošanā.¹²⁰

Leģitīmais mērķis, samērīgums un proporcionalitāte *stricto sensus*, kā apakšprincipi veido proporcionalitātes testa saturu. Leģitīmais mērķis aptver nepieciešamību ierobežot kāda indivīda tiesības vai tiesiskās intereses, lai pasargātu visas sabiedrības intereses vai arī būtiskākas intereses par tām, kas tiek ierobežotas.¹²¹ Samērīgums aptver izvēlēto līdzekli, lai sasniegtu mērķi. Izvēlētajam līdzeklim ir jābūt vienīgajam vai arī vislabākajam un mazāk

---

¹¹² Cottier T., Ehandi R., Liechti-McKee R., Payosova T., Sieber C. The Principle of Proportionality in International Law: Foundations and Variations. The Journal of World Investment & Trade, 2017, Vol. 18, Iss. 4, p.629.

¹¹³ Ibid. p.630.

¹¹⁴ Crawford J. Brownlie's Principles of Public International Law. Eighth edition. United Kingdom: Oxford University Press, 2012, pp.290-291.

¹¹⁵ Cottier T., Ehandi R., Liechti-McKee R., Payosova T., Sieber C. The Principle of Proportionality in International Law: Foundations and Variations. The Journal of World Investment & Trade, 2017, Vol. 18, Iss. 4, p.629; Janssen Calamita N. The Principle of Proportionality and the Problem of Indeterminacy in International Investment Treaties. In: Bjorklund A.K. (ed.) Yearbook on International Investment Law & Policy 2013-2014. USA: Oxford University Press, 2015, p.169.

¹¹⁶ Janssen Calamita N. The Principle of Proportionality and the Problem of Indeterminacy in International Investment Treaties. In: Bjorklund A.K. (ed.) Yearbook on International Investment Law & Policy 2013-2014. USA: Oxford University Press, 2015, p.167.-168.

¹¹⁷ Ibid. p.168.-169.

¹¹⁸ Ibid. p.168.-169.

¹¹⁹ Stone Sweet A. Investor-State Arbitration: Proportionality's New Frontier. Law and Ethics of Human Rights, 2010, Vol. 4, No. 1, p.49.

¹²⁰ Janssen Calamita N. The Principle of Proportionality and the Problem of Indeterminacy in International Investment Treaties. In: Bjorklund A.K. (ed.) Yearbook on International Investment Law & Policy 2013-2014. USA: Oxford University Press, 2015, p.169.-170.

¹²¹ Ibid. p.172; Cottier T., Ehandi R., Liechti-McKee R., Payosova T., Sieber C. The Principle of Proportionality in International Law: Foundations and Variations. The Journal of World Investment & Trade, 2017, Vol. 18, Iss. 4, p.629.

ierobežojošam, lai sasniegtu leģitīmo mērķi. Ja ir iespējams piemērot mazāk ierobežojošu līdzekli, tad nav pieļaujams to nepiemērot.¹²² Proporcionalitāte *stricto sensu* aptver gadījumus, kad ir piemērots vienīgais un labākais no līdzekļiem, lai sasniegtu mērķi, pārbaudot vai tādā gadījumā ar piemēroto līdzekli indivīda tiesību un tiesisko interešu ierobežojums ir samērīgs ar mērķi aizsargājamajām tiesībām. Šādā veidā tiek salīdzināts, vai radītais ierobežojums ir atsverams ar iegūto labumu.¹²³

Proporcionalitātes principa un proporcionalitātes testa piemērošana strīdu risināšanā un citu tiesību principu tulkošanas un pārbaudes ietvarā šķiet pašsaprotama, tomēr tas nespēj risināt būtiskas straptautisko investīciju režīmu īpatnības. Starptautisko investīciju režīmi balstās un valstu nacionālu interešu aizsardzību tik pat, cik investoru un investīciju pasargāšanu. Leģitīms mērķis un samērīgums var rezultēties diskriminējošās sekās. Suverēna brīvība pieņemt šādus leģitīmus mērķus nebūtu ierobežojama, ja vien šāds aizliegums nav tieši noteikts investīciju aizsardzību regulējošajā un piemērojamajā tiesību normā. Tomēr šādos gadījumos ir jāņem vērā fakts, ka diskriminācija ne vienmēr tiek veikta *de iure*, un vislielākajā skaitā gadījumu ir *de facto* diskriminācija, attiecīgi arī proporcionalitātes principa piemērošana ir strīdīga.¹²⁴

---

¹²² Cottier T., Echanti R., Liechti-McKee R., Payosova T., Sieber C. The Principle of Proportionality in International Law: Foundations and Variations. The Journal of World Investment & Trade, 2017, Vol. 18, Iss. 4, p.629.

¹²³ Janssen Calamita N. The Principle of Proportionality and the Problem of Indeterminacy in International Investment Treaties. In: Bjorklund A.K. (ed.) Yearbook on International Investment Law & Policy 2013-2014. USA: Oxford University Press, 2015, p.172-173; Cottier T., Echanti R., Liechti-McKee R., Payosova T., Sieber C. The Principle of Proportionality in International Law: Foundations and Variations. The Journal of World Investment & Trade, 2017, Vol. 18, Iss. 4, p.629-630.

¹²⁴ Henckels C. Proportionality and Deference in Investor-State Arbitration: Balancing Investment Protection and Regulatory Autonomy. Cambridge University Press, 2015, p.78-79.

3. REŽĪMI, KAS REGULĒ STARPTAUTISKĀS INVESTĪCIJAS

Ņemot vērā ne tikai neskaidros terminus un principus, to piemērošanu, kā arī to spēkā esamību, pārnacionālās investīcijas tiek pasargātas un regulētas dažādu režīmu ietvaros. Tie ir būtiski, tā kā veicina vienmērīgu un vienlīdzīgu aizsardzība standartu un starptautisko investīciju attīstību.

Daudzi principi šajos režīmos ir līdzīgi, tomēr var tikt definēti dažādi, atkarībā no paša režīma būtības. Tas ir rezultējies starptautisko tiesību principu, tajā skaitā diskriminācijas aizlieguma, atšķirīgo definēšanu, attiecīgi arī piemērošanu. Lai valstis spētu nostabilizēt diskriminācijas aizlieguma piemērošanu vienveidīgi, ir jāspēj nošķirt šie režīmi un to īpatnības, kas var ietekmēt paša principa definīciju, tādējādi radot arī kopsaucēju. Šajā nodaļā tiks aplūkoti gan investīciju aizsardzības režīmi, gan strīdu risināšanu nostiprinošie noteikumi jeb strīdu risināšanas režīmi.

3.1. Divpusējie investīciju līgumi (BIT)

BIT slēgšana ir vispārpieņemts veids, kā valstis nostiprina investīciju aizsardzību, tie ir ne tikai vispopulārākais no līgumiem, kurus valstis izvēlās slēgt, bet pagātnē gandrīz arī vienīgais, kas vispār tika noslēgts. Visbiežāk BIT sastāv no trim daļām, pirmā ir definīcijas un līguma ietvars, otrā daļa ietver aizsardzības standartus un mehānismus, bet trešā daļa ir attiecināma uz strīdu izšķiršanas kārtību.¹²⁵ Neesošās definīcijas un terminu izpratne pieprasa, lai valstis vismaz divpusēji vienotos un rastu skaidrību par to, kas tiek uzskatīts par investīciju un investoru, kā arī to aizsardzības mehānismus un principus, tomēr BIT ir kritizēti tieši tādēļ, ka tie tiek pieņemti ārkārtīgi sasteigti, iztrūkstot šīm tik ļoti nepieciešamajām daļām.¹²⁶ Skaidrība terminu un aizsardzības principu izpratnē nav realitāte, ar ko būtu iespējams saskarties, pētot BIT. Lielākoties investora un investīcijas definīcija aprobežojas ar “investīcija ir jebkāds ieguldītais kapitāls”, kam seko uzskaitījums ar investīcijām, kuras it īpaši pasargājamas, vai arī tādām, kuras it īpaši izslēdzamas no ar BIT noteiktā aizsardzības mehānisma.¹²⁷

---

¹²⁵ Dolzer R., Shreuer C. Principles of International Investment Law. Second edition. United Kingdom: Oxford University Press, 2012, p.13.

¹²⁶ Ibid. p.14.

¹²⁷ Turkey-Denmark BIT (Copenhagen, 7 February 1990 – Entry into force: 1 August 1992). Article 1; Australia-Czech Republic BIT (Canberra, 30 September 1993 – Entry into force: 29 June 1994). Article 1; Switzerland-Mexico BIT (10 July 1995 – Entry into force: 14 March 1996). Article 1; Austria-Mexico BIT. (29 June 1998 – Entry into force: 26 March 2001). Article 1; US model BIT (2004). Article 1; UK model BIT (2005). Article 1; German model BIT (2005). Article 1; Canada model FIPA (2007). Article 1.

Diskriminācijas aizliegums BIT ietvarā mēdz tikt iedalīts starp NT un MFN, bet retu reizi arī minimālajā izturēšanās standartā,¹²⁸ vai arī ir ietverts vispārēja uzvedības standartā, kas līgumslēdzējpusēm ir jāievēro.¹²⁹ Nav noslēpums, ka lielākā daļa BIT ir ļoti līdzīgi, vismaz daļās par šiem aizsargājošajiem principiem.¹³⁰ Līdzība arī neskaidrībā gan ir nav jāvērtē kā absolūti negatīva lieta. Pieņemot, ka tik daudzi BIT ir salīdzināmi, strīdu izšķiršanas gaitā ir iespējams nonākt pie tādiem diskriminācijas aizlieguma satura kritērijiem un elementiem, kas būtu piemērojami ne tikai uz strīda pusēm.

3.2. Reģionālie investīciju aizsardzības režīmi

Reģionālo investīciju aizsardzības režīmu izveidē ir būtiska, lai ilgtermiņā spētu izveidot vienotu, starptautiskā līmeņa izpratni par noteiktiem starptautisko investīciju tiesību terminiem, principiem un citiem elementiem. Tā kā reģionālā līmeņa investīciju aizsardzības līgumu un vienošanās ir daudzpusējas, var spriest, ka šie ir centieni uzlabot un panākt vienveidīgu un paredzamu aizsardzības mehānismu. Protams, kā tas būs redzams šīs apakšnodaļas aplūkotojās reģionālajos investīciju aizsardzības režīmos, arī tie ir papildīti ar atvērtiem, interpretācijai pakļautiem terminiem un principiem.

3.2.1. Eiropas enerģētikas hartas nolīgums

Eiropas enerģētikas hartas nolīgums (*Energy Charter Treaty*) stājās spēkā 1998. gadā un ir pirmais konkrētam sektoram paredzēts investīciju aizsardzības līgums.¹³¹ Eiropas enerģētikas hartas nolīgums aptver ne tikai investīciju aizsardzību, bet arī citas būtiskas nozares un jautājumus.¹³² Šobrīd pievienojušās vairāk nekā 45 valstis¹³³ un strīdu izskatīšana ir strīda pušu brīvā pārziņā, ja par to ir bijusi noslēgta vienošanās.¹³⁴ Investīcija tiek definēta kā “jebkāda veida kapitāla ieguldījums”, kam norādīti īpaši aizsargājami investīciju veidi, bet investors ir tāda fiziskā vai juridiskā persona, kam piemīt citas līgumslēdzējpusēs valstspiederība.¹³⁵ Diskriminācijas aizliegums uzsvērti ir norādīts kā daļa no NT un MFN,¹³⁶ bet Preambula uzsver to kā vienu no pamatmērķiem.¹³⁷

---

¹²⁸ France Model BIT (2006), Articles 3, 4; Germany Model BIT (2008). Article 3; US Model BIT (2012). Article 3, 4, 5; United Nations Conference on Trade and Development. *Bilateral Investment Treaties 1995-2006: Trends in Investment Rulemaking*. United Nations, 2007, pp.42-44.

¹²⁹ Hungary and Lebanon BIT (2001). Article 2; Germany Model BIT (2008). Article 2.

¹³⁰ United Nations Conference on Trade and Development. *Bilateral Investment Treaties 1995-2006: Trends in Investment Rulemaking*. United Nations, 2007, p.12.

¹³¹ Eiropas enerģētikas hartas nolīgums. Parakstīts Lisabonā 17.12.1994. Preambula.

¹³² Dolzer R., Shreuer C. *Principles of International Investment Law*. Second edition. United Kingdom: Oxford University Press, 2012, p.15.

¹³³ Members and Observers to the Energy Charter Conference. Available: <https://energycharter.org/who-we-are/members-observers/> [accessed 14.04.2019.]

¹³⁴ Eiropas enerģētikas hartas nolīgums. Parakstīts Lisabonā 17.12.1994. 26. pants.

¹³⁵ Turpat. 1. panta sestā un septītā daļa.

¹³⁶ Turpat. Piektais nodaļa.

¹³⁷ Turpat. Preambula.

3.2.2. ES

Eiropas Savienības līmenī investīciju aizsardzība ir nostiprināta vairākos līmeņos. ES veido *sui generis* starptautisko tiesību sistēmu,¹³⁸ kurā ES līmeņa tiesību akti ir ar augstāku spēku par dalībvalstu nacionālajiem tiesību aktiem.¹³⁹ Ņemot vērā šo tiesību normu hierarhiju, neapšaubāmi visā ES ir vienots investīciju aizsardzības režīms. LESD 207. panta pirmā daļa skaidri nosaka, ka ES ir kopēja tirdzniecības un ieguldījumu politika, bet šī panta otrā daļa tiesības regulēt šīs nozares piešķir Eiropas Parlamentam un Eiropas Padomei regulu formā.¹⁴⁰ Ņemot vērā ES īpašo statusu, dalībvalstu savstarpējie strīdi nav uzskatāma par izteikti pārnacionāliem. Uz tām attiecās vienota sistēma, strīdu risināšana un, lai gan dalībvalstis teorētiski ir paudušas savu piekrišanu ES līmeņa investīciju aizsardzības, tomēr tās darbojās iekšējā tirgū.

Šādu secinājumu pastiprina viena no pēdējo laiku būtiskākajiem Eiropas Savienības Tiesas spriedumiem *Achmea v. Slovak Republic*,¹⁴¹ pamatojoties uz kuru visas dalībvalstis nu ir apņēmušās izbeigt savstarpēji noslēgtos divpusējos investīciju līgumus. Šāds lēmums tiek skaidrots ar kolīziju starp ES tiesību normām un vienoto tirgu un šo divpusējo līgumu dabu, ar kuru dalībvalstis varēja vienoties par tādu investīciju aizsardzības režīmu, ar kuru tiktu ierobežota trešo dalībvalstu pieceja vienotajam tirgum.¹⁴² Secināms, ka ES iekšējā līmeņa investīciju režīms nav attiecināms uz starptautisko investīciju aizsardzību, tādējādi šī darba ietvaros tas tiks aplūkots sekundāri, vairāk uzsverot tādas investīciju strīdus, kuros ES ir viena no strīda pusēm saistībā ar citu investīciju aizsardzības režīmu.

Par piemēru iespējams minēt ES un Kanāda parakstīja Visaptverošo ekonomikas un tirdzniecības nolīgumu (*EU-Canada Comprehensive Economic and Trade Agreement*) (turpmāk – **CETA**), kurā ietverta investīciju aizsardzība,¹⁴³ kā arī īpaša sadaļa veltīta diskriminācijas aizliegumam, tā saturu tomēr neraksturojot. CETA nav vēl pilnā apmēra stājušies spēkā, bet tā jau šobrīd tiek piemērota vismaz daļēji.¹⁴⁴ ES tāpat ir noslēgusi 36 vienošanās, kas ir stājušās spēkā, bet vēl vairākas šobrīd tiek apspriestas vai drīzumā stāsies

¹³⁸ EKT 05.02.1963. sprieduma lietā C-26/62 *Van Gend & Loos*. 1.lpp., para.3.

¹³⁹ Dougan M. When Worlds Collide! Competing Visions of the Relationship between Direct Effect and Supremacy. *Common Market Law Review*, 2007, Vol. 44, Iss. 4, p.931.

¹⁴⁰ Līguma par Eiropas Savienības darbību. Konsolidētā versija. 207. panta pirmā daļa, 207. panta otrā daļa.

¹⁴¹ EST 06.03.2018. spriedums lietā C-284/16 *Achmea*.

¹⁴² Dalībvalstu valdību pārstāvju deklarācijā par Eiropas Savienības Tiesas *Achmea* sprieduma tiesiskajām sekām un ieguldījumu aizsardzību Eiropas Savienībā. Parakstīts 15.01.2019.

¹⁴³ EU-Canada Comprehensive Economic and Trade Agreement. Signed on 30.10.2016. Preamble, Chapter 8: INVESTMENT.

¹⁴⁴ Ibid. Chapter 8: INVESTMENT, Section C; European Commission. Negotiations and agreements. Agreements in place. Available: http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/negotiations-and-agreements/#_partly-in-place [accessed 10.04.2019.]

spēkā.¹⁴⁵ Ņemot vērā, ka ne tikai ES noslēdz ar investīciju aizsardzību saistītas vienošanās visu dalībvalstu vārdā jeb ar tām saistot visas dalībvalstis, bet arī dalībvalstīm savā starpā ir jāievēro vienlīdzīga un kopējā tirgus politika, 2012. gada 12. decembrī tika pieņemta Eiropas Parlamenta un Padomes regula (ES) Nr. 1219/2012 ar ko nosaka pārejas pasākumus divpusējiem ieguldījumu nolīgumiem starp dalībvalstīm un trešām valstīm.¹⁴⁶ Regulas Preambulā ir skaidri norādīts, ka dalībvalstīm ir pienākums nodrošināt vienotā tirgus nosacījumu ievērošanu, neatkarīgi no tā, ka starptautiskie līgumi, ko dalībvalstis ir noslēgušas pirms iestāšanās ES paliek spēkā. Vēl jo vairāk, šajā Preambulā ir uzsvērts, ka nākotnē ir šie līgumi tiks aizstāti ar ES nolīgumiem.¹⁴⁷ Ņemot vērā šo faktu, ir secināms, ka ES investīciju aizsardzības režīms reģionālā apmērā nav salīdzināms ar starptautiskajā līmenī pieņemto investīciju aizsardzības režīmu dibināšanu starp valstīm, ieņemot specifisku lomu starptautisko investīciju aizsardzībā.

3.2.3. NAFTA

1994. gadā spēkā stājās NAFTA. Tās līgumslēdzējpusēs ir ASV, Kanāda un Meksika un 11. nodaļa ir īpaši veltīta investīciju aizsardzībai.¹⁴⁸ NAFTA ir īpaša ar to vien, ka šis ir pirmais investīciju aizsardzības režīms, ko ASV ir parakstījusi ar kādu attīstīto valsti, šajā gadījumā Kanādu.¹⁴⁹ Diskriminācijas aizliegums ir izkaisīts pa šo nodaļu, ietverot to NT, MFN un minimālajā izturēšanās standartā un citos šīs nodaļas pantos.¹⁵⁰ Kā jau sagaidāms, arī NAFTA nav viens no piemēriem ar skaidri definētu diskriminācijas aizliegumu vai tā satura kritērijiem. Varbūt tādēļ saistībā ar NAFTA, kurai ir tikai trīs līgumslēdzējpusēs, ir bijis daudzu strīdu pamatā, daļa no kuriem tiks aplūkota šī darba ceturtajā nodaļā.

3.2.4. Citi reģionālie investīciju līgumi

Šī darba ietvaros detalizēti netiek aplūkoti visi investīciju aizsardzību līgumi, tomēr jāmin, ka arī tajos lielākoties ir uzsvērts diskriminācijas aizliegums, pat ja tas nav ticis skaidrots saturiski. Šajos līgumos diskriminācijas aizlieguma minētais rīcības aizliegtais kritērijs ir valstspiederība,¹⁵¹ vai arī atvērti definējams diskriminācijas aizliegums un tā saturs.¹⁵² Jāmin,

---

¹⁴⁵ European Commission. Negotiations and agreements. Available: <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/negotiations-and-agreements/> [accessed 10.04.2019.]

¹⁴⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1219/2012, ar ko nosaka pārejas pasākumus divpusējiem ieguldījumu nolīgumiem starp dalībvalstīm un trešām valstīm. Parakstīta 12.12.2012.

¹⁴⁷ Turpat. Preambula.

¹⁴⁸ North American Free Trade Agreement. Signed 17.12.1992. Preamble, Chapter 11, Article 2203.

¹⁴⁹ Ranieri N., Trakman L. Regionalism in International Investment Law. First edition. USA: Oxford University Press, 2013, p.405.

¹⁵⁰ North American Free Trade Agreement. Signed 17.12.1992. Chapter 11, Articles 1102, 1103, 1104, 1105.

¹⁵¹ Revised Treaty of Chaguaramas Establishing the Caribbean Community Including the Caricom Single Market and Economy. Signed in Chaguaramas on 04.07.1973. Article 7; ASEAN Agreement for the Promotion and Protection of Investments. Signed in Manila 15.12.1987. Articles 11, 14.

¹⁵² Convention establishing the European Free Trade Association (EFTA). Signed in Stockholm 04.01.1960. Chapter IX, Articles 24, 25, 26, CHAPTER X, Article 31; Consolidated Version of the Central European Free Trade Agreement (CEFTA 2006). Signed in Kraków 21.12.1992. Preamble, Article 32 paras.(2), (4).

ka šo investīciju līgumu izpēte būtu vērtīga, tā kā sastopami arī tādi panti, kas aizliedz fiskālo diskrimināciju, pieminot, ka tas attiecināms gan uz *de facto*, gan *de jure* diskrimināciju.¹⁵³

Līdzīgi ir iespējams norādīt arī uz investora un investīcijas definīciju, ko pāris no šiem līgumiem ietver, izšķirot aizsargājamo un neaizsargāto investīciju veidus līdzīgi, kā tas tiek iekļauts arī divpusējos investīciju līgumos – netiek skaidri un tieši formulēta pati “investīcijas” definīcija, tomēr ir atsauces uz tādām veidiem, kurus it īpaši aizsargā, piemēram, kustamie, nekustamie īpašumi un citas īpašuma tiesības; akcijas, vērtspapīri; intelektuālais īpašums, kā arī citi investīciju veidi.¹⁵⁴ Tāpat sastopami tādi līgumi, kuros investīcijas un investora definīcija nav sniegta vispār vai ir ļoti plaša un neskaidra.¹⁵⁵

3.3. Pasaules tirdzniecības organizācija un GATT

Starptautiskās tirdzniecības un investīciju tiesībās bieži vien sastopamas atsauces uz vienu uz otru. Investīciju aizsardzības režīmu dibinošajos līgumos vai vienošanās pat sastopamas atsauces uz WTO un tā regulējumu. Pārkaupumi attiecībā uz starptautisko tirdzniecību var izrādīties arī kā tādi, kas attiecās uz vai ir ļoti pietuvināti investīciju un investoru aizsardzības pārkaupumiem, tādēļ darba autore uzskata, ka ir būtiski šī darba ietvarā vispārīgi aplūkot arī starptautiskā tirdzniecības režīmu.

WTO tika izveidota 1995. gada 1. janvārī, kad spēkā stājās *Marakešas līgums par Pasaules Tirdzniecības Organizācijas izveidošanu* (turpmāk – **Marakešas līgums**).¹⁵⁶ Marakešas līguma Preambula skaidri norāda, ka vienošanās ir panākta ņemot vērā nepieciešamību nodrošināt saskaņotību un sadarbību ekonomiskajā sfērā, izskaužot jebkādu diskrimināciju starptautiskās tirdzniecības ietvarā¹⁵⁷ un ar to tiek dibināta WTO.¹⁵⁸ Marakešas līgums ir WTO “jumta” regulējums, zem kura ir pakārtoti un joprojām spēkā esoši pirms tam noslēgti līgumi un vienošanās. WTO pamatā ir GATT, kam bija jāklūst par Havanas Hartu. Grozījumi GATT tika izdarīti 1994. gadā, kad spēkā stājās GATT 1994.¹⁵⁹ Atbilstoši

---

¹⁵³ Consolidated Version of the Central European Free Trade Agreement (CEFTA 2006). Signed in Kraków 21.12.1992. Article 15 para.(1).

¹⁵⁴ ASEAN Agreement for the Promotion and Protection of Investments. Signed in Manila 15.12.1987. Article 4.

¹⁵⁵ *CEFTA atsauces uz divpusējiem investīciju līgumiem, kas starp tās līgumslēdzējpusēm jau ir noslēgti, tā vietā, lai noteiktu vienu investīciju.* Consolidated Version of the Central European Free Trade Agreement (CEFTA 2006). Signed in Kraków 21.12.1992. Article 30; Convention establishing the European Free Trade Association (EFTA). Signed in Stockholm 04.01.1960. Chapter IX, Article 23; Revised Treaty of Chaguaramas Establishing the Caribbean Community Including the Caricom Single Market and Economy. Signed in Chaguaramas on 04.07.1973.

¹⁵⁶ Marakešas līgumu par Pasaules tirdzniecības organizācijas izveidošanu. Izveidota ar 1994. gada 5. aprīļa Marakešas deklarācija. (Marakešas līgums). Parakstīts Marakešā 05.04.1994.

¹⁵⁷ Turpat. Preambula.

¹⁵⁸ Turpat. 1. pants.

¹⁵⁹ General Agreement on Tariffs and Trade. The WTO Agreement Series. P.2. Pieejams: https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/agrmntseries2_gatt_e.pdf [accessed 14.02.2019.]

Marakešas līguma 2. panta 4. punktam, GATT un GATT 1994 ir juridiski atšķirīgi.¹⁶⁰ Šis pats pants tāpat nosaka, ka tos līgumus un citus juridiskos aktus, kas joprojām ir spēkā¹⁶¹ un viens no tiem ir GATT 1994.¹⁶² Tehniski GATT ir zaudējis spēku, tomēr GATT 1994 regulējums ir formēts atsaucēs uz GATT, tādēļ noteiktas daļas no tā joprojām ir jāuzskata kā spēkā esošas. WTO radītajā tiesību sistēmā diskriminācijas aizlieguma ir ļoti būtiska loma, to iekļaujot gandrīz ikvienā tirdzniecību (daļēji arī investīciju) regulējošajā aktā. Diskriminācijas aizliegums tiek izdalīts starp NT un MFN principiem.¹⁶³

3.4. Pasaules Banka un Daudzpusējo investīciju garantiju aģentūra

Palielinoties globalizācijai, pieauga arī ārvalstu investoru un investīciju skaits. Nepieciešamība nodrošināt stabilu investīciju tirgu kļuva par būtisku interesi ne tikai pašām valstīm, bet arī dažādām organizācijām un starptautiskajām institūcijām. Kā vienu no tām ir jāmin Pasaules Banka, kas ir dibināta 1944. gadā un kam šobrīd ir 189 dalībvalstis.¹⁶⁴ Pasaules Banka ir pasaulē lielākā institūcija, kas veic investīcijas, lielākoties koncentrējoties trešo pasaules valstu attīstībai,¹⁶⁵ tāpēc neapšaubāmi Pasaulei Bankai bija interese nodrošināt un iedrošināt investīciju vides attīstību un stabilitāti.

Lai gan Pasaule Banka ir ilgstoši piedalījies diskusijās par investīcijām labvēlīgu režīmu vai nepieciešamo starptautisko regulējumu,¹⁶⁶ tomēr visspilgtāk tās ieguldījums saskatāms sākot ar 1983. gadu, kad Pasaules Banka novēroja ļoti izteiktu nevienlīdzību mazattīstīto valstu un investoru starpā. Lai nodrošinātu, ka tiek ievēroti un piemēroti vienlīdzības standarti, kas attiecīgi iedrošinātu arī ārvalstu investīciju pieplūdumu mazattīstītajās valstīs, 1985. gada 11. oktobrī Pasaules Banka apstiprināja Konvenciju par Daudzpusējās ieguldījumu garantiju aģentūras izveidošanu.¹⁶⁷ Konvencijas mērķis bija

---

¹⁶⁰ Marakešas līgumu par Pasaules tirdzniecības organizācijas izveidošanu. Izveidota ar 1994. gada 5. aprīļa Marakešas deklarāciju. (Marakešas līgums). Parakstīts Marakešā 05.04.1994. 2. panta 4. punkts.

¹⁶¹ Marakešas līgumu par Pasaules tirdzniecības organizācijas izveidošanu. Izveidota ar 1994. gada 5. aprīļa Marakešas deklarāciju. (Marakešas līgums). Parakstīts Marakešā 05.04.1994. 2. panta 1., 2., 3. punkts

¹⁶² Turpat. 1a Pielikums.

¹⁶³ General Agreement on Tariffs and Trade. The WTO Agreement Series. P.2-3. Available: https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/agrmtseries2_gatt_e.pdf [accessed 14.02.2019.]; Principles of the trading system. Available: https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/fact2_e.htm [accessed 14.02.2019.]

¹⁶⁴ Pasaules banka. Pieejams:

http://www.fm.gov.lv/lv/sadalas/starptautiska_finansu_sadarbiba/starptautiska_finansu_sadarbiba/pasaules_bank_a/ [aplūkots 14.02.2019.]; World Bank. Who we are. Available: <http://www.worldbank.org/en/who-we-are> [accessed 14.02.2019.]

¹⁶⁵ Pasaules banka. Pieejams:

http://www.fm.gov.lv/lv/sadalas/starptautiska_finansu_sadarbiba/starptautiska_finansu_sadarbiba/pasaules_bank_a/ [aplūkots 14.02.2019.];

¹⁶⁶ Piemēram skatīt līdzšinējo diskusiju arhīvu: WTO. Investment facilitation for development news archives. Available: https://www.wto.org/english/news_e/archive_e/infac_arc_e.htm [accessed 13.02.2019.]

¹⁶⁷ Restrepo E.F. (ed.) Multilateral Investment Guarantee Agency (MIGA) - the first ten years 1988-1998. USA: The World Bank, 1998, pp.2-3.

izveidot Daudzpusējo ieguldījumu garantiju aģentūru (turpmāk – **MIGA**), kam būtu juridiskās personas statuss.¹⁶⁸ MIGA tika izveidota 1988. gada 12. aprīlī, tas pamatojams ar to, ka jebkura Pasaules Bankas dalībvalsts var kļūt par MIGA dalībvalsti, tomēr šis process nav automātisks un tiek pieļauts, ka Pasaules Bankas dalībvalstis pieņem šo lēmumu brīvprātīgi.¹⁶⁹ Pietiekoši ilgu laiku MIGA nebija pievienojušās ļoti daudzas Pasaules Bankas dalībvalstis. Tas skaidrojams ar dažādiem ekonomiskajiem vai tiesiskajiem iestāšanās faktoriem, kā arī ar attīstības valstu bailēm un neticībai starptautisko investīciju režīmiem, kas pierādījās jau iepriekš minētās *Kalvo doktrīnas* popularitātē tieši attīstības valstīs, pamatojoties uz bailēm no ārzemju investoru neproporcionālās varas salīdzinājumā ar pašu valstu spēju aizsargāt savus resursus vai tos izmantot. Arī MIGA izveidošana atgādina šo vispārējo neticību, kā arī pārliko nacionālās aizsardzības mehānismu eksistenci.¹⁷⁰

MIGA mērķis ir “[..] veicināt ieguldījumu plūsmu starp dalībvalstīm ražošanas nolūkā un jo īpaši attīstīt dalībvalstis [..]”. Pēc savas būtības MIGA nodrošina ne tikai vienlīdzīga un stabila režīma nodrošināšanu tās dalībvalstīs, bet arī izveido garantiju programmu, kā ietvaros investoriem ir iespējams nodrošināties un pasargāt savas investīcijas, kad tie vēlas tās novirzīt uz attīstības valstīm, ne tikai gadījumos, kad pastāv ekonomiskie riski, bet arī politiskā rakstura riski. Attīstības valstīm MIGA nodrošina iespēju izveidot tādu investīciju režīmu, kas ne tikai vairotu ārzemju investoru interesi, bet arī nodrošinātu, ka valsts ir pasargāta no iespējami ļaunprātīgām investīcijām.¹⁷¹

3.5. Konvencija par ieguldījumu strīdu izšķiršanu starp valstīm un citu valstu pilsoņiem

ICSID Konvencija stājās spēkā 1966. gada 14. oktobrī un to ratificējušas 154 valstis.¹⁷² Tā regulē investīciju strīdu izšķiršanas kārtību, ne diskriminācijas aizliegumu un tā kritērijus *per se*. ICSID Konvencijas Preambula nosaka skaidru un nepieciešamu mērķi – sadarboties starptautisko investīciju tiesību režīmos veicināt to attīstību.¹⁷³ Tiesību zinātnieki šo ir raksturojoši kā vēlmi radīt skaidrību un noteiktību starptautisko investīciju režīmos.¹⁷⁴

---

¹⁶⁸ Konvencija par Daudzpusējās ieguldījumu garantiju aģentūras izveidošanu. Parakstīts Vašingtonā 11.10.1985. 1. pants.

¹⁶⁹ Restrepo E.F. (ed.) Multilateral Investment Guarantee Agency (MIGA) - the first ten years 1988-1998. USA: The World Bank, 1998, p.4.

¹⁷⁰ Būtiski atzīmēt, ka šobrīd MIGA ir 181 dalībvalsts. Member countries. Available: <https://www.miga.org/member-countries> [accessed 16.03.2019.]

¹⁷¹ Restrepo E.F. (ed.) Multilateral Investment Guarantee Agency (MIGA) - the first ten years 1988-1998. USA: The World Bank, 1998, p.3.

¹⁷² Konvencija par ieguldījumu strīdu izšķiršanu starp valstīm un citu valstu pilsoņiem. Parakstīts 18.03.1965.

¹⁷³ Turpat. Preambula.

¹⁷⁴ Grabowski A. The Definition of Investment under the ICSID Convention: A Defense of Salini. Chicago Journal of International Law, 2014, Vol. 15, No. 1, p.292.

Lietu piekritības ICSID Konvencijas noteikumiem konstatēšanai ir būtisks tās 25. pants, kurā norādīts, ar ko tiek saprasts investors un investīcija. Nepārsteidzoši arī ICSID Konvencija nedefinē investīciju, vienīgi norādot uz to kā būtisku elementu.¹⁷⁵ Tiesību zinātnieki to ir nodēvējuši par *izvairīšanos* definēt terminu, par kuru valstis nespēj vienoties vēl joprojām. ICSID Konvencija, ņemot vērā 154 to ratificējušās valstis, būtu spējusi radīt vienotu izpratni par investīciju, ja vien tāda būtu iekļauta. Tomēr šeit var izteikt arī minējumu, ka ICSID Konvencija nekad nebūtu saņēmusi tādu piekrišanu, ja šis termins būtu tajā definēts.¹⁷⁶ Par šādu iespējamību liecina fakts, ka investīcija un investors joprojām nav skaidri vai vienoti definēti termini, bet izvairīšanās to definēt ir tikai pašsaprotama – termina dažādās izpratnes dēļ, ir apšaubāms, ka 154 valstis būtu piekritušas kādai noteiktai definīcijai. Protams, ICSID Konvencijas teksta autoru vēlme terminu atstāt bez definēšanas bija ar mērķi sniegt izvēles brīvība ICSID Konvencijas dalībvalstīm. Ņemot vērā, ka termina interpretācija un piepildīšana ar saturu mēdz krasi atšķirties dažādos tiesību aktos, līgumos un vienošanās, pieļaujot visu šo definīciju pareizību, lielāko daļu no strīdiem ir iespējams izskatīt uz ICSID Konvencijas pamata. Ir tikusi izteikta kritika, ka šādi ICSID strīdus risināšanas noteikumi tiek pakļauti jebkāda strīda izskatīšanai, tā kā arī acīmredzami parasta komerciāla darbība var tikt definēta kā investīcija starp pusēm noslēgtajā līgumā vai vienošanā.¹⁷⁷

Lai šķīrējtiesas uz ICSID pamata strīdu vispār piekristu izskatīt, tam ir jāpiepilda ICSID Konvencijas 25. panta priekšnoteikumi jurisdikcijas noteikšanai, tātad ir jābūt skaidram, ka strīds starp pusēm ir investīciju strīds.¹⁷⁸ Teorētiski tam nebūtu jārada atsevišķu strīdu, tomēr tā nav. ICSID Šķīrējtiesu¹⁷⁹ prakse ir pierādījusi, ka termini investīcija un investors joprojām ir neskaidri termini, kas bieži vien ir visa strīda pamatā, uzliekot par pienākumu šķīrējtiesai censties šos terminus definēt vai vismaz esošo, faktisko situāciju atzīt vai neatzīt par terminiem atbilstošu.¹⁸⁰

---

¹⁷⁵ Konvencija par ieguldījumu strīdu izšķiršanu starp valstīm un citu valstu pilsoņiem. Parakstīts 18.03.1965. 25. pants.

¹⁷⁶ Ho J. The Meaning of 'Investment' in ICSID Arbitrations. *Arbitration International*, 2010, Vol. 26, Iss. 4, p.633.

¹⁷⁷ Grabowski A. The Definition of Investment under the ICSID Convention: A Defense of Salini. *Chicago Journal of International Law*, 2014, Vol. 15, No. 1, p.289.

¹⁷⁸ Konvencija par ieguldījumu strīdu izšķiršanu starp valstīm un citu valstu pilsoņiem. Parakstīts 18.03.1965. 25. pants; Ho J. The Meaning of 'Investment' in ICSID Arbitrations. *Arbitration International*, 2010, Vol. 26, Iss. 4, p.633-635.

¹⁷⁹ *Ar ICSID Šķīrējtiesu šajā darbā tiek apzīmēta jebkāda strīdu izšķiršanas institūcija, kas izskata strīdu uz ICSID Konvencijas pamata.*

¹⁸⁰ *ICSID Šķīrējtiesas centienus definēt, vai darbības kvalificējamās kā investīcija, iespējams aplūkot vismaz šādas ICSID Šķīrējtiesu skatītās lietas: Fedax N.V. v. The Republic of Venezuela, ICSID Case No. ARB/96/3, Decision of the Tribunal on Objections to Jurisdiction, 11 July 1997; Salini Costruttori S.p.A. and Italstrade S.p.A. v. Kingdom of Morocco [I], ICSID Case No. ARB/00/4 Decision on Jurisdiction 31 July 2001; Generation Ukraine, Inc. v. Ukraine, ICSID Case No. ARB/00/9 Award 16 September 2003; SGS Société Générale de Surveillance S.A. v. The Republic of Paraguay, ICSID Case No. ARB/07/29 Decision on Jurisdiction 29 January 2004; Tokios Tokelés v. Ukraine, ICSID Case No. ARB/02/18 Decision on Jurisdiction 29 April 2004; Joy Mining Machinery*

Neatkarīgi no domstarpībām vai neskaidrībām, ko ICSID Konvencija rada vai vismaz nespēj mazināt, tā ir guvusi piekrišanu strīdu risināšanai. Viens no ICSID Konvencijas teksta autoriem jeb “tēviem” Ārons Bročes (*Aron Broches*),¹⁸¹ neilgi pēc tās stāšanās spēkā, izteica savu sašutumu par nelielo lietu skaitu, ko uz tās pamata izskata.¹⁸² Mūsdienās viss ir krasi mainījies un ne tikai ICSID Konvenciju ir ratificējušas 154 valstis, bet arī strīdi, ko ICSID ir skatījis vai plāno skatīt nākotnē sasniedz vairākus simtus,¹⁸³ un atsaucēs strīdu izskatīšanu uz ICSID Konvencijas pamata, ir iekļautas tūkstošiem starptautisko investīciju aizsardzību regulējošajos līgumos un vienošanās.¹⁸⁴

3.6. UNCITRAL

UNCITRAL tika nodibināta 1966. gada 17. decembrī ar ANO 1966. gada 17. decembra rezolūciju 2205(XXI).¹⁸⁵ Tās mērķis ir starptautisko komercietību harmonizācija un modernizācija, izstrādājot, pieņemot un veicinot gan likumdošanas, gan vispārēju attīstību.¹⁸⁶ UNCITRAL sastāv no ANO dalībvalstu pārstāvjiem, kurus pārvēlē ik sešus gadus.¹⁸⁷ Sākotnēji UNCITRAL komisijā bija paredzēti pārstāvji no 29 valstīm,¹⁸⁸ bet jau 1976. gadā šis skaits tika palielināts līdz 36¹⁸⁹ un 2002. gadā līdz 60.¹⁹⁰

Limited v. Arab Republic of Egypt, ICSID Case No. ARB/03/11 Award on Jurisdiction 6 August 2004; L.E.S.I. S.p.A. and ASTALDI S.p.A. v. République Algérienne Démocratique et Populaire, ICSID Case No. ARB/05/3 Decision 12 July 2006; CMS Gas Transmission Company v. The Republic of Argentina, ICSID Case No. ARB/01/8, Decision of the ad hoc Committee on the Application for Annulment of the Argentine Republic 25 September 2007.

¹⁸¹ *Ārons Bročes (1914-1997) holandiešu jurists, kurš 1946. gadā uzsāka darbu WTO. 1972. gadā viņš kļuva par WTO padomes viceprezidentu, bet 1967. gadā piedalījās ICSID izveidē un ICSID Konvencijas teksta izstrādē.* Skatīt: Available: Aron Broches, 83, Official at World Bank. <https://www.nytimes.com/1997/09/16/business/aron-broches-83-official-at-world-bank.html> [accessed 12.04.2019.]

¹⁸² Böckstiegel K.H Commercial and Investment Arbitration: How Different are they Today?: The Lalive Lecture 2012. Arbitration International, 2012, Vol. 28, Iss. 4, p.578.

¹⁸³ *Līdz 2018. gada 31. decembrim kopējais ICSID reģistrēto lietu skaits sasniedz 706 lietas. Šie dati tiek atjaunoti reizi pusgadā un salīdzinājumā ar iepriekšējā pusgada datiem, sešu mēnešu laikā lietu skaits ir pieaudzis par 30.* Sk.: International Centre for Settlement of Investment Disputes. The ICSID Caseload – Statistics. (Issue 2019-1), p.7. Available: [https://icsid.worldbank.org/en/Documents/resources/ICSID%20Web%20Stats%202019-1\(English\).pdf](https://icsid.worldbank.org/en/Documents/resources/ICSID%20Web%20Stats%202019-1(English).pdf) [accessed 03.04.2019.]; International Centre for Settlement of Investment Disputes. The ICSID Caseload – Statistics. (Issue 2018-2), p.7. Available: [https://icsid.worldbank.org/en/Documents/resources/ICSID%20Web%20Stats%202018-2%20\(English\).pdf](https://icsid.worldbank.org/en/Documents/resources/ICSID%20Web%20Stats%202018-2%20(English).pdf) [accessed 03.04.2019.]; The ICSID Caseload – Statistics. Available: <https://icsid.worldbank.org/en/Pages/resources/ICSID-Caseload-Statistics.aspx> [accessed 03.04.2019.]

¹⁸⁴ Böckstiegel K.H Commercial and Investment Arbitration: How Different are they Today?: The Lalive Lecture 2012. Arbitration International, 2012, Vol. 28, Iss. 4, p.578.

¹⁸⁵ United Nations General Assembly Resolution GA Res 2205(XXI), UN Doc A/RES/2205. 17.12.1966.

¹⁸⁶ UNITED NATIONS COMMISSION ON INTERNATIONAL TRADE LAW. A Guide to UNCITRAL: Basic facts about the United Nations Commission on International Trade Law. Austria: United Nations, 2013, p.1.

¹⁸⁷ Origin, Mandate and Composition of UNCITRAL. Available: https://uncitral.un.org/en/about/faq/mandate_composition [accessed 15.04.2019.]

¹⁸⁸ United Nations General Assembly Resolution GA Res 2205(XXI), UN Doc A/RES/2205. 17.12.1966. Sect. II, para.8, set forth in annex I to the publication.

¹⁸⁹ Report of the United Nations Commission on International Trade Law GA Res 3108(XXVIII), UNGA 56, UN Doc A/RES/3108 (XXVIII). 12.12.1973. Para.8.

¹⁹⁰ Enlargement of the membership of the United Nations Commission on International Trade Law GA Res 57/20, UNGA 98, UN Doc A/RES/57/20. 19.11.2002. Para. 2.

UNCITRAL Šķīrējtiesas noteikumi tika pieņemti 1976. gadā un to Preambula, lai gan tieši norādot uz starptautiskajām tirdzniecības tiesībām, iekļāva atsauci, ka šķīrējtiesai ir jurisdikcija skatīt tādas lietas, kas cēlušās no starptautiskajām komerciesībām.¹⁹¹ UNCITRAL Šķīrējtiesas noteikumi tika pārskatīti, to grozījumiem stājoties spēkā 2010. gadā (turpmāk – **UNCITRAL 2010**). UNCITRAL 2010 Preambulā nu ir atrodama atsauce uz investīciju strīdiem, kā daļai no komerciesību strīdiem, ko UNCITRAL Šķīrējtiesa¹⁹² skata.¹⁹³ UNCITRAL Šķīrējtiesa sastāv no trim tiesnešiem, ja vien puses nav vienojušās par lietas skatīšanu ar vienu tiesnesi¹⁹⁴ un šie nosacījumi nav mainījušies no 1976. gada.¹⁹⁵

Vēl kāda nianse, kas nav mainījies nedz 1976. gadā, nedz sākot ar 2010. gadu, ir pierādīšanas pienākums. Pamatojoties uz UNCITRAL 2010, gluži tāpat kā ar to grozīto versiju, pierādīšanas pienākums ir tai pusei, kura izvirza apgalvojumu.¹⁹⁶ Darba autores ieskatā šis ir bijis viens no pamatiem arī diskriminācijas aizlieguma satura definēšanā un piemērošanā. Pirmkārt, kā jau minēts, diskriminācijas aizlieguma pārkāpuma gadījumā pusei, pret kuru tā vērsta, nevajadzētu pastāvēt pierādīšanas nasta. Tas ir nesamērīgs slogs it īpaši *de facto* diskriminācijas pierādīšanai. Nav jāpieļauj, ka šķietami aizskartā puse nepamatoti apgalvo kāda neeksistējoša fakta esamību, tomēr visa pierādīšanas nasta, kas sevī ietver arī dokumentāru pierādījumu iesniegšanu, rada apstākļus, kuros *de facto* diskrimināciju ir gandrīz neiespējami pierādīt. Otrkārt, šis pierādīšanas pienākums gandrīz pilnībā iznīcina iespējamību, ka diskriminācijas aizlieguma pārkāpums ir veikts bez nodoma. Bez nodoma veikta diskriminācija aptver vienīgi diskriminējošās sekas, kas ir iestājušās, tādēļ nav nekādu reālu faktus, ko pierādīt. Neapšaubāmi, šādos gadījumos pats UNCITRAL 2010 regulē diskriminācijas aizlieguma saturu. Šī darba ceturtajā nodaļā tiks aplūkoti gadījumi, kuros šim panta ir bijusi visai izšķiroša nozīme strīda atrisināšanā.

---

¹⁹¹ UNCITRAL Arbitration Rules. UN Doc A/31/98, 31st Session Supp No 17. 15.12.1976. Preamble.

¹⁹² *Ar UNCITRAL Šķīrējtiesu šī darba ietvarā tiek apzīmēta jebkura strīdu izskatīšanas institūcija, kas strīdu izšķiršanai piemēro UNCITRAL 1976. gada Šķīrējtiesas noteikumus un UNCITRAL 2010.*

¹⁹³ Darba autores ieskatā tas skaidrojams ar, pirmkārt, investīciju tiesību attīstību no tirdzniecības tiesībām, otrkārt, investīciju strīdi pietiekoši bieži rodas no pirmsšķietamiem tirdzniecības strīdiem. Skatīt: UNCITRAL Arbitration Rules (as revised in 2010). GA Res 65/22., UN Doc. A/RES/65/22. 10.01.2011. Preamble.

¹⁹⁴ UNCITRAL Arbitration Rules (as revised in 2010). GA Res 65/22., UN Doc. A/RES/65/22. 10.01.2011. Article 7.

¹⁹⁵ UNCITRAL Arbitration Rules. UN Doc A/31/98, 31st Session Supp No 17. 15.12.1976. Article 5.

¹⁹⁶ Ibid. Article 24 para.(1); UNCITRAL Arbitration Rules (as revised in 2010). GA Res 65/22., UN Doc. A/RES/65/22. 10.01.2011. Article 27 para.(1).

4. INVESTĪCIJU STRĪDU RISINĀŠANA

Ir acīmredzams, ka esošie investīciju aizsardzības režīmi paši par sevi neveido vienotu izpratni par diskriminācijas aizlieguma saturu. Šī principa piemērošana, tātad arī izpratnes veidošana, ir atstāta nevis līgumu pusēm jeb valstīm, bet gan to nesaskaņu risinātājiem – tiesām, un šķīrējtiesām. Autores ieskatā, tieši strīdu risināšanas laikā tiek veidots diskriminācijas aizlieguma saturs ne tikai attiecībā uz strīda pušu noslēgtajiem līgumiem, bet arī starptautiskajā un visas tiesību sistēmas vienotā līmenī nostiprinātajiem regulējumiem. Šāds apgalvojums izriet no, pirmkārt, apstākļa, ka viena strīdu izšķiršanas institūcija var skatīt un skata lietas, kas saistītas ar dažādiem investīciju režīmiem,¹⁹⁷ piemērojot arī konkrētajai institūcijai būtiskus normatīvos aktus.¹⁹⁸ Otrkārt, valstīm nemēdz būt sasaiste tikai ar vienu investīciju režīmu. Tieši pretēji, valstīm ir tendence noslēgt divpusējos līgumus ar citām valstīm, neizslēdzot savu esamību no, piemēram, reģionāliem investīciju līgumiem vai vienošanām.¹⁹⁹ Lai gan tiem visiem ir atšķirīgas iezīmes, tomēr interpretācijai atvērtu principu kā diskriminācijas aizlieguma princips mēdz būt definēts līdzīgi un mēdz ietvert līdzīgas to raksturojošās pazīmes. Šķiet sagaidāmi, ka pieteicējas pozīcijā esošā valsts ievēros vienā strīdā pausto nostāju par principa definēšanu arī cita režīma ietvaros. Tāpat jāņem vērā arī tās valstis, kurām par labu lemj strīdu atrisināšanas institūcijas, arī šādos gadījumos būtu uzskatāms, ka novērojama tendence ietvert strīda atrisinājumā paustās atziņas turpmākajos gadījumos, kas saistīti ar investīciju aizsardzību.

Ņemot vērā, ka strīdu risināšana par noteiktā investīciju aizsardzības režīmā ietvertā principa saturu un piemērošanu, ne tikai var, bet praksē arī izskata dažādas strīdu risināšanas institūcijas, šīs nodaļas ietvarā tiks aplūkoti un salīdzināti daži, tomēr visbūtiskākie spriedumi un lēmumi, analizējot to izveidoto diskriminācijas aizlieguma saturu un tādējādi arī piemērošanu.

4.1. PCIJ

PCIJ tika dibināta 1922. gadā un darbojās līdz 1946. gadam. Tās mērķis bija risināt strīdus, kas saistīti ar starptautiskajām tiesībām un to piemērošanu.²⁰⁰ Pateicoties šim raksturam, skatot lietas, kas saistītas ar starptautisko investīciju strīdiem un, šajā gadījumā arī diskriminācijas aizlieguma principu, ir iespējams noskaidrot ne tikai sākotnējo izpratni, kas par

---

¹⁹⁷ ICSID Šķīrējtiesas skata lietas gan saistībā ar NAFTA, gan BIT un arī citiem, starptautiskā mēroga daudzpusējiem līgumiem par investīciju aizsardzību. ICJ, piemēram, ir skatījusi lietas par investīciju strīdiem, kas saistītas ar FCN. Liela daļa no šiem spriedumiem tiks aplūkoti šīs nodaļas ietvaros.

¹⁹⁸ Piemēram, ICSID Šķīrējtiesa piemēro ICISD Konvenciju, EST piemēro LESD un citus ES normatīvos aktus.

¹⁹⁹ Piemēram skatīt: Canada model FIPA (2007); US Model BIT (2012); Belgium and Luxembourg model BIT (2019); North American Free Trade Agreement. Signed 17.12.1992.

²⁰⁰ International Court of Justice. Permanent Court of International Justice. Available: <https://www.icj-cij.org/en/pcij> [accessed 02.04.2019.]

to pastāvēja 20. gadsimta pirmajā pusē, bet arī to, kā šis princips tika interpretēts vispārējo investīciju tiesību prizmā, neaprobežojoties ar noteiktu režīmu vai līgumā ietvertu definīciju.

1934. gada 12. decembrī PCIJ pieņēma spriedumu Oskara Čīna lietā (*The Oscar Chinn Case*), kas bija strīds starp Lielbritāniju un Beļģiju.²⁰¹ Oskars Čīns bija Lielbritānijas pilsonis, kurš dzīvoja un strādāja Kongo (tā laika Beļģijas kolonija), bet 1929. gada sākuma izveidoja upes transporta un kuģu būves un remontdarbu uzņēmumu. Uzņēmuma mērķis bija īstenot pārvadājumu transportu pa upēm. Laika posma no 1914. gada līdz 1918. gadam šādus pakalpojumus Kongo sniedz pati Beļģijas valdība, bez lieguma to darīt arī privātajām kompānijām. 1921. gadā Beļģijas valdība šos pakalpojumus nodeva kompānijai “Sonatra”, ko tā izveidoja un uzraudzīja un pārvaldīja. 1925. gadā “Sonatra” tika apvienota ar privāto kompāniju “Citas” un tika pārdēvētas par “Union nationale des Transports fluviaux” (turpmāk – **Unatra**). Beļģijas valstij piederēja vairāk nekā puse akciju šajā kompānijā.

Kopš 1925. gada Unatra bija pienākums uzturēt nepārtrauktu transporta pakalpojumu nodrošināšanu, bet 1928. gadā Unatra ziņoja Beļģijas valdība par ienākumu samazināšanos, ņemot vērā konkurentu zemākās cenas. Pēc šīs ziņas, Beļģijas valdība atbildēja, ka tā nevar ierobežot citu pakalpojumu sniedzēju darbību, vispārējās vienlīdzības dēļ. Lielās depresijas laikā no 1930. gada līdz 1931. gadam ekonomiskā situācija dramatiski pasliktinājās un ietekmēja arī tirdzniecību Kongo. Lai sekmētu tirdzniecību, Beļģijas valdība pieņēma lēmumu samazināt tarifa likmes par pārvadājumiem noteiktām kompānijām, to skaitā Unatra, sedzot arī zaudējumus, ko šīs kompānijas ciestu pēc lēmuma stāšanās spēkā.

Tām kompānijām, kurām netika uzlikts par pienākumu samazināt tarifu, netika arī nodrošināta kompensācija, kas rastos no zaudējumiem citu kompāniju samazināto likmju dēļ tādējādi palielinot to konkurētspēju. Beļģijas valdība norādīja, ka šīs izmaiņas būs spēkā vienīgi trīs mēnešus, ka tie esot ekonomiski nepieciešami līdzekļi, lai mazinātu krīzes ietekmi uz Kongo. Krīzei nemazinoties, Beļģijas valdība šo laika posmu pagarināja. Lielbritānijas valdība norāda, ka šāda lēmuma pieņemšana burtiski iznīcināja Oskara Čīna kompāniju un uzņēmējdarbību, tā kā viņam bija jāpārtrauc jebkāda pārvadājumu transportēšanas piedāvāšana, kā arī kuģu būve un remontdarbi.²⁰²

1919. gadā abas valstis bija parakstījušas Senžermēnas konvenciju.²⁰³ Tās 1. un 5. pants noteica, ka ikvienai no pusēm un to valstspiedrīgajiem ir nodrošināta tirdzniecības brīvību, kas

---

²⁰¹ PCIJ Judgment of 12.12.1934. in case *Oscar Chinn, United Kingdom v Belgium*. PCIJ Series A/B No. 63.

²⁰² Ibid. Paras.20-40, 47.; PCIJ Judgment of 12.12.1934. in case *Oscar Chinn, United Kingdom v Belgium*. PCIJ Series A/B No. 63, Dissenting Opinion by M. Altamira. Para.115.

²⁰³ PCIJ Judgment of 12.12.1934. in case *Oscar Chinn, United Kingdom v Belgium*. PCIJ Series A/B No. 63. Para.54.

ir perfektā vienlīdzībā.²⁰⁴ Attiecībā uz vispārējiem starptautisko tiesību principiem, tiesa skatīja pienākumu ikvienai valstij nodrošināt ārzemnieku tiesību ievērošanu, kamēr tie atrodas to teritorijā.²⁰⁵ Tiesa skatīja Lielbritānijas izvirzītos argumentus par pārkāpumu, attiecinot tos gan uz Senžermēnas konvenciju, gan uz vispārējiem tiesību principiem.

Lielbritānija argumentēja, ka Beļģijas valdības lēmums, ar kuru tika samazināti Unatras pārvadājumu tarifi, kompensējot kompānijai radītos zaudējumus, iznīcināja Oskara Čina kompāniju, tā kā tika radīts *de facto* monopols konkrētajā nozarē. Ņemot vērā, ka Beļģijas valdības pieņemtais lēmums tika attiecināts tikai uz noteiktām kompānijām, liedzot Oskaram Činam kļūt par šo noteikumu subjektu, esot diskriminācija attiecībā uz viņu, ņemot vērā valstspiederību. Tāpat Lielbritānijas puse argumentēja, ka šādi esot pārkāpti vispārējie tiesību principi, tā kā Beļģijas valdības rīcība, kas iznīcinājusi Oskara Čina kompāniju pārkāpj viņa tiesības uz nodarbošanās un tirdzniecības brīvību.²⁰⁶

Beļģijas puses argumenti tika pamatoti ar lēmuma nepieciešamību. Viena no būtiskākajām Kongo nozarēm ir tirdzniecība, tādējādi tās pasargāšana ir arī sabiedrības vispārējā interese. Pieņemot lēmumu tika nodrošināts, ka transportēšanas tarifs tām kompānijām, kurās Beļģijas valstij pieder kapitāldaļas, spēja nodrošināt, ka tirdzniecība netiek pārtraukta pie jebkādiem apstākļiem. Beļģijas puses argumenti, atsaucoties uz monopolu, kas noteiktajā nozarē tika izveidots, balstījās uz šāda mērķa neeksistēšanu. Tas neesot bijis nedz nodoms, nedz arī faktiskā situācija, tā kā privātpersonām joprojām nav liegts darboties transportēšanas un tirdzniecības jomā.²⁰⁷

Tiesas, uz klausot šos argumentus, norādīja ļoti būtiskas atziņas. Pirmkārt, Lielbritānijas norāde uz Senžermēnas konvencijas, norāda uz komercdarbības brīvību un tirdzniecības brīvību, tomēr šādos gadījumos tas nav attiecināms uz konkurences iznīcināšanu. Tirdzniecības brīvība nozīmē arī konkurences esamību, un to nav iespējams un nav nepieciešams iznīcināt. Jebkurai personai ir jāspēj rēķināties ar dažādiem šķēršļiem īstenojot tirdzniecību vai uzņēmējdarbību, tajā skaitā, konkurenci. Norādot uz Beļģijas valdības līdzdalību Unatras finansēšanā, Tiesa norādīja, ka būtu pārkāptas vienlīdzības tiesības tirdzniecībā un komercdarbības brīvībā, vien tad, ja Beļģijas valdība būtu aizliegusi privātpersonām īstenot savas darbības konkrētajā jomā, kas šajā gadījumā nebija piepildījies. Tiesa piekrita, ka Oskara Čina uzņēmējdarbību vairs nebija iespējams īstenot, kā rezultātā tika radīts *de facto* monopols,

---

²⁰⁴ The Treaty of Saint-Germain-en-Laye. Signed in Saint-Germain-en-Laye on 10.09.1919. Articles 1, 5; PCIJ Judgment of 12.12.1934. in case *Oscar Chinn, United Kingdom v Belgium*. PCIJ Series A/B No. 63. Paras.54, 56.

²⁰⁵ PCIJ Judgment of 12.12.1934. in case *Oscar Chinn, United Kingdom v Belgium*. PCIJ Series A/B No. 63. Para.61.

²⁰⁶ Ibid. Paras.64, 65, 66.

²⁰⁷ Ibid. Paras.68, 69.

tomēr šeit ir jāņem vērā, ka tās ir dabiskas sekas konkurencei, kas pastāvēja, tā kā Beļģijai nebija pienākums nodrošināt ikvienas personas uzņēmējdarbības nepārtrauktību. Ņemot vērā, ka Beļģijas valdības lēmums tika pamatots ar sabiedrisko interesi, ir uzskatāms, ka nav pastāvējis mērķis veidot pastāvīgu monopolu vai liegt kādai privātpersonai īstenot uzņēmējdarbību. Pamatojoties uz šiem apstākļiem tirdzniecības brīvība ir nodrošināta.²⁰⁸

Attiecībā uz diskriminācijas aizliegumu, tiesa norādīja, ka Senžermēnas konvencija nosaka, ka puses ir apņēmušās nodrošināt vienlīdzību to valstspiederīgo starpā. Tas nozīmē, ka **diskriminācija ir aizliegta darbība, kas balstīta uz atšķirīgas attieksmes paušanu attiecībā uz dažādām personām, balstoties uz to valstspiederību.** Tiesa norādīja, ka Unatrai bija īpašs statuss, ņemot vērā, ka to pārraudzīja Beļģijas valdība. Beļģijas valdības lēmums Unatru skāra nevis kā Beļģijas pilsoni, bet gan kā kompāniju, ko pārraudzīja valdība. Šis lēmums un šie tarifa nosacījumi nevarēja būt piemērojami arī attiecībā uz privātpersonām, kam ir Beļģijas pilsonība vai valstspiederība, ne tikai uz personām ar citu valstspiederību. Tiesas ieskatā, Beļģijas valdība nav pieņēmusi tādu lēmumu, kas netieši un ar nodomu būtu vērsts uz ar Senžermēnas konvencijas vai ar starptautiskajiem tiesību principiem tai uzliktos pienākumus ievērot ārzemnieku tiesību ievērošanu, tirdzniecības brīvību un diskriminācijas aizliegumu.²⁰⁹

Oskara Čina lieta iezīmē būtiskus diskriminācijas aizlieguma kritērijus – atšķirīga attieksme, kas balstīta uz valstspiederības kritēriju, attieksmei esot ar nodomu. Spriedumā netieši ir norāde, ka arī *de facto* sekas, šajā gadījumā, Unatras monopols un Oskara Čina kompānijas bankrots, var tikt skatītas ietvarā ar diskrimināciju un nevienlīdzību, kamēr vien ir konstatējams nodoms. Tādējādi no sprieduma iespējams konstatēt, ka diskriminācijas aizliegums un tā piemērošanas kritēriji 20. gadsimta pirmajā pusē ir: atšķirīgas attieksmes, kas balstīta uz valstspiederību kā kritērija, konstatēšana; nodoms veikt diskriminējošas darbības, neatkarīgi no klasificēšanas *de jure* vai *de facto* diskriminācijā.

Būtiski pieminēt, spriedums tika pieņemts ar sešām balsīm, kamēr pretējās domās bija pieci no tiesnešiem.²¹⁰ Autores ieskatā, tas pamatojams ar atsevišķajās domās paustajām atziņām. Tā, piemēram, tiesnesis M. Altamira savās atsevišķajās domās ir norādījis, ka nepiekrīt tiesas interpretācijai “vienlīdzīguma” definēšanu. Viņa ieskatā “vienlīdzīgas iespējas nodarboties ar komercdarbību” nav tikai pieejamība vai iespēja uzsākt vai turpināt komercdarbību, bet gan vienlīdzīgi apstākļi jebkuram tirgus dalībniekam.²¹¹ Tātad, Oskaram

²⁰⁸ PCIJ Judgment of 12.12.1934. in case *Oscar Chinn, United Kingdom v Belgium*. PCIJ Series A/B No. 63. Paras.77, 78, 79, 82, 85, 86, 88, 89

²⁰⁹ Ibid. Paras.89, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 100, 101, 105.

²¹⁰ Ibid. Para.105.

²¹¹ PCIJ Judgment of 12.12.1934. in case *Oscar Chinn, United Kingdom v Belgium*. PCIJ Series A/B No. 63, Dissenting Opinion by M. Altamira, para 115.

Čīnam pienācās tādi paši nosacījumi, kādi bija Unatrai. Nav nozīmes tam, ka daļai Beļģijas valstspiederīgo bija tādos pašos apstākļos, kādos bija Oskars Čīns. Būtiska ir Senžermēnas konvencija un tās 1., 2., 3., 4. un citi panti, kas uzliek konkrētus pienākumus attiecībā uz ārzemniekiem. Tiklīdz kā netaisnīga rīcība no Beļģijas puses skāra arī citas valsts pilsoni, tas ir uzskatāms par ir Senžermēnas konvencijas pārkāpumu. Nedrīkst pieļaut, ka tikai tāpēc, ka ir cietis ne tikai persona ar citas valsts valstspiederību, bet arī ar uzņēmējvalsts valstspiederību, diskriminācija nav īstenota.²¹² Atsevišķajās domās šim spriedumam tāpat norādīts, ka valstīm, protams, ir jāspēj regulēt to jurisdikcijās īstenojamās darbības, tomēr, tik pat neatkarīgi Beļģija bija parakstījusi Senžermēnas konvenciju un apņēmusies izpildīt ar to uzliktos pienākumus. Tieši šī parakstīta konvencija arī rada esošo diskrimināciju un vienlīdzības neievērošanu. Netaisnība ne vienmēr ir prettiesiska, tomēr netaisnība, kas pārkāpj noteiktas tiesību normas, ir.²¹³

4.2. ICJ

ICJ tika dibināta 1946. gadā kā PCIJ turpinājums.²¹⁴ Viena no pirmajām būtiskajām investīciju strīda lietām, ko izskatīja ICJ, bija *Barcelona Traction* lieta starp Beļģiju un Spāniju (*Case Concerning Barcelona Traction, Light, and Power Company, Ltd*), pieņemot spriedumus 1964. gadā un 1970. gadā.²¹⁵ Barcelona Traction Light and Power Company, Limited (turpmāk – **Barcelona Traction**) bija kompānija, kas 1911. gadā tika inkorporēta Kanādā, tādējādi Kanādā bija mātesuzņēmums. Barcelona Traction uzņēmējdarbība bija saistīta ar elektrības ražošanu un izplatīšanu Katalonijā, Spānijā. Lai veicinātu savas kompānijas darbību, Barcelona Traction izveidoja un reģistrēja vairākus meitas uzņēmumus – daļu Spānijā, daļu Kanādā. Barcelona Traction laida aprītē vairākus obligāciju laidienus un 1936. gadā bija lielākā elektrības izplatīšanas kompānija Katalonijā. Pēc Otrā Pasaules kara, par lielāko daļu akcionāru kļuva Beļģijas pilsoņi.

Sākoties Spānijas pilsoņu karam, obligāciju laišana aprītē tika apturēta, bet pēc pilsoņu kara beigām atļauja netika atjaunota. Barcelona Traction akcionāri, kas bija Spānijas pilsoņi vērsās tiesā, lai pieprasītu kompānijas maksātspējas pasludināšanu un likvidācijas uzsākšanu. Nacionālā tiesa pieņēma Spānijas akcionāriem labvēlīgu lēmumu, ar ko tika pasludināts, ka Barcelona Traction ir bankrotējusi. Ņemot vērā šo spriedumu, Barcelona Traction meitas

---

²¹² PCIJ Judgment of 12.12.1934. in case *Oscar Chinn, United Kingdom v Belgium*. PCIJ Series A/B No. 63. Paras.115-118; 120; 122; 127; 130; 134, 135, 136, 137,

²¹³ PCIJ Judgment of 12.12.1934. in case *Oscar Chinn, United Kingdom v Belgium*. PCIJ Series A/B No. 63. Paras.115, 132.

²¹⁴ International Court of Justice. Available: <https://www.icj-cij.org/en/court> [accessed 02.01.2019.]

²¹⁵ ICJ Judgement of 24.07.1964. in case *Barcelona Traction, Light and Power Company, Limited (Belgium v. Spain)*. Preliminary Objections. I.C.J. Reports 1964, p. 9, 12; ICJ Judgment of 05.02.1970. in case *Barcelona Traction, Light and Power Company, Limited (Belgium v. Spain)*. Second Phase. I.C.J. Reports 1970, p. 3.

uzņēmumu akcijas tika pārdotas un tās iegādājās Spānijas uzņēmums Fuerzas Electricas ~de Cataluina, S.A. (turpmāk – **Fuerzas**), tādējādi izveidojot absolūtu monopolu Spānijas elektrības ražošanas un izplatīšanas jomā.²¹⁶

Lai gan Barcelona Traction lieta ir būtiska nosakot kompānijas jeb juridiskās personas valstspiederību, tomēr diskriminācijas aizlieguma interpretācijas jautājuma ietvarā ir būtiskas tieši 1970. gada spriedumā sniegtās atziņas. Beļģija vērsās ICJ aizstāvot akcionārus, kam bija Beļģijas pilsonība, norādot, ka Beļģijas pilsoņu intereses ir aizskartas, ņemot vērā diskrimināciju to valstspiederības dēļ – visi Spānijas nacionālo tiesu spriedumi aizsargāja tikai Spānijas, to kompāniju un pilsoņu intereses, neņemot vērā Barcelona Traction, kas netika savlaicīgi informēta par lietas izskatīšanām tiesā.²¹⁷

ICJ 1970. gada spriedums Barcelona Traction atsaucās uz diskrimināciju tikai pastarpināti, tomēr ICJ norādīja, ka personas ir pasargātas no diskriminācijas un šī ir viena no tās pamattiesībām. Šis ir pienākums ievērot, pasargāt un neaizskart citas valsts valstspiederību turošos.²¹⁸ Lai gan spriedums nebija par labu Beļģijai, tomēr šeit ICJ uzsvēra, ka jautājums par diskrimināciju, kas tiku vērsta pret akcionāriem ar Beļģijas pilsonību, vispirms nepieciešams noskaidrot, vai akcionāri tiešām ir bijuši tie, kuriem piemita tiesības un pienākumi konkrētajā lietā, ņemot vērā, ka Barcelona Traction kā juridiskajai personai bija Kanādas valstspiederība. Lai nepieļautu, ka valstis iejaucās citu valstu lēmumos vai to pieņemšanā, ir jābūt skaidri noteiktam, ka ir aizskartas tādas tiesības, kas ir pasargātas uz likuma vai līguma pamata.²¹⁹

Investīciju un investoru aizsardzība no diskriminācijas mēdz būt komplicēta ne tikai neskaidro terminu dēļ, bet arī neskaidrās testa valstspiederības noteikšanai dēļ. ICJ norādīja, ka Barcelona Traction lieta pēc būtības pieprasa vērtēt, kuram no investoriem ir piešķirtas tiesības un pienākumi attiecībā uz kompāniju, šajā gadījumā to uzskatot par mātes kompāniju, kas bija reģistrēta Kanādā. Tādējādi, lai gan ICJ atzina, ka arī akcionāri ir cietuši no darbībām, kas tika veiktas attiecībā uz Barcelona Traction, tomēr akcionāri nespēj individuāli pieņemt lēmumus, kas ietekmē visas kompānijas statusu, rīcību, tās struktūru vai tiesības un pienākumus. Tādējādi, lēmuma pieņēmēja ir pati kompānija kā kopums, tā ir reģistrēta Kanādā un tāpēc tai piemīt

---

²¹⁶ ICJ Judgment on 20.07.1989. in case *Elettronica Sicula S.P.A. (ELSI)*. I.C.J. Reports 1989, p. 15, paras.12-45.

²¹⁷ ICJ Judgment of 05.02.1970. in case *Barcelona Traction, Light and Power Company, Limited (Belgium v. Spain)*. Second Phase. I.C.J. Reports 1970, p. 3, p.23.

²¹⁸ ICJ Advisory Opinion on 11.04.1949. in case *Reparations for Injuries Suffered in the Service of the United Nations*, I.C.J. Reports 1949, pp.181.-182 ICJ Judgment of 05.02.1970. in case *Barcelona Traction, Light and Power Company, Limited (Belgium v. Spain)*. Second Phase. I.C.J. Reports 1970, p. 3. para 35; ICJ Advisory Opinion on 18.05.1951. in case *Reservations to the Convention on the Prevention and Punishment of the Crimes of Genocide*, I.C.J. Reports 1951, p.23

²¹⁹ ICJ Judgment of 05.02.1970. in case *Barcelona Traction, Light and Power Company, Limited (Belgium v. Spain)*. Second Phase. I.C.J. Reports 1970, p. 3, paras.35, 36.

Kanādas valstspiederība. Pēc būtības tieši kompānijas valstspiederības valstij Kanādai bija jāvēršas ICJ, aizstāvot Barcelona Traction intereses un aizskartās tiesības.²²⁰

Šis spriedums sniedz būtiskas atziņas attiecībā uz diskriminācijas aizliegumu. Pirmkārt, tiek norādīts, ka diskriminācijas aizliegums pats par sevi ir vispārējo tiesību princips, tas ir piemērojams arī gadījumos, kad valstis nav savā starpā vienojušās par kādu īpašu investīciju vai investoru aizsardzības režīmu. Otrkārt, būtisks faktors ir ne tikai pati valstspiederība jeb ārvalstnieka statusa konstatēšana, kas tad ir daļa no diskriminācijas aizlieguma kritērijiem, bet arī tas, kādas ir personas intereses un tiesības. Beļģijas akcionāru intereses bija aizskartas un tiesa to nenoliedza, tomēr akcionāriem nepiemita individuālas tiesības un tiesiskās intereses attiecībā uz Barcelona Traction. Tādējādi, par konstatējot diskriminācijas aizlieguma pārkāpumu, ir jāspēj pierādīt, ka investoram, neatkarīgi no tā, vai tā ir fiziskā vai juridiskā persona, piemīt tiesības un tiesiskās intereses uz to.

Šāda analīze ir divpusēja. Pirmkārt, mūsdienās var nebūt vienkārši noteikt juridiskās personas valstspiederību dažādu reģistrēšanās struktūru dēļ. Šādos gadījumos iespējams maldīgi pieņemt, ka nav bijis pārkāpums vai arī tieši pretēji, pārkāpums ir konstatējams. Otrkārt, tas neaptver iespējamību, ka diskriminācijas mērķis var būt arī konkrētas fiziskās personas kompānijā. Pēc būtības arī kompānija var būt investīcija, tā kā tieši kompānijās ieguldījumi tiek veikti un kompānija radītā peļņa ir būtiska investoriem. Tātad šādas kompānijas akcionāri var tikt uzskatīti par investoriem. Pie apstākļiem, kuros kompānija ir juridiskā persona, kam piemīt rīcībspēja un tiesībspēja attiecībā uz jautājumiem, kas ar to ir saistīti, bet kompānija ir reģistrēta uzņēmējvalstī, kamēr tās akcionāriem piemīt citas valsts pilsonībai vai valstspiederība, svarīgi ir noskaidrot informāciju par patiesajiem labuma guvējiem un kontroles īstenotājiem. Piekrītot ICJ, ka diskriminācijas aizliegums, vismaz tā plašajā ietvarā, ir vispārējais tiesību princips, tā piemērošanai būtu jābūt attiecināmai uz jebkuru personu, tajā skaitā akcionāriem.

Salīdzinot šo spriedumu ar Oskara Čīna lietu, ir saskatāmas gan līdzības, gan dažādas interpretācijas. Oskara Čīna lietā bija kompānija, kas bija reģistrēta Kongo, tādējādi tās “valstspiederība”, salīdzinot ar Barcelona Traction lietu, bija Kongo pilsonība vai valstspiederība. Strīds un arī pati lieta tika izskatīta balstoties uz fiziskās personas, kam piederēja kompānija, valstspiederību. Tātad – tika pieļauts, ka arī fiziskā persona ir tā, kura gūst labumu, tiesības un pienākumus no kompānijas. Barcelona Traction lietā šāda interpretācija netika pieļauta. Lai gan Barcelona Traction pilnībā nepiederēja tikai Beļģijas pilsoņiem, tomēr

---

²²⁰ ICJ Judgment of 05.02.1970. in case *Barcelona Traction, Light and Power Company, Limited (Belgium v. Spain)*. Second Phase. I.C.J. Reports 1970, p. 3. Paras.38-49.

tiesnesis Altamira savās atsevišķajās domās skaidri parādīja – neatkarīgi no tā, ka nacionālais regulējums ietekmēja arī nacionālā regulējuma izdevējvalsts pilsoņus, attiecībā uz “ārzemnieku” tas joprojām ir pārkāpums.

1989. gada 20. jūlijā spēkā stājās spriedums *Elettronica Sicula S.p.A. (ELSI)* lietā (turpmāk – **ELSI lieta**) starp ASV un Itāliju.²²¹ Lietas fakti ir tieši saistīti ar 1948. gada 2. februārī starp valstīm noslēgto FCN līgumu, kā arī 1951. gada 26. septembrī noslēgto papildus vienošanos pie šī līguma, ar kuru tika nostiprināts izturēšanās standarts (turpmāk – **Papildus vienošanās**), kas bija piemērojams divām amerikāņu kompānijām *Raytheon Company* un *The Machlett Laboratories Incorporated*, kas bija *Raytheon Company* meitas uzņēmums. Abām kompānijām pilnā apmērā piederēja Itālijā reģistrēta un darbojošā kompānija *Raytheon-Elsi S.p.A.* (turpmāk – **ELSI**).²²²

Papildus vienošanās noteica, ka:

*“Valstspiederīgie, korporācijas un asociācijas, kas īsteno savu darbību kādā no līguma puses valsts teritorijām, ir pasargāti no patvaļīgas vai diskriminējošas izturēšanās pret tiem, kas rezultējās it īpaši: (a) to efektīvas kontroles un pārvaldes pār uzņēmumiem, ko tiem ir atļauts nodibināt vai iegūt, īstenošanas aizkavēšanā; vai (b) citā, ar šiem uzņēmumiem vai investīcijām, ko tie veikuši gan fondos (aizdevumu, akciju kā arī citās formās), materiālos, iekārtās, pakalpojumos, procesos, patentos, tehnikās, gan citādāk, likumīgi iegūto tiesību un interešu īstenošanas pasliktināšanā. Abas Līguma puses apņemas nediskriminēt otras puses valstspiederīgos, korporācijas un asociācijas, kad tie vispārpieņemtajā kārtībā īsteno kapitālu, ražošanas procesus, prasmes un tehnoloģijas, kas tiem ir nepieciešamas, lai īstenotu ekonomisko attīstību.”*²²³

Sākot ar 1964. gadu ELSI bija radušies zaudējumi, kas pārsniedza vienu trešdaļu ELSI pamatkapitāla, tādējādi, pamatojoties uz Itālijas Civilkodeksa 2446. pantu, gan 1964. gada jūnijā, gan 1967. gada martā ELSI tika uzlikts pienākums samazināt pašu kapitāla vērtību. 1969. gadā Raytheon pieņēma lēmumu uzsākt ELSI likvidāciju, ar mērķi līdz likvidācijas pabeigšanai turpināt uzsākto pasūtījumu pabeigšanu un piegādi pasūtītājiem. Šādā veidā Raytheon vēlējās saglabāt ELSI vērtību un prestižu, cerot uzņēmumu pārdot ar lielākiem ieņēmumiem.²²⁴

1968. gada 28. martā ELSI akcionāri nobalsoja par ELSI likvidācijas uzsākšanu un 1968. gada 29. martā tiem ELSI darbiniekiem, kuri neija nepieciešami, lai īstenotu likvidāciju,

²²¹ ICJ Judgment on 20.07.1989. in case *Elettronica Sicula S.P.A. (ELSI)*. I.C.J. Reports 1989, p. 15.

²²² Ibid. Paras.12.-13.

²²³ Ibid. Para.120.

²²⁴ Murphy S.D. The ELSI Case: An Investment Dispute at the International Court of Justice. Yale Journal of International Law, 1991, Vol. 16, Iss. 2, p.400.

tika izsūtītas vēstules par darba attiecību izbeigšanu.²²⁵ 1968. gada 1. aprīlī Palermo mērs, pamatojoties uz Itālijas nacionālā līmeņa likumu, ierosināja rekvizīcijas procedūru, ņemot vērā svarīgas sabiedrības intereses, tā kā ELSI nodarbināja aptuveni 800 darbiniekus un pēdējā laika dabas katastrofas reģionā, kā arī sabiedrībā paustā nostāja attiecībā uz likvidācijas procesu, norādīja uz nepieciešamību novērst iespējamās nekārtības, kas varētu rasties.²²⁶

1968. gada 2. aprīlī ELSI aktīvi tika nodoti pilnīgā Palermo mēra kontrolē, bet ELSI neturpināja savas ražošanas darbības. Tā paša gada 25. aprīlī ELSI piekrita bankrota procedūras uzsākšanai. Vēl pirms bankrota procedūras uzsākšanas, Itālijas valdība paziņoja par plānu ELSI nodot valstij piederošai un kontrolē esošai kompānijai *Istituto per la Ricostruzione Industriale* (turpmāk – **IRE**). Lai IRE varētu pārņemt ELSI, tika izveidots meitas uzņēmums.²²⁷

Palermo Prefekts apelācijas procesā par rekvizīciju pieņēma lēmumu ar kuru rekvizīcija tika atzīta par prettiesisku. Pamatojoties uz šo lēmumus Raytheon vērsās Palermo apelācijas tiesā un saņēma kompensāciju par laiku, no kura bija spēkā rekvizīcijas lēmums.²²⁸ Ņemot vērā šos apstākļus, ASV vērsās ICJ, saistībā ar FCN līgumā ietvertā diskriminācijas aizlieguma pārkāpumu.²²⁹

Tiesas ieskatā, ASV nespēja pierādīt, ka pret ELSI īpašniekiem ir īstenota diskriminācija sekojošo apstākļu dēļ. Pirmkārt, ņemot vērā faktu, ka ELSI akcionāri skaidri paredzēja kompānijas nespēju turpināt darbību, kā arī nevēlējās turpināt ieguldīt ELSI, likvidācija nebūtu iespējama jebkurā gadījumā, kā arī, pamatojoties uz Itālijas nacionālajām tiesību normām, bankrota procedūra būtu uzsākama jebkurā gadījumā.²³⁰ Otrkārt, lai gan nav noliedzams, ka rekvizīcijas process ietekmēja ELSI “likteni”, tomēr pats ELSI un tā akcionāri jau pirms tam bija izveidojuši nestabilus apstākļus ELSI kā uzņēmuma likvidācijas procesam, piemēram, pieņemot lēmumus par darbinieku atbrīvošanu, ražotnes slēgšanu. Tāpat lielu lomu spēlēja arī kreditoru jeb banku izteiktie iebildumi un bažas. Tiesas ieskatā, pat, ja nebūtu pieņemts lēmums par rekvizīciju, ELSI nebūtu spējīgs īstenot likvidāciju patstāvīgi.²³¹

Tātad, Tiesas ieskatā, rekvizīcijas lēmums pats par sevi nav radījis tādus apstākļus, ar kuriem tiktu ierobežotas ELSI īpašnieku tiesības un tiesiskās intereses pār kompāniju vai efektīvas kontroles un pārvaldības īstenošana. Piemērojot Papildus vienošanās (a) un (b)

---

²²⁵ Murphy S.D. The ELSI Case: An Investment Dispute at the International Court of Justice. Yale Journal of International Law, 1991, Vol. 16, Iss. 2, p.401.

²²⁶ Ibid.

²²⁷ Ibid. pp.402, 403, 404.

²²⁸ Ibid. pp.404-405.

²²⁹ ICJ Judgment on 20.07.1989. in case Elettronica Sicula S.P.A. (ELSI). I.C.J. Reports 1989, p. 15, para.121.

²³⁰ Ibid. Paras.100, 101.

²³¹ Ibid.

punktos noteikto, diskriminācijas aizlieguma pārkāpums nav konstatējams. Tomēr, tā kā Papildus vienošanās (a) un (b) punkti noteica vienīgi kā īpaši uzsverošu, nevis šauru un tieši ierobežotu diskriminācijas aizlieguma ietvaru, tiesa vērtēja, vai nav bijuši kādi citi apstākļi, kas rezultētos diskriminācijas aizliegumā.²³²

Rekvizīcijas lēmums netika pieņemts pamatojoties uz ELSI īpašnieku valstspiederību, tā kā līdzīgi lēmumi ir tikuši pieņemti arī attiecībā uz kompānijām, kuru īpašnieki pilnā apmērā ir ar Itālijas valstspiederību. Tomēr, ASV ieskatā, diskriminācijas aizlieguma pārkāpums ir konstatējams attiecībā uz IRE interešu aizsardzību un īstenošanu. Tiesas ieskatā, netika pierādīts, kā arī nav pieejami tādi pierādījumi, ar kuru izpētes īstenošanu var konstatēt, ka Itālijas valdība ir rīkojusies IRE interesēs, tādēļ nav konstatējams, ka pret ELSI un tās īpašniekiem, kā ASV valstspiederīgajiem tiktu vērsta diskriminācija par labu IRE kā Itālijas valstspiederīgajam. Par pamatu šādam secinājumam ir fakts, ka rekvizīcijas lēmums netika pieņemts pamatojoties uz IRE interesēm.²³³ Rekvizīcijas lēmums tika pieņemts 1968. gada 1. aprīlim, bet Itālijas valdības paziņojums par IRE interesēm pārņemt ELSI – 1968. gada 25. jūlijā.²³⁴

Secināms, ka attiecībā uz diskriminācijas aizliegumu, valstspiederība ir pats būtiskākais apsvērums. Rekvizīcijas lēmums, nedz Itālijas nacionālā regulējuma ietvarā, ne arī faktiskajos tā piemērošanas lēmumos nav saistīts ar ārzemju investoriem. ICJ neskatīja diskriminācijas aizliegumu kā šauru konceptu, tādēļ aplūkoja arī visus faktiskos apstākļus, kas bija būtiski rekvizīcijas lēmuma pieņemšanā. Lai to veiktu, bija būtiski, lai ELSI intereses un kāda valstspiederīgā intereses būtu salīdzināmas. Diskriminācijas aizliegums ir balstīts uz dažādu attieksmi līdzīgos apstākļos vai arī mērķi radīt dažādus apstākļus, lai varētu gūt labumu valstspiederīgajam. Pirmkārt, ELSI īpašnieku rīcība radīja likvidācijai nelabvēlīgus apstākļus paši par sevi. Fakts, ka rekvizīcija bija nepamatota, kā arī turpmākās Palermo mēra darbības neliecināja par ražotnes darbības turpināšanu, tomēr pats lēmums, lai gan prettiesisks, nebija balstīts tādu apstākļu izveidei, kas vēlāk nāktu par labu kādam citam subjektam ar Itālijas valstspiederību, pat, ja vēlāk šis apstākļu kopums nāca par labu un ļāva īstenot IRE intereses.

Šādā ietvarā ICJ spriedumā ir saskatāms, ka diskriminācijas aizlieguma pārkāpums, attiecinot to uz investīciju aizsardzību, pieprasa *nodoma* konstatēšanu. Tikai apstākļu sakritība, kas rezultējās šādā iznākumā, nav pamats, lai varētu konstatēt diskriminācijas aizlieguma pārkāpumu.

---

²³² ICJ Judgment on 20.07.1989. in case *Elettronica Sicula S.P.A. (ELSI)*. I.C.J. Reports 1989, p. 15. Para.121.

²³³ Ibid. Para.122.

²³⁴ Murphy S.D. The ELSI Case: An Investment Dispute at the International Court of Justice. Yale Journal of International Law, 1991, Vol. 16, Iss. 2, p.403.

Ne visi tiesneši, kas skatīja ELSI lietu, piekrita kopējai argumentācijai. Tā, piemēram, tiesnesis Schwebel norādīja, ka Itālijas rīcība attiecībā uz ELSI nebija pietiekama. Viņa ieskatā, diskriminācijas aizliegums, kas bija noteikts ar Papildus vienošanos, skaidri norādīja, ka ne tikai (a) un (b) punkts ir diskriminācijas aizliegums, bet arī jebkāda cita rīcība, kas rezultējās diskriminējošās sekās.²³⁵ Papildus vienošanās tādējādi ietver it īpaši noteiktas sekas, kas var rasties no diskriminācijas aizlieguma pārkāpuma, tomēr ne pašu procedūru vai ietvaru, kādā diskriminācijas aizliegums ir īstenojams.

4.3. UNCITRAL

UNCITRAL Šķīrējtiesa skata tādas lietas, kurās strīda puses ir vienojušās par UNCITRAL 2010 (pēc analogijas arī UNCITRAL 1976. gada Šķīrējtiesas noteikumus),²³⁶ tādēļ, pēc būtības, uz šo noteikumu pamata ir iespējams skatīt investīciju strīdus, kas izriet no jebkāda investīciju aizsardzības režīma. UNCITRAL 2010 nedefinē investīciju vai investoru, vai jebkādus tiesību principus, tādēļ UNCITRAL Šķīrējtiesas veic starp pusēm spēkā esošo un piemērojamo tiesību normu interpretāciju.²³⁷ Šīs nodaļas ietvaros tiks aplūkoti dažādos investīciju aizsardzības režīmos radušies strīdi par diskriminācijas aizlieguma pārkāpumu, pusēm piemērojot to izskatīšanai UNCITRAL 2010 vai UNCITRAL 1976. gada Šķīrējtiesas noteikumus.

4.3.1. NAFTA

Attiecībā uz NAFTA, viena no būtiskākajām lietām, kas saistīta ar investīcijām un diskrimināciju nešaubīgi ir *Methanex Corporation v. United States of America* lieta (turpmāk – **Methanex lieta**). Lietas izskatīšanā investīciju aizsardzības režīms bija NAFTA, bet piemērojami bija 1976 UNCITRAL Šķīrējtiesas noteikumi.²³⁸ Methanex lietā prasītājs bija Kanādā reģistrēta kompānija Methanex Corporation (turpmāk – **Methanex**), bet atbildētājs bija ASV.²³⁹ Pamatojoties uz NAFTA 1161. panta pirmo daļu, Methanex vērsās pret ASV, pieprasot kompensāciju 970 miljonu dolāru apmērā par NAFTA 1105. panta pirmajā daļā un

---

²³⁵ ICJ Judgment on 20.07.1989. in case Elettronica Sicula S.P.A. (ELSI). I.C.J. Reports 1989, p. 15, Dissenting Opinion Of Judge Schwebel, pp.111-117.

²³⁶ UNCITRAL Arbitration Rules. UN Doc A/31/98, 31st Session Supp No 17. 15.12.1976. Article 1; UNCITRAL Arbitration Rules (as revised in 2010). GA Res 65/22., UN Doc. A/RES/65/22. 10.01.2011. Article 1.

²³⁷ UNCITRAL Arbitration Rules. UN Doc A/31/98, 31st Session Supp No 17. 15.12.1976. Article 33; UNCITRAL Arbitration Rules (as revised in 2010). GA Res 65/22., UN Doc. A/RES/65/22. 10.01.2011. Article 35.

²³⁸ *Methanex Corporation v. United States of America*, UNCITRAL. IIC 167 (2005), Final Award of the Tribunal on Jurisdiction and Merits, 3 August 2005.

²³⁹ *Methanex Corporation v. United States of America*, UNCITRAL. IIC 167 (2005), Final Award of the Tribunal on Jurisdiction and Merits, 3 August 2005.

1110. panta pirmajā daļā noteiktās taisnīgās un vienlīdzīgās attieksmes piemērošanas un ekspropriācijas aizlieguma pārkāpumu.²⁴⁰

1990-tajos gados benzīna rafinēšanai tika izmantots metila terciārā butila ēteris (turpmāk – **MTBE**). 1996. gadā ASV Kalifornijas štatā tika konstatēts dzeramā ūdens piesārņojums ar MTBE, kā rezultātā tika aizliegta dzeramā ūdens iegūšana no noteiktiem tā rezervuāriem jeb akām. Pamatojoties uz šo starpgadījumu, 1999. gadā Kalifornijas štata gubernators virzīja grozījumu veikšanu štata normatīvajā regulējumā, ar kuru, sākot ar 2002. gadu, tiktu aizliegta MTBE izmantošana.²⁴¹ Gan pirms, gan arī lietas izskatīšanas laikā Methanex bija pasaulē lielākā metanola ražotāja.²⁴² Tā kā metanols ir būtiskākā rūpniecības izejviela MTBE, Methanex, kurš ražoja vienīgi metanolu, bija ieinteresēts ne tikai MTBE lielākā ražošanā kopumā, bet ražošanā vispār.²⁴³ Neapšaubāmi, MTBE ražošanas un izmantošanas aizliegums radīja Methanex zaudējumus, tā kā Methanex tiešā peļņa un kapitāls, kā arī metanola ražošana kopumā ir samazinājusies, visu Methanex veikto un plānoto investīciju vērtība ir kritusies.²⁴⁴

Kalifornijas štata gubernatora pieņemtais lēmums grozīt esošo štata likumu, aizliedzot MTBE ražošanu un izmantošanu, tika pamatos ne tikai ar notikušo dzeramā ūdens piesārņojumu, bet arī publiskās apspriedes rezultātā un Kalifornijas Universitātes veiktā zinātniskā pētījuma secinājumu iespaidā. Mērķis aizlieguma bija vienkāršs – MTBE kaitē gan cilvēku veselībai, gan arī videi.²⁴⁵

Methanex ieskatā aizliegums bija irracionāls, tā kā problēma bija neregulēta vai slikti regulētā benzīna uzglabāšanā. Cisternas, kurās benzīns tika uzglabāts un no kurām bija radusies noplūde ir tiešais iemesls piesārņojuma, kā arī, ne tikai MTBE nokļuva dzeramajā ūdenī, bet arī visas citas vielas, kas tiek izmantotas benzīna ražošanā. Methanex ieskatā, lēmums aizliegt MTBE, nevis koncentrēšanās uz tādu lēmumu pieņemšanu, kas saistīti ar pareizāku benzīna uzglabāšanu, ir tiešs pierādījums tam, ka patiesais aizlieguma mērķis bija diskriminēt MTBE un metanola industriju, vēršot to par labu etanola industrijai (pateicoties MTBE aizliegumam

---

²⁴⁰ North American Free Trade Agreement. Signed 17.12.1992. Article 1161 para.(1), Article 1105 para.(1), Article 1110 para.(1); Methanex Corporation v. United States of America, UNCITRAL. IIC 167 (2005), Final Award of the Tribunal on Jurisdiction and Merits, 3 August 2005, Part I, Preface, Page 1, paras.1-2.

²⁴¹ Gaines S.E. Methanex Corp. v. United States. The American Journal of International Law, 2006, Vol. 100, No. 3, p.683.

²⁴² Methanex Corporation v. United States of America, UNCITRAL. IIC 167 (2005), Final Award of the Tribunal on Jurisdiction and Merits, 3 August 2005, Part I, Preface, Page 1, para.1.

²⁴³ Ibid.; TRADE: NAFTA Tribunal Backs MTBE Ban. Available: <http://northamerica.ipsnews.net/2005/08/12/trade-nafta-tribunal-backs-mtbe-ban/> [accessed 13.04.2019.]

²⁴⁴ Methanex Corporation v. United States of America, UNCITRAL. IIC 167 (2005), Final Award of the Tribunal on Jurisdiction and Merits, 3 August 2005, Part II, Chapter D, Page 11, para.31.

²⁴⁵ Methanex Corporation v. United States of America, UNCITRAL. IIC 167 (2005), Final Award of the Tribunal on Jurisdiction and Merits, 3 August 2005, Part II, Chapter D, Page 5, paras.13-15.

benzīna rafinēšanā turpmāk tiktu izmantots etanols). Methanex norāda, ka ir acīmredzami aizspriedumaina un protekcionisma pilna attieksme pret Methanex kā Kanādas kompāniju un ārvalstu metanola investoriem kopumā, tā kā lēmumā ietvertais un ar likumu plānotais aizliegums ne tikai pavērtu iespējams vietējiem etanola ražotājiem iegūt lielāko tirgus daļu, bet arī dominēt to. Līdz šim etanola industrija nebija tādu guvusi un Methanex ieskatā, tieši šīs industrijas pārstāvju ietekmē aizliegums un kaitējums Methanex tika radīts.²⁴⁶

Ņemot vērā, ka šī darba ietvarā tiek aplūkots tieši diskriminācijas aizlieguma saturs, arī Methanex lietas analīzē tiks aplūkoti tie argumenti, kas lietas izskatīšanā balstījās uz diskriminācijas aizlieguma pārkāpumu. Attiecībā uz NAFTA, kā arī ņemot vērā Methanex prasību, analīze skar NAFTA 1102. pantu un 1105. panta pirmo daļu. Methanex uz to atsaucās argumentējot, ka ASV rīcība ir ar nodomu veikta diskriminācija, kas vērsta pret Methanex kā Kanādas kompāniju, bet vispārīgi pret visiem ārvalstu investoriem metanola industrijā.²⁴⁷ Nav apšaubāms fakts, ka lēmums ar likumu aizliegt MTBE skāra ne tikai Methanex, bet jebkuru metanola ražotāju, tajā skaitā arī ASV valstspiederīgās, vietējās kompānijas. Šim faktiskajam apstāklim pašam par sevi ir ļoti liela nozīme, tā kā diskriminācijas aizlieguma saturs un interpretācija, vismaz Methanex ieskatā, tika pakļauta arī šī argumenta aplūkošanai. Lai gan Methanex sākotnēji nevērsās pret ASV, norādot uz NAFTA 1102. panta pārkāpumu, vēlāk tas kļuva par būtisku prasības daļu pamatojot tieši diskriminācijas aizlieguma pārkāpumu.²⁴⁸

Methanex prasība ieskicē diskriminācijas aizlieguma saturu NAFTA līgumslēdzējpusē Kanādas ieskatā. Pirmkārt, būtiski ir aplūkot nodomu diskriminēt, ko Methanex pamatoja balstoties uz NAFTA 1101. pantu jeb nodomu diskriminēt. Pieņemtais un spēkā stājušais aizliegums tika balstīts uz Kalifornijas Universitātes veikto pētījumu, kura ietvarā tika norādīts uz MTBE un sekundāri arī metanola kaitīgumu videi un cilvēka veselībai. Arī publiskās apspriedes skaidri norādīja uz nepieciešamību šo vielu aizliegt, tomēr Methanex ieskatā tas ir bijis aizsegs, lai patiesībā diskriminētu metanola industriju un radītu labvēlīgus apstākļus etanola industrijai. Neviens pētījums, kas tika veikts, nenorādīja uz to, kādu kaitējumu rada etanols kā tirgus aizstājējs. Vēl jo vairāk, etanola industrija jau iepriekš bija ieinteresēta iegūt vadošo lomu tirgū, piedaloties Kalifornijas štata gubernatora politiskajā lobēšanā, ziedojot naudas līdzekļus. Štata politiķi zināja, ka metanols tiks aizstāts ar etanolu, neradot šaubas par metanola tirgus aizstājējiem vai tiem, kuri no aizlieguma gūtu labvēlīgus rezultātus.²⁴⁹

---

²⁴⁶ Methanex Corporation v. United States of America, UNCITRAL. IIC 167 (2005), Final Award of the Tribunal on Jurisdiction and Merits, 3 August 2005, Part II, Chapter D, Page 8-9, paras.24-25.

²⁴⁷ Ibid. Part IV, Chapter B, Page 1, para.3; Part II, Chapter D, Page 9, para.27.

²⁴⁸ Ibid. Part IV, Chapter B, Page 1, para.3.

²⁴⁹ Methanex Corporation v. United States of America, UNCITRAL. IIC 167 (2005), Final Award of the Tribunal on Jurisdiction and Merits, 3 August 2005, Part IV, Chapter E, Page 4-8, paras.10-17.

Šķīrējtiesa šim argumentam un konstatējamam nodomam diskriminēt nepiekrita. Tā kā Methanex argumentācija bija balstīta uz zinātnisko pētījumu, kas pierādīja MTBE kaitīgumu, UNCITRAL Šķīrējtiesa, to aplūkojot nespēja secināt, ka tajā norādītie pierādījumi par MTBE rada vienīgi “ērtu attaisnojumu”, lai to aizliegtu. Tieši pretēji, tas ir pierādījis tā kaitīgumu, UNCITRAL Šķīrējtiesai skatot aizliegumu to izmantot, ir radusies krietni pamatotāks iemesls uzskatīt, ka aizliegums ir proporcionāls un nepieciešams, neradot pamatotas šaubas par tajā norādīto secinājumu patieso mērķi izpatikt etanola industrijai. Vēl jo vairāk nodoma neeksistēšana ir redzama pēc faktu laika joslas. Piesārņojums tika konstatēts 1996. gadā, bet aizliegums pieņemts 1999. gadā, stājoties spēkā 2002. gadā. Tika veltīti vairāki gadi, rīkotas vairākas publiskās apspriedes, pirms tika pieņemts lēmums par aizliegumu. Tas tika pārdomāts un rūpīgi izskatīts. Šķīrējtiesas ieskatā nodoms diskriminēt nav pierādīts.²⁵⁰

Otrkārt, Methanex norāda uz NAFTA 1102. pantu, tātad salīdzināmajiem jeb līdzvērtīgajiem apstākļiem. Kā jau iepriekš minēts, Methanex nebija vienīgā kompānija, kuru ietekmēja aizliegums izmantot MTBE, patiesībā tās bija absolūti visas kompānijas, kas ražoja un pārdeva metanolu vai MTBE. Tomēr lietas izskatīšanas laikā Methanex argumentēja, ka salīdzināmā situācija un apstākļi nav skatāmi ar aizliegumu skarto kompāniju valstspiederību, bet gan to, ka Methanex kā Kanādas uzņēmums ar ārvalsts investora statusu ir salīdzināms ar vietējiem etanola ražotājiem, kuri bija ieguvēji no aizlieguma.²⁵¹

Pamatojums šādam interpretācijas veidam Methanex ieskatā ir balstīts uz to, ka salīdzināmā situācija ir starp tām kompānijām, kam ir savstarpējā konkurence tirgū, nevis tikai specifiskas vielas ražotājiem. Galu galā metanola un etanola ražotāji un pārdevēji sacentās par vienu un to pašu tirgu. Visu šo kompāniju investīcijas tika ieguldītas vienā un tajā pašā tirgū, tādēļ arī salīdzināmie apstākļi ir vērtējami starp tām kompānijām, kas investīciju veidā iegulda vienā tirgū, nevis darbojās vienā noteiktā un šaurā industrijas nozarē.²⁵²

Iespējams, ka Methanex pielāva iespēju, ka vienā tirgus segmentā konstatētā konkurence varētu būt nepietiekama, lai pierādītu salīdzināmo situāciju, tādēļ šī argumenta izskaņā tika norādīts uz to, ka, patiesībā metanols un etanols ir arī salīdzināmi produkti – tos izmanto līdzīgiem vai tādiem pašiem iemesliem, tie sasniedz līdzīgus vai vienādus rezultātus noteiktos to izmantošanas veidos un tie ir pēc būtības salīdzināmi produkti, neatkarīgi no atšķirīgajiem

---

²⁵⁰ Methanex Corporation v. United States of America, UNCITRAL. IIC 167 (2005), Final Award of the Tribunal on Jurisdiction and Merits, 3 August 2005, Part IV, Chapter E, Page 8-10, paras.18-22.

²⁵¹ Ibid. Part IV, Chapter B, Page 1, paras.3-6.

²⁵² Ibid.

vielas sastāviem. Šo faktu pierāda ne tikai abu vielu izmantošana, bet arī tas, ka sabiedrībā metanolu un etanolu uztver un saprot kā savstarpējas alternatīvas.²⁵³

Methanex argumentācijā par salīdzināmajiem apstākļiem ir saskatāma kāda maza, bet diskriminācijas aizlieguma saturam būtiska detaļa. Lai pierādītu, pirmkārt, salīdzināmo apstākļu vērtēšanu pamatojoties uz konkurenci tirgū, Methanex atsaucās uz divām lietām – S.D. Myers un Asbestos.²⁵⁴ Pirmā no tām tika skatīta tāpat kā Methanex – par NAFTA ietvertā diskriminācijas aizlieguma pārkāpumu, piemērojot UNCITRAL noteikumus,²⁵⁵ – tomēr otra lieta tika skatīta WTO ietvarā.²⁵⁶ Otrkārt, lai pierādītu, ka produktu līdzvērtīgums nevis absolūts vienādums ir jāņem vērā, lai noteiktu to salīdzināmību, Methanex atsaucās uz WTO un GATT ietverto, vai vismaz no tiem interpretējamo, salīdzināmo apstākļu noteikšanas testu.²⁵⁷

Šis fakts pats par sevi norāda, ka diskriminācijas aizlieguma saturu cenšas interpretēt pēc iespējas vienveidīgi, neatkarīgi no investīciju aizsardzības režīma vai piemērojamajiem strīda izskatīšanas noteikumiem. Pastāvošā situācija investīciju aizsardzībā, kad tik daudzos un dažādos režīmos ir tik dažādas izpratnes un piemērošanas testi, dod iespēju faktiski jebkura strīda izskatīšanas laikā atsaukties uz kāda cita investīciju aizsardzības režīma vai strīda veidoto interpretāciju, piemērošanu un definēšanu. Haoss un neparedzamība savā ziņā ir viens no veidiem kā nonākt pie vispārēja kopsaucēja.

Arī jebkura turpmākā argumenta par diskriminācijas aizlieguma pārkāpumu izvirzīšanā, Methanex nekautrējās atsaukties uz dažādiem starptautiskiem, pārnacionāliem un arī nacionāliem režīmiem vai izskatītajiem strīdiem. Tā, piemēram, attiecībā uz jau minētajiem metanola ražotājiem un pārdevējiem, kam bija ASV valstspiederība, tika izvirzīts apgalvojums, ka, pat ja arī valstspiederīgais ir cietis tādas pašas sekas kā ārzemnieks, tas nemaina pret ārzemju investora vērstās darbības ietekmes un seku klasificēšanu par diskrimināciju. Lai šādu apgalvojumu pierādītu, Methanex atsaucās uz ASV Augstākās tiesas spriedumiem, WTO praksi un pat Eiropas Savienības līmeņa pieņemtajiem lēmumiem.²⁵⁸

Strīda pušu atšķirīgie viedokļi bija attiecībā uz salīdzināmajiem elementiem. Kamēr ASV ieskatā tiem bija jābūt uzņēmumiem metanola industrijā, Methanex uzskatīja, ka tiem ir jābūt

---

²⁵³ Methanex Corporation v. United States of America, UNCITRAL. IIC 167 (2005), Final Award of the Tribunal on Jurisdiction and Merits, 3 August 2005, Part IV, Chapter B, Page 4, para.7.

²⁵⁴ Ibid. Part IV, Chapter B, Page 2-3, para.5.

²⁵⁵ Ibid.

²⁵⁶ Ibid.; European Communities — Measures Affecting Asbestos and Products Containing Asbestos. WT/DS135/AB/R, (2001) 40 ILM 1408.

²⁵⁷ Methanex Corporation v. United States of America, UNCITRAL. IIC 167 (2005), Final Award of the Tribunal on Jurisdiction and Merits, 3 August 2005, Part IV, Chapter B, Page 4, para.7.

²⁵⁸ Ibid. Part IV, Chapter B, Page 4 -5, paras.8-9.

tirgus konkurentiem – metanola un etanola industrijas pārstāvjiem.²⁵⁹ Šķīrējtiesa NAFTA 1102. pantā ietverto diskriminācijas aizliegumu un tā saturu interpretēja kā divu kumulatīvu kritēriju piepildīšanu – salīdzināmās situācijas konstatēšanu un pierādīšanu, kam seko nodoms diskriminēt.²⁶⁰ Salīdzināmā situācija un NAFTA 1102. pants tika norādīts kā plašāk tulkojams, tādējādi salīdzināmi ir gan identiski, gan līdzīgi uzņēmumi (plašāk attiecināms uz investoriem), tomēr UNCITRAL Šķīrējtiesas ieskatā nav konstatējams diskriminācijas aizlieguma pārkāpums attiecībā uz Methanex.²⁶¹ Lai interpretētu NAFTA 1102. pantu, piemērojami ir Vīnes konvencijas 31. un 32. pantā noteiktā interpretācijas metode, tātad arī diskriminācijas aizliegums un ar to saistītie elementi NAFTA ietvarā ir tulkojams atbilstoši tā vispārpieņemtajai izpratnei un definīcijai.²⁶²

Ņemot vērā, ka NAFTA ir iekļautas atsauces uz GATT un WTO, attiecībā uz tirdzniecību, UNCITRAL Šķīrējtiesa aplūkoja atšķirību starp GATT noteikto, NAFTA tirdzniecības sadaļā noteikto un NAFTA investīciju aizsardzības režīma sadaļā, kurā ietilpst 1102. pants, noteikto par salīdzināmo situāciju. Šķīrējtiesas secinājumi balstījās uz izmantoto terminu dažādību, tā kā tirdzniecības sadaļa pieļāva produktu līdzību, kamēr investīciju sadaļa pieļāva apstākļu jeb situācijas līdzību, norādot uz tās salīdzināšanu starp ārzemju investoru un vietējo investoru. Atsaukšanos uz citiem aizsardzības režīmiem UNCITRAL Šķīrējtiesa ņēma vērā, tomēr uzsvērti norādīja, ka to pienākums ir, pirmkārt, ņemt vērā NAFTA tekstu un veikt tā interpretāciju, neatkarīgi no kauzalitātes, ko būtu iespējams konstatēt vai arī kādu citu režīmu noteiktajiem kritērijiem un interpretācijām. Kalifornijas štata likums aizliegtu metanola ražošanu un tirdzniecību kopumā un tā sekas tieši un vienādi ietekmēja visus investorus, neatkarīgi no to valstspiederības, UNCITRAL Šķīrējtiesa nesaskatīja nekādus salīdzināmos apstākļus, tādējādi arī netika konstatēts diskriminācijas aizlieguma pārkāpums NAFTA 1102. panta izpratnē.²⁶³

Ņemot vērā, ka NAFTA 1102. panta pārkāpums rada arī NAFTA 1105. panta pārkāpumu, Methanex vērsās pret ASV, pamatojoties uz nodomu diskriminēt un radīt tiem nevienlīdzīgus apstākļus.²⁶⁴ Pirmkārt, jāmin, ka UNCITRAL Šķīrējtiesai nemaz nebija nepieciešams aplūkot NAFTA 1105. pantu, tā kā 1102. panta pārkāpums nemaz netika konstatēts. Autores ieskatā lēmums 1105. panta iespējamo pārkāpumu aplūkot balstījās uz abu pušu padziļināto

---

²⁵⁹ Methanex Corporation v. United States of America, UNCITRAL. IIC 167 (2005), Final Award of the Tribunal on Jurisdiction and Merits, 3 August 2005, Part IV, Chapter B, Page 8, para.16.

²⁶⁰ Ibid. Part IV, Chapter B, Page 6, para.12.

²⁶¹ Ibid. Part IV, Chapter B, Page 8, para.17; Part IV, Chapter B, Page 14, para.29.

²⁶² Ibid. Part IV, Chapter B, Page 14, para.29.

²⁶³ Ibid. Part IV, Chapter B, Page 14-19, paras.29-38.

²⁶⁴ Ibid. Part IV, Chapter C. Page 1-5, paras.3-8.

argumentāciju, kas attiecās uz nacionālo regulējumu un nodomu diskriminēt. Skatot arī šos argumentus, UNCITRAL Šķīrējtiesa aplūkoja diskriminācijas aizlieguma kritērijus kopumā un sasaistē vienam ar otru, nevis nodalīja tos atbilstoši noteiktiem NAFTA pantiem.

Pirmkārt, UNCITRAL Šķīrējtiesas ieskatā, interpretējot NAFTA 1105. pantu, tas nemaz neietver diskriminācijas aizliegumu. Ņemot vērā NAFTA teksta analīzi, ja NAFTA puses būtu to vēlējušās, tās būtu varējušas iekļaut diskriminācijas aizliegumu 1105. panta tekstā, gluži tāpat kā tajos pantos, kuros tas ir darīts. Tātad, pamatojoties uz Vīnes konvenciju un ar to pieņemto interpretācijas metodi, šķīrējtiesas nevar ielasīt tādu principu līguma tekstā, kurā tas nemaz nav paredzēts. Šis ir būtiski vairāku iemeslu dēļ, it īpaši tādēļ, ka 1105. panta atsauce uz atšķirīgās attieksmes un diskriminācijas aizliegumu gadījumos, kad ir bruņots konflikts vai civilais konflikts, ir specifisks, skaidrs un tiešs izņēmums, kuru nedrīkst interpretēt un piemērot plašāk.²⁶⁵

Starptautiskās paražu tiesības nav aizliegušas valstīm pēc būtības attiekties citādāk pret ārvalstniekiem nekā saviem valstspiederīgajiem. Valstīm nav pienākuma rīkoties tā, lai ikvienam ārvalstniekam pienāktos tādas pašas tiesības un pienākumi kā pilsoņiem, ja vien tas nav tieši noteikts ar pušu savstarpēji noslēgtu vienošanos. NAFTA gadījumā tas nav, tādēļ pats fakts, ka MTBE aizliegums ir skāris ārvalsts investoru, bet nav attiecināms uz vietējo etanola industriju, nedrīkst tik interpretēts kā diskriminācijas aizlieguma pārkāpums.²⁶⁶

Kopumā ir secināms, ka Methanex, kā viena no sarežģītākajām vai vismaz labāk zināmajām lietām, kas saistīta ar NAFTA ietvērto diskriminācijas aizliegumu, izšķīra vairākus būtiskus un nepieciešamus kritērijus, kā arī to interpretāciju. Pirmkārt, NAFTA pieprasa nodomu, lai konstatētu diskriminācijas aizlieguma pārkāpumu. Autores ieskatā, patiesībā nav pat secināms vai tā tik tiešām ir NAFTA, kas pieprasa nodomu, lai konstatētu diskriminācijas aizlieguma pārkāpumu, jo pati UNCITRAL Šķīrējtiesa atsaucās uz UNCITRAL 24. panta pirmo daļu, ar kuru tieši Methanex bija uzlikts pienākums pierādīt šo nodomu.²⁶⁷ Ir skaidrs, ka Methanex nebija spējīgs pierādīt nodomu tādā apmērā, kā UNCITRAL Šķīrējtiesa vēlējās, līdz ar to lietas iznākums nebija kompānijai par labu.

---

²⁶⁵ Methanex Corporation v. United States of America, UNCITRAL. IIC 167 (2005), Final Award of the Tribunal on Jurisdiction and Merits, 3 August 2005, Part IV, Chapter C, Page 11-12, para.25.

²⁶⁶ Ibid.

²⁶⁷ *Laikā, kad tika skatīta Methanex lieta, spēkā bija UNCITRAL 1976. gada Šķīrējtiesas nolikums, kura 24. panta pirmā daļa uzlika pierādīšanas nastu Methanex. Šobrīd spēkā esošā UNCITRAL 2010 šādus pašus nosacījumus piemēro ar 27. pantu.* UNCITRAL Arbitration Rules. UN Doc A/31/98, 31st Session Supp No 17. 15.12.1976. Article 24 para.(1); UNCITRAL Arbitration Rules (as revised in 2010). GA Res 65/22., UN Doc. A/RES/65/22. 10.01.2011. Article 27 para.(1); Methanex Corporation v. United States of America, UNCITRAL. IIC 167 (2005), Final Award of the Tribunal on Jurisdiction and Merits, 3 August 2005, Part IV, Chapter E, Page 4, para.9.

UNCITRAL Šķīrējtiesa gan šķietami apsvēra ideju, ka Methanex tomēr ir cietis smagas sekas no pieņemtā nacionālā regulējuma, bet tomēr norādīja, ka Methanex no valsts puses nebija saņēmis nekādus solījumus, ka MTBE netiks kādreiz aizliegts, vēl jo vairāk tieši Kalifornijas štatā uzsvērti tika vērtēta, pētīta un novērota dažādu ķīmisko elementu ietekme uz vidi un cilvēku veselību. Tādējādi Methanex netika apsolīts kas tāds, kas radītu iemeslu paļauties uz normatīvā regulējuma nemainīgumu.²⁶⁸ Šī atziņa var būt par pamatu apgalvot, ka NAFTA paredz nodomu kā vienu no diskriminācijas aizlieguma satura apakškritērijiem.

Otrkārt, salīdzināmie apstākļi ir attiecināmi uz vislīdzīgākajiem investoriem, nevis ikvienu, kurš teorētiski konkurē tirgū. Tātad salīdzināmība izriet no visa veiktās investīcijas kopuma – tirgus segmenta, investīcijas veida produkta vai pakalpojuma ietvarā, subjektiem, uz kuriem attiecināms aizliegums. Produktu vai pakalpojumu salīdzinājums nav pietiekošs, tā kā nespēj aptvert visus salīdzināmības apstākļus. Treškārt, Methanex lieta ir būtiska, jo šis spriedums nostiprināja atziņu, ka valstīm ir ne tikai tiesības, bet dažkārt arī acīmredzams pienākums pieņemt tādu nacionālā līmeņa regulējumu, kas rada vai var radīt dažādus apstākļus un attieksmi starp ārvalstu investoru un vietējo investoru. Šāds secinājums ir nepieciešams un vērtīgs pašiem investīciju aizsardzības režīmiem, tā kā neviena valsts nav ieinteresēta atteikties no daļas tās suverenitātes vai principiem un pamatiem, kas to padara par valsti. Vēl jo vairāk, ne tikai ņemot vērā NAFTA līgumslēdzējpusēs, bet arī investīciju tiesību vēsturisko attīstību, protekcionisms ir radies no nespējas pasargāt nacionālās vērtības un no attīstītāku valstu ietekmes. Nav šaubu, ka nacionālais regulējums ir viens no mehānismiem, kā tiek īstenota diskriminācija, tomēr spēja pierādīt regulējuma nepieciešamību, tādējādi pieļaujot tā eksistenci, pasargā visu investīciju aizsardzības tiesisko sistēmu kopumā. Ir apšaubāms, ka UNCITRAL Šķīrējtiesa riskētu apgalvot ko pretēju, ņemot vērā šīs lietas ievēribu, tā kļūtu par principa interpretācijas avotu arī citos investīciju strīdos.

Diskriminācijas aizlieguma pārkāpums NAFTA režīmā ir aplūkots vēl vairākas reizes. *International Thunderbird Gaming Corporation v. The United Mexican States* lietā (turpmāk – **Thunderbird lieta**) ir viena no tām. *International Thunderbird Gaming Corporation* (turpmāk – **Thunderbird**) ir Kanādā reģistrēta juridiskā persona, kura ar investīciju ieguldīšanu Meksikā reģistrētos uzņēmumos veica komercdarbību spēļu automātu un izklaides centru veidā. Lai saskaņotu izvēlētais komercdarbības viedu, *Thunderbird* konsultējās ar Meksikas Iekšlietu ministriju, kas sniedza atļauju to uzsākšanai. Drīz pēc

---

²⁶⁸ *Methanex Corporation v. United States of America*, UNCITRAL. IIC 167 (2005), Final Award of the Tribunal on Jurisdiction and Merits, 3 August 2005, Part IV, Chapter D, para. 9; OECD. *International Investment Law: Understanding Concepts and Tracking Innovations. A Companion Volume to International Investment Perspectives*. OECD, 2008, p.158.

komercdarbības aktīvas uzsākšanas, Meksikas Iekšlietu ministrija pieņēma lēmumu, ar kuru tās aizliedza un zāles slēdza.²⁶⁹

Thunderbird kā prasītājs norādīja uz diskriminācijas aizlieguma pārkāpumu, pamatojoties uz NAFTA 1102., 1105. un 1110. pantu,. Diskriminācijas aizlieguma ietvarā tiks aplūkots šķīrējtiesas lēmums par NAFTA 1102. pantu, tā kā 1105. pants, kā jau iepriekš skaidrots, patiesībā neietver diskriminācijas aizliegumu tā vispārējā izpratnē. Arī Thunderbird lietas izskatīšanā NAFTA 1105. pants netika saistīts ar diskriminācijas aizliegumu.²⁷⁰

Pirmkārt, Thunderbird argumentēja, ka Meksikā reģistrētie uzņēmumi netika aizliegti un to darbība netika apturēta.²⁷¹ UNCITRAL Šķīrējtiesa šādam apgalvojumam nepiekrīta vairāku iemeslu dēļ. Vietējie uzņēmumi, gluži tāpat kā Thunderbird bija vērsušies nacionālajās tiesās lūdzot atzīt lēmumus slēgt to komercdarbības īstenošanas vietas par nepamatotu. Dažās no šīm lietām nacionālā tiesa lēma atļaut turpināt komercdarbību uz lietas izskatīšanas laiku. Kā pierādījums diskriminācijas neesamībai ir Meksikas Iekšlietu ministrijas iesniegtās blakus sūdzības par šiem lēmumiem. UNCITRAL Šķīrējtiesas ieskatā arī fakts, ka bija spēju zāles, kuras turpināja savu komercdarbību pēc vispārējā aizlieguma ieviešanas, nav pierādījums diskriminācijas aizlieguma pārkāpumam, jo Thunderbird nesniedza nevienu pierādījumu, kas norādītu, ka Meksikas valsts iestādes bija par to informētas un apzināti ļāva šiem uzņēmumiem turpināt darbību. Pamatojoties uz šiem apstākļiem, ir konstatējams, ka salīdzināmos un vienādos apstākļos esošajiem investoriem tika piemērota vienāda attieksme.²⁷²

Skatot NAFTA 1102. panta piemērošanu, šķīrējtiesa tieši skaidroja salīdzināmo situāciju, tomēr lielāku uzsvāru un nozīmi atzīmēja tieši nodomā diskriminēt. Darba autores ieskatā tas skaidrojams ar, pirmkārt, UNCITRAL 1976. gada Šķīrējtiesas noteikumu 24. panta pirmo daļu, kas pierādīšanas nastu uzliek investoram, otrkārt, ar acīmredzamo diskriminācijas aizlieguma satura kritēriju kumulatīvumu. Neapšaubāmā līdzība starp investoriem un investīcijām automātiski pieprasīja vērtēt arī salīdzināmos apstākļus to darbībām un īstenošanai. Nodoms no valsts puses šādus apstākļus radīt, būtu pierādījis atšķirīgo attieksmi. Šajā gadījumā nespēja pierādīt nodomu, īstenojās neesošā attieksmes un izturēšanās standarta atšķirīgumā, tādēļ, pat ja faktiski bija vietējie investori, kas spēja turpināt komercdarbību, tie teorētiski nesaņēma atšķirīgu un labāku izturēšanos, jo komercdarbības turpināšana bija aizliegta.

---

²⁶⁹ International Thunderbird Gaming Corporation v. The United Mexican States, UNCITRAL, IIC 136 (2006), Arbitral Award, 26 January 2006, paras.41-84.

²⁷⁰ International Thunderbird Gaming Corporation v. The United Mexican States, UNCITRAL, IIC 136 (2006), Arbitral Award, 26 January 2006, paras.192-201.

²⁷¹ Ibid. paras.174, 180.

²⁷² Ibid. paras.175-183.

Secināms, ka Thunderbird lietā ir pierādījis diskriminācijas aizlieguma kritēriju kā salīdzināmā situācija un nodoma diskriminēt kumulatīvums. Joprojām ir redzams, ka salīdzināmie investori bija viena tirgus sektora pārstāvji, kuri pēc būtības piedāvāja vienādu pakalpojumu. Šajā lietā strīds par salīdzinošajiem apstākļiem nebija, kamēr vienādā attieksme tika pamatota ar *de jure* diskriminācijas neesamību un *de facto* diskriminācijas nepierādāmību. Visa pamatā tika uzsvērts nodoms, kuram bija jāpiepildās neatkarīgi no *de jure* vai *de facto* diskriminācijas analizēšanas.

Šīs divas lietas ir būtiskas un savstarpēji tās nerada sevišķi atšķirīgus diskriminācijas aizlieguma satura interpretācijas vai piemērošanas standartus. Tomēr šie nav vienīgie spriedumi, kas ir skatīti NAFTA režīma piemērojot UNCITRAL strīdu izšķiršanas noteikumus. Patiesībā ir skatītas vairākas lietas, kurās vienādos piemērojamo tiesību normu ietvaros šķīrējtiesas ir pieņēmušas krasi pretējus lēmumus. Tāpat ir skatītas lietas, kurās diskriminācijas aizlieguma pārkāpums nav bijis primārais strīdus objekts, bet šķīrējtiesas ir ņēmušas vērā to noteiktos satura kritērijus, cenšoties tos piepildīt ar saturu.

Pope & Talbot Inc. v. Government of Canada lietā (turpmāk – **Pope & Talbot lieta**) salīdzināmiem apstākļi tika interpretēti pretēji UNCITRAL šķīrējtiesas secinātajam Methanex. Ja Methanex gadījumā salīdzināmība tika attiecināta tikai uz metanola industrijā esošajiem investoriem un investīcijām, tādējādi sašaurinot salīdzināmības ietvaru, Pope & Talbot lietā šķīrējtiesa to paplašināja, norādot, ka salīdzināmie investori un investīcijas ir noteiktajā tirgus segmentā savstarpēji konkurējošie.²⁷³ Līdzīgi Pope & Talbot lietas lēmumam, šķīrējtiesas sprieda arī *S.D. Myers v. Canada* lietā (turpmāk – **S.D. Myers lieta**)²⁷⁴ un *United Parcel Service of America v. Government of Canada* lietā (turpmāk – **UPS lieta**) abās dominējot šķīrējtiesu uzskatam, ka salīdzināmība ir konstatējama pēc esamības vienā tirgus segmentā un tādējādi pastāvošas konkurences.²⁷⁵

Mēģinot izprast šādu krasi atšķirību, darba autore izvirza pieņēmumu par Methanex lietas šķīrējtiesa pamatojumu šādi salīdzinošo apstākļu interpretācijai. Kā tas redzams no Methanex lietas faktiem un šķīrējtiesas izdarītajiem secinājumiem, Methanex bija iespējams konstatēt identiskus investorus, kam bija ASV valstspiederība. Visi šie investori saņēma vienādu

---

²⁷³ Pope & Talbot Inc. v. The Government of Canada, UNCITRAL, 41 ILM 1347 (2002), Award in Respect of Damages, 31 May 2002, para.78.

²⁷⁴ S.D. Myers, Inc. v. Government of Canada, UNCITRAL, 40 ILM 1408 (2000), Partial Award, 13 November 2000, para.250.

²⁷⁵ United Parcel Service of America Inc. v. Government of Canada, ICSID Case No. UNCT/02/1, Award on Merits, 24 May 2007, para.83.

attieksmi no valsts puses. Šķīrējtiesas ieskatā, tas būtu nesaprātīgi ignorēt šādu līdzību, neatkarīgi no tā, ka eksistē arī mazāk līdzīgi investori un investīcijas.²⁷⁶

Nebūtu pamatoti apgalvot, ka Methanex lietā šķīrējtiesa kategoriski noliedza salīdzināt tādas investīcijas, kas pēc būtības tika ieguldītas vienā tirgus segmentā, tomēr tika piemērota daudzpakāpju izvērtēšana, kuras rezultātā salīdzinošie apstākļi izrietēja no vislīdzīgāko investoru un investīciju vērtējuma. Pieļaujams, ka Methanex lietas šķīrējtiesa būtu salīdzinājusi gan metanola, gan etanola ražotājus un pārdevējus, ja Methanex nebūtu neviena pielīdzināma investora ar ASV valstspiederību, tā kā šķīrējtiesa nekādā mērā nenorādīja, ka šie nav līdzīgi un vienā industrijā esoši konkurenti. Patiesībā, Methanex šķīrējtiesa netieši uz to norādīja ar atsauci uz “mazāku līdzību”.²⁷⁷ Kritika, par pieeju izvēlēties tikai pašus līdzīgākos salīdzinošo apstākļu vērtēšanai, ir attiecināma uz paša Methanex šķīrējtiesas atziņu, ka arī investori etanola industrijā ir salīdzināmi ar Methanex. Tādā veidā tiek pavērta iespēja ne tikai nākotnē radīt mākslīgus un identiskus konkurentus, lai īstenotu diskrimināciju, bet tas arī nespēj izpildīt pašu salīdzināmības būtību – kamēr vien būtiskie elementi līdzībai ir izpildīti, tikmēr arī salīdzināmie apstākļi ir konstatējami.

4.3.2. BIT

UNCITRAL Šķīrējtiesa ir skatījusi vairākas lietas, kas ir saistītas ar diskriminācijas aizliegumu vai ar to saistīto kritēriju piemērošanu. Tā, piemēram, viena no būtiskākajām diskriminācijas aizlieguma pārkāpuma konstatēšanām ir salīdzinošie apstākļi. Līdzība starp dažādiem investoriem rada pamatu spriest par atšķirīgu izturēšanās standartu. Arī UNCITRAL Šķīrējtiesa ir skatījusi vairākas lietas, kam ir nozīme salīdzinājuma kritēriju noteikšanā. Ja lietas faktiskie apstākļi pieļauj, ka ir iespējams noteikt nesamērīgu un atšķirīgu attieksmi starp vienas tirgus grupas konkurējošiem investoriem, tā piemēro šo salīdzinājumu attiecībā tikai uz tiem, tā kā nerodas nepieciešamība to izvērst.²⁷⁸ Šī ir līdzīga pieeja Methanex lietā piemērotajai salīdzināšanas metodei. Tomēr šī nav pieeja, kas vienmēr tiek atbalstīta, jo arī UNCITRAL Šķīrējtiesa ir lēmis pamatojoties uz plašāku pieeju, salīdzinot tādus investorus, kas neatbilst visaugstākās pakāpes savstarpējai līdzībai, pētot arī citus tirgus ekonomiskos sektorus.²⁷⁹

---

²⁷⁶ Methanex Corporation v. United States of America, UNCITRAL. IIC 167 (2005), Final Award of the Tribunal on Jurisdiction and Merits, 3 August 2005, Part IV, Chapter B, Page 8, para.17.

²⁷⁷ Methanex Corporation v. United States of America, UNCITRAL. IIC 167 (2005), Final Award of the Tribunal on Jurisdiction and Merits, 3 August 2005, Part IV, Chapter B, Page 8, para.17.

²⁷⁸ Saluka Investments B.V. v. The Czech Republic, UNCITRAL, Partial Award, 17 March 2006, paras.313-347. Available: <https://www.italaw.com/sites/default/files/case-documents/ita0740.pdf> [accessed 17.04.2019.]

²⁷⁹ Occidental Exploration and Production Company v. The Republic of Ecuador, LCIA Case No. UN3467, Award, 1 July 2004, paras.167-176.

Ir jāņem vērā, ka arī UNCITRAL Šķīrējtiesa ir uzsvēris, ka ir apstākļi, kuros nav iespējams salīdzināt dažādu tirgus sektoru dalībniekus.²⁸⁰ Šie ir piemēri, kas skaidri iezīmē, cik komplicēta ir salīdzinošo apstākļu konstatēšana. Visi lietas fakti ir jāskata kopsakarā, piemēram, vienas industrijas pārstāvjiem elektroenerģijas ražošanā var būt salīdzināmi apstākļi, ja tie attiektos uz noteiktu elektroenerģijai piemērojamo nodokli, kamēr šie paši investori var būt nesalīdzināmi gadījumā, kad uz tiem attiecās atšķirīgi, uz konkrēto elektroenerģijas ražošanas veidu attiecināmi, regulējumi.

Ronald S. Lauder v. The Czech Republic lietā būtiska atziņa izrietēja par *de facto* un *de jure* diskrimināciju. UNCITRAL Šķīrējtiesa skaidri norādīja, ka diskriminācijas aizlieguma konstatēšana nav atkarīga no tā vai darbība, ar kuru radītas šīs sekas, pārkāpj nacionālo regulējumu. Nacionālās tiesību normas var pašas par sevi būt diskriminējošas, kamēr to trūkums var būt iemesls, kādēļ ir šādi apstākļi ir iestājušies.²⁸¹ Nodoms kā būtisks pārkāpuma identificēšanas elements ir ticis konstatēts gadījumos, kad ir skaidri secināms plānots un ar nodomu veikts pārkāpums pret ārvalstu investoriem,²⁸² bet ir arī gadījumi, kad, pirmkārt, tiek konstatētas pašas sekas, kas ir radušās no prezumēta diskriminācijas aizlieguma pārkāpuma.²⁸³

Principā arī UNCITRAL Šķīrējtiesa pieļauj, ka nodoms diskriminēt nav būtisks, lai noteiktu diskriminācijas aizlieguma pārkāpumu, bet šāda analīze nesaskan ar tiem viedokļiem, kas tika pausti attiecībā uz lietām par NAFTA pārkāpumiem. *Eastern Sugar v Czech Republic* lieta ir pamats uzskatīt, ka diskriminējošās sekas ir pietiekošas, lai konstatētu pārkāpumu,²⁸⁴ tomēr darba autore izvirzi citādāku interpretāciju par šo atziņu. UNCITRAL Šķīrējtiesa, izvirzot šādu atziņu, atsaucās uz nacionālo regulējumu, kas bija par labu citiem investoriem, nekādā mērā neierobežojot prasītāju. Pirmkārt, lai gan nacionālais regulējums nerādīja *de jure* diskrimināciju tās visparastākajā izpratnē, tas nenozīmē, ka šāds regulējums ir bez nodoma radīt diskriminējošas sekas.

Otrkārt, nodomu radīt diskriminējošas sekas ir iespējams konstatēt arī gadījumos, kuros nav ieviests nacionālais regulējums vispār, tādēļ aprobežot nodomu ar tiešas darbības konstatēšanu var izrādīties bīstami. Arī UNCITRAL Šķīrējtiesa *Eastern Sugar v Czech*

---

²⁸⁰ BG Group Plc. v. The Republic of Argentina, UNCITRAL, 24 December 2007, para.357. Available: <https://www.italaw.com/sites/default/files/case-documents/ita0081.pdf> [accessed 17.04.2019.] National Grid plc v. The Argentine Republic, UNCITRAL, Award, 3 November 2008, paras.201–202. Available: <https://www.italaw.com/sites/default/files/case-documents/ita0555.pdf> [accessed 17.04.2019.]

²⁸¹ Ronald S. Lauder v. The Czech Republic, UNCITRAL, Final Award, 3 September 2001, para.220. Available: <https://www.italaw.com/sites/default/files/case-documents/ita0451.pdf> [17.04.2019.]

²⁸² CME Czech Republic B.V. v. The Czech Republic, UNCITRAL, Partial Award, 13 September 2001, para.612. Available: <https://www.italaw.com/sites/default/files/case-documents/ita0178.pdf> [accessed 17.04.2019.]

²⁸³ Eastern Sugar B.V. (Netherlands) v. The Czech Republic, SCC Case No. 088/2004, Partial Award, 27 March 2007, para 338.

²⁸⁴ Ibid.

Republic lietā ir skaidri saskatījusi, ka valsts rīcība ir netaisnīga ne jau tādēļ, ka nacionālais regulējums tā noteica, bet gan tādēļ, ka nacionālais regulējums apzināti radīja atšķirīgas attieksmes iestāšanos. UNCITRAL Šķīrējtiesa pat norāda, ka pret pieteicēju tika apzināti mērķēta šī rīcība, lai nonāktu pie konkrēta rezultāta.²⁸⁵ Darba autores ieskatā šī ir apzināta un ar nodomu veikta diskriminācija.

4.4. ICSID

ICSID Šķīrējtiesa skata investīciju strīdus neatkarīgi no investīciju aizsardzības režīma, kamēr vien līgumslēdzējpusēs ir vienojušās strīdus izskatīt šos strīdus uz ICSID Konvencijas pamata. Protams, šiem ir jābūt strīdiem, kas izriet no investīciju un investora aizsardzības, kā arī strīda pusēm ir jābūt ratificējušām, pieņēmušām vai apstiprinājušām pašu ICSID Konvenciju.²⁸⁶ Šīs apakšnodaļas ietvarā tiks aplūkoti dažādi investīciju strīdi, kas cēlušies uz dažādu investīciju aizsardzības režīmu pamata, lai noteiktu ICSID Šķīrējtiesas pieeju un mehānismus diskriminācijas aizlieguma satura definēšanā un noteikšanā.

4.4.1. NAFTA

NAFTA pieļauj to pusēm strīdu risināšanai vērsties gan uz ICSID, gan UNCITRAL noteikumu pamata.²⁸⁷ Iepriekšējā apakšnodaļā tika aplūkots, kā UNCITRAL Šķīrējtiesa risina investīciju strīdus, par NAFTA pārkāpumiem, bet šīs apakšnodaļas ietvarā tiks aplūkots kā ICSID Šķīrējtiesa ir vērtējusi strīdus par diskriminācijas aizlieguma pārkāpumu uz NAFTA pamata. *Mercer International Inc. v. Government of Canada* lieta (turpmāk – **Mercer lieta**) ir viena no tādām.²⁸⁸ *Mercer International Inc.* (turpmāk – **Mercer**) ir ASV reģistrēts uzņēmums, kas Kanādā nodarbojās ar celulozes pārstrādi, ražojot biomasas elektroenerģiju. Šī elektroenerģija bija krietni dārgāka nekā tā elektroenerģija, ko Mercer pirka, lai varētu veikt celulozes pārstrādi. Šādā veidā Mercer ne tikai daļēji spēja nodrošināt celulozes pārstrādi no pašu radītās elektroenerģijas, bet varēju to arī pārdod. Stājoties spēkā jaunam regulējumam par elektroenerģijas pārdošanu, Mercer vispirms bija jāizlieto visa elektroenerģija, ko tā ir saražojusi, pirms tā varēja iepirkt to no citiem. Mercer ieskatā šis bija NAFTA pārkāpums, tā kā Kanāda nenodrošināja, ka Mercer netiek diskriminēts, pieļaujot šādu regulējuma izmaiņu stāšanos spēkā.²⁸⁹

---

²⁸⁵ *Eastern Sugar B.V. (Netherlands) v. The Czech Republic*, SCC Case No. 088/2004, Partial Award, 27 March 2007, paras.333-338.

²⁸⁶ Konvenciju par ieguldījumu strīdu izšķiršanu starp valstīm un citu valstu pilsoņiem. Parakstīts 18.03.1965. 25. pants.

²⁸⁷ North American Free Trade Agreement. Signed 17.12.1992. Article 1120.

²⁸⁸ *Mercer International Inc. v. Government of Canada*, ICSID Case No. ARB(AF)/12/3, Award, 6 March 2018.

²⁸⁹ *Ibid.* Paras.3.63-3.108, 7.4.

ICSID Šķīrējtiesa, skatot šo lietu, attiecībā uz diskriminācijas aizliegumu norādīja, ka, pirmkārt ir jānoskaidro vai ir bijusi investīcija, vai tā ir bijusi salīdzināma ar citu investīciju, un vai attiecībā uz tām ir īstenota atšķirīga izturēšanās.²⁹⁰ Otrkārt, ICSID Šķīrējtiesa norādīja uz nodoma pierādīšanu un pierādīšanas nastu kopumā un, atsaucoties uz ICJ spriedumu *Pulp Mills* lietā, norādīja, ka pierādīšanas nasta sākotnēji ir tai pusei, kura izvirza apgalvojumu, tomēr Mercer pierādīšanas nasta attiecās uz prasības pamatotību un NAFTA pantu iespējamā pārkāpuma pierādīšanu. ICSID Šķīrējtiesas ieskatā, nav viennozīmīgi apgalvot, ka atbildētājam nepastāv pierādīšanas nasta attiecībā uz faktiem, kas ir izvirzīti.²⁹¹

ICSID Šķīrējtiesai neradās sevišķi daudz jautājumu par to, vai Mercer ir investors, tomēr salīdzinošo apstākļu konstatācijai tika izmantoti iepriekš pieņemtie lēmumi citos investīciju strīdos, skaidrojot, ka to kā salīdzinājumi nevis starp pašiem identiskākajiem no investoriem, bet gan tiem, uz kuriem līdzvērtīgi attiecās konkrēti noteikumi tirgus sektorā. Tātad, ja uz citiem konkurentiem neattiecās tādi paši nosacījumi, kādi uz Mercer, pat ja šiem konkurentiem arī tika piemēroti noteikumi par elektroenerģijas patēriņu, tie ir salīdzināmi. Tomēr salīdzinājuma ietvarā nav paredzēts, ka visiem vienas grupas investoriem pienākas identiska izturēšanās vai darbības nosacījumi. Tie var atšķirties, kamēr vien tie kopumā ievēro atšķirīgas attieksmes aizliegumu, ja ir iestājušies līdzīgi apstākļi.²⁹² Ņemot vērā to, ka pret investoriem tika īstenota atšķirīga izturēšanās, jo tie nebija salīdzināmos apstākļos, ICSDI Šķīrējtiesa noraidīja Mercer argumentu par diskriminācijas aizlieguma, kas ietverts NAFTA 1102. un 1103. pantā, pārkāpumu,²⁹³ bet atbildētājam nav pierādīšanas nasta.²⁹⁴

Mercer diskriminācijas aizliegumu norādīja arī attiecībā uz NAFTA 1105. pantu.²⁹⁵ ICSID Šķīrējtiesa šādu pieeju skatīja pamatojoties uz starptautiskajām paražu tiesībām un tiesu praksi attiecībā uz minimālo izturēšanās standartu, uz kā pamata valstīm ir aizliegt izturēties pret ārvalstu investoru netaisnīgi un diskriminējoši. Tomēr ICSID Šķīrējtiesa piekrita *Methanex* lietā secinātajam, ka 1105. pants pats par sevi neietver diskriminācijas aizliegumu, tādēļ,

---

²⁹⁰ Mercer International Inc. v. Government of Canada, ICSID Case No. ARB(AF)/12/3, Award, 6 March 2018, para.7.60.

²⁹¹ Ibid. Paras.7.11-7.16.; ICJ Judgment on the Merits on 20.04.2010. in case *Pulp Mills on the River Uruguay (Argentina v. Uruguay)*, I.C.J. Reports 2010, p. 14, para.162.

²⁹² Cargill, Incorporated v United Mexican States, ICSID Case No. ARB(AF)/05/2, Award, 18 September 2009, para.206; Mercer International Inc. v. Government of Canada, ICSID Case No. ARB(AF)/12/3, Award, 6 March 2018, paras.7.18-7.37.

²⁹³ Mercer International Inc. v. Government of Canada, ICSID Case No. ARB(AF)/12/3, Award, 6 March 2018, paras.7.38-7.46.

²⁹⁴ Ibid. Para.7.45.

²⁹⁵ Ibid. Para.7.51.

nespējot pierādīt salīdzinošos apstākļus starp investoriem, nav iespējams turpināt diskriminācijas aizlieguma pārkāpuma argumentēšanu.²⁹⁶

ICSID Šķīrējtiesa secinājumi, pirmkārt, kā pamatelementu ietver salīdzināmos apstākļus un vienādo attieksmi. Ir būtiski, ka ICSID Šķīrējtiesa secināja līdzības noteikšanu nevis pēc pirmsšķietamas to salīdzināmības, bet gan visiem ar šīm investīcijām redzamajiem elementiem. Nav iespējams pareizi konstatēt, ka investīcijas ir salīdzināmas, ja ar tām ir saistīti dažādi apstākļi, kas ietekmē noteiktu attieksmi. Protams, ICSID Šķīrējtiesa šādu analīzi piemēroja tādēļ, ka bija faktiski redzams, ka ikvienam no salīdzinātajiem investoriem bija vairāki, savstarpēji saistīti un no citiem investoriem atšķirīgi apstākļi, kas ietekmēja to investīciju īstenošanu, tādēļ nebūtu pareizi prezumēt, ka ikviena individuāla atšķirība ir pietiekama, lai norādītu uz atšķirīgiem apstākļiem.

Otrkārt, nodoms diskriminēt sekundāri pavīdēja attiecībā uz pierādīšanas nastu. Ja nebūtu nepieciešams konstatēt nodomu diskriminēt, Mercer nebūtu bijis pienākums pierādīt savu apgalvojumu un izvirzīto argumentu patiesumu. Šī lieta diskriminācijas aizlieguma ietvarā nodomu ielasa nevis tiešajā NAFTA regulējumā, bet gan uz vispārējo tiesību sistēmu un tajā pieņemtajiem standartiem. ICSID Šķīrējtiesa līdzīgās lietās, kas saistītas ar NAFTA, gan ir skaidrojis, ka tā izvērtēšanas metodoloģija ir skatīt visus lietā esošos faktus kopsakarā, nevis mēģināt izvērtēt, vai ir bijis nodoms diskriminēt.²⁹⁷ Protams, visi lietas fakti ir jāvērtē kopsakarā, tomēr, ja nodoms nebūtu būtisks elements, visu lietas faktus izvērtēšana varētu būt pat daļēji lieka, tā kā bez nodoma veiktā diskriminācijā būtisks ir tikai iznākums jeb kaitīgās sekas. Ir apšaubāms, ka šķīrējtiesa neskatītu lietas faktus vispār, vai tikai limitēti, tādēļ ir skaidrs, ka tiek meklēts nodoms vai vismaz acīmredzama un neattaisnojama neuzmanība.

Ir izvirzāms secinājums, ka piemērojot ICSID Konvenciju investīciju strīdu risināšanā, diskriminācijas aizlieguma pārkāpums ir attiecināms uz gadījumiem, kad pret ārvalstu investoru ar nodomu tiek vērsta atšķirīga izturēšanās salīdzinājuma ar tam līdzīgiem vai identiskiem investoriem ar uzņēmējvalsts valstspiederību.

4.4.2. Eiropas enerģētikas hartas nolīgums

Attiecībā uz Eiropas enerģētikas hartas nolīguma ietvaru, ICSID Šķīrējtiesa ir vērtējusi arī diskriminācijas aizliegumu. Vērtīgākās atziņas saskatāmas *AES Summit Generation Limited and AES-Tisza Erömi Kft v. The Republic of Hungary* lietā, kuru izskatot ICSID Šķīrējtiesa it īpaši uzsvēra samērīgumu, proporcionalitāti un leģitīmo mērķi, kam ir jābūt jebkura valsts

---

²⁹⁶ Mercer International Inc. v. Government of Canada, ICSID Case No. ARB(AF)/12/3, Award, 6 March 2018, paras.7.57- 7.61.

²⁹⁷ Marvin Roy Feldman Karpa v. United Mexican States, ICSID Case No. ARB(AF)/99/1, Award, 16 December 2002, para.184.

līmeņa lēmuma pieņemšanā. ICSID Šķīrējtiesa šo saistīja ar lēmumu saprātīgumu, izdalot divus elementus – racionāla politika noteiktos jautājumos un racionāla, saprātīga rīcība. Racionāli politiskie lēmumiem jābūt ar sabiedrības interesēm pamatotiem un nepieciešamiem. Bet, lai nodibinātu samērīgumu, lēmumus jāsteno ar tādiem mehānismiem, kas ir proporcionāli un lēmuma atbilstoši. Ne tikai pats lēmuma pieņemt un ieviest kādus ierobežojumus ir būtisks, tas ir arī veids, kā tas tiek panākts.²⁹⁸

Viennozīmīgi, ka jebkuram lēmuma ir jāspēj izpildīt samērīguma tests, lai pasargātu gan valstu intereses, gan arī investoru intereses. Pirmkārt, ne tikai valstīm nav pieļaujams ieviest tādu nacionālo regulējumu, kas iracionāli ierobežo ārvalstu investorus, bet arī lēmumi, kas ir pamatoti un nepieciešami, lai sasniegtu kādu mērķi, nedrīkst būt pieņemti bez jebkādas apdomāšanās vai seku izsvēršanas. Darba autores ieskatā neapdomība un apzināta labāka mehānisma piemērošanas neieviešana vai neizsvēršana ir daļa no nodoma diskriminēt. Nodoma gadījumā sekas ir ne tikai sagaidāmas, bet arī plānotas, kamēr iespējamo seku ignorēšana ir neuzmanība, kura panāk šo pašu rezultātu. Neuzmanība nebūt nav kāds attaisnojošs iemesls, lai pieņemtu, ka diskriminācijas aizliegums nav pārkāpts, tā kā valstīm ir jāspēj apzināties un plānot savu darbību un lēmumu ietekme, ņemot vērā gan tiesisko paļāvību, bet arī labu pārvaldību.

Otrkārt, investoriem ir jāspēj sagaidīt, kāds nacionālais regulējums un ar to saistītie ierobežojumi, pie saprātīgiem apstākļiem, tiks ieviesti. Neviens investors nevēlās ieguldīt tādā valstī, kurā ir acīmredzami nestabils un haotisks nacionālais regulējums, kas uz to varētu attiekties. Vēl jo vairāk, valstīm nav vēlama slava kā neprognozējamām vai investīciju un investoru diskrimināciju īstenojošām. Saprātīgums, samērīgums, proporcionalitāte un leģitīmo mērķu nepieciešamības ievērošana ir pamats stabilam investīciju aizsardzības režīmam.

4.4.3. BIT

ICSID Šķīrējtiesa ir bieži skatījusi strīdus, kas saistīti ar investīciju strīdiem par diskriminācijas aizlieguma pārkāpumu, ja tā pamatā ir BIT. Kā jau minēts, lielākā daļa BIT diskriminācijas aizliegumu pat nedefinē vai neiekļaut atsevišķi no citiem principiem vai izturēšanās standartiem, tādēļ šajā apakšnodaļā tiks apvienotas lietas, kurās ICSID Šķīrējtiesa ir spriedusi un pieņēmis līdzīgus lēmumus vai izteicis līdzīgas atziņas par noteiktiem diskriminācijas aizlieguma satura elementiem.

Salīdzinošie apstākļi jeb līdzība starp investoriem ir ICSID Šķīrējtiesas ieskatā ir jāvērtē plašāk par viena tirgus segmenta konkurējošajiem investoriem, kam ir vislīdzīgākie apstākļi.

---

²⁹⁸ AES Summit Generation Limited and AES-Tisza Erőmű Kft v. The Republic of Hungary, ICSID Case No. ARB/07/2, Award, 23 September 2010, paras.10.3.12–10.3.13.

ICSID Šķīrējtiesas ieskatā ir jāskata tādi investori, uz kuriem attiecās vai vajadzēja attiekties līdzīgam vai tādām pašām regulējumiem, kā uz aizskarto investoru. Ir jāņem vērā, ka atšķirīgiem tirgus sektoriem ir noteiktas, ar to saistītas īpatnības, kas pieprasa atšķirīgu regulējumu, tomēr, ja loģiski aplūkojot visus apstākļus, ir skaidrs, ka arī dažādos tirgus sektoros bija nepieciešams līdzīgs vai vienāds noregulējums, tad šis fakts rada salīdzinošos apstākļus.²⁹⁹ Līdzīgi kā UNCITRAL Šķīrējtiesa ir secinājusi, arī ICSID Šķīrējtiesa plašu salīdzinājumu neveic vienmēr, it īpaši gadījumos, kad tas nav iespējams, jo prasītājs ir lūdzis salīdzināt investorus, kam ir jāsaņem atšķirīga attieksme.³⁰⁰ Starptautiskajās tiesībās investoram nav tiesību prasīt un valstij nav pienākuma nodrošināt vienādu attieksmi un izturēšanās standartu ārzemniekiem un saviem valstspiederīgajiem, tam ir jāizriet no piemērojamās tiesību normas,³⁰¹ tādēļ investīciju aizsardzības režīmu nodibinošā līguma vai vienošanās normas ir jātulko ne tikai gramatiski, bet arī sistēmiski un teleoloģiski.

De facto un *de jure* diskriminācijas ietvaros ICSID Šķīrējtiesa ir atzinis abus, norādot, ka diskriminācijas aizliegums ietver gan nodomu diskriminēt, gan arī diskriminējošas sekas, kas radušās.³⁰² Kritiski jāvērtē ideja konstatēt diskriminācijas aizliegumu gadījumos, kad nacionālais regulējums, pat ja ieviests ar mērķi diskriminēt, to nav panācis. Tādā gadījumā nozīme būtu teorētiskajām sekām, nevis reālajām. Protams, gramatiski tulkojot un piemērojot investīciju aizsardzības režīmu nodibinošo līgumu vai vienošanos, tas ir pārkāpums, tomēr sodīšana par nepiepildījušos mērķi var būtu nesamērīga un neproporcionāla.

Proporcionalitāte un samērīgums nav ignorēti arī no ICSID Šķīrējtiesas puses attiecībā uz pašu diskriminācijas aizliegumu, atzīmējot kādu visnotaļ svarīgu un piemērojamu atziņu: "Likumā visbūtiskākais ir konteksts." Jebkurā investīciju strīdā šķīrējtiesai ir pienākums aplūkot visus faktus, rast kopsakarības un no tām izdarīt secinājumus.³⁰³ Ir izvirzāms apgalvojums, ka iespējamā neskaidrība starp diskriminācijas aizlieguma saturu ir radusies tieši tādēļ, ka visu lietas apstākļu un faktu izskatīšana netiek uztverta kā pašsaprotams, nepieciešams pamats jebkura strīda izskatīšanā. Ir acīmredzams, ka nav iespējams definēt diskriminācijas

---

²⁹⁹ Enron Corporation and Ponderosa Assets, L.P. v. Argentine Republic, ICSID Case No. ARB/01/3, Award, 22 May 2007, para.282; Sempra Energy International v. The Argentine Republic, ICSID Case No. ARB/02/16, Award, 28 September 2007, para.319.

³⁰⁰ CMS Gas Transmission Company v. The Republic of Argentina, ICSID Case No. ARB/01/8, Award, 12 May 2005, para.293; Metalpar S.A. and Buen Aire S.A. v. The Argentine Republic, ICSID Case No. ARB/03/5, Award, 6 June 2008, paras.161-164; El Paso Energy International Company v. The Argentine Republic, ICSID Case No. ARB/03/15, Award, 31 October 2011, paras.309-315.

³⁰¹ Alex Genin, Eastern Credit Limited, Inc. and A.S. Baltoil v. The Republic of Estonia, ICSID Case No. ARB/99/2 Award, 25 June 2001, para.368.

³⁰² LG&E Energy Corp., LG&E Capital Corp., and LG&E International, Inc .v. Argentine Republic, ICSID Case No. ARB/02/1, Decision on Liability, 3 October 2006, para.146.

³⁰³ Occidental Petroleum Corporation and Occidental Exploration and Production Company v. The Republic of Ecuador, ICSID Case No. ARB/06/11, Award, 5 October 2012, para.451; Victor Pey Casado and President Allende Foundation v. Republic of Chile, ICSID Case No. ARB/98/2, Award, 8 May 2008, para.704.

aizliegumu precīzi, bet tajā pašā laikā vispārpiemērojami, tomēr ikviena šķīrējtiesa, pie secinājuma par tā iespējamo pārkāpumu, piemēro līdzīgus elementus – salīdzināmību, attieksmi, prezumētas diskriminējošās sekas un visu faktu un apstākļu korelāciju, kas līdz tam ir novedis. Arī *de facto* un *de jure* diskriminācija nekad netiek aprobežota (vai vismaz nevajadzētu aprobežoties) ar tikai seku vai nacionālā regulējuma izvērtējumu, tos jāaplūko attiecībā pret visu tiesisko vidi un sistēmu un tirgus faktisko stāvokli, kam korelējot, ir radušās sekas.

Darba autores ieskatā šāda pieeja ir neatņemama daļa investīciju strīdu izskatīšanā. Jebkāda atkāpe no pierādīšanas nepieciešamības noved abas strīda pusi paranoiskā savu tiesību aizstāvēšanā un aizsardzības mehānismu un principu interpretācijā. Diskriminācijas aizliegums neparedz nekādus īpašus apstākļus ārvalstu investoram. Tam nav tiesību prasīt identisku izturēšanos gadījumos, kad tas nebūtu samērīgi un ierobežotu otras puses rīcības brīvību. Valstīm nav tiesību rīkoties tā, lai apzināti radītu labvēlīgākus apstākļus saviem valstspiederīgajiem vai vismaz vienam no tiem. Diskriminācijas aizliegums ir balanss starp divām savstarpēji šķietami nesaderīgām, tomēr savstarpēji svarīgām interesēm. Darba autores ieskatā ICSID Šķīrējtiesa visprecīzāk ir definējusi pašu diskriminācijas aizliegumu *Joseph Charles Lemire v. Ukraine* lietā: diskriminācijas novēršana ietver tikai nesamērīgu privilēģiju novēršanu. Pieņemot ko pretēju, ir iespējams sajaukt upuri un pāridarītāja.³⁰⁴

---

³⁰⁴ Joseph Charles Lemire v. Ukraine, ICSID Case No. ARB/06/18. Award, 28 March 2011, para.65.

5. SECINĀJUMI

1. Diskriminācijas aizlieguma konstatēšanā tiesas un šķīrējtiesas piemēro ne tikai starp strīda pusēm spēkā esošā investīciju aizsardzības režīma tiesisko ietvaru, bet arī citus, tieši nesaistītus normatīvos aktus, tādējādi diskriminācijas aizlieguma saturs var būt atkarīgs no strīda risināšanai piemērojamajām tiesību normām.

2. Salīdzināmie apstākļi starp investoriem un investīcijām ir pakļauti vairāku pakāpju izvērtēšanai. Pirmkārt, nepieciešams ņemt vērā, vai investīcijai ir salīdzināma valstspiederīgā investīcija, kas ir gandrīz identiska. Pat, ja pret šo investīciju arī ir pausta tāda pati attieksme, kā pret ārzemju investīciju, tas nenozīmē, ka ir ievērots diskriminācijas aizliegums. Otrkārt, ir jāsalīdzina līdzīgie investori, kas rada konkurenci noteiktajā tirgus segmentā, vai arī tādi, uz kuriem būtu jāattiecināta tāds pats regulējums, kā uz ārzemju investoru.

3. Salīdzināmie apstākļi, lai noteiktu investīciju līdzību, ir attiecināmi uz līdzīgiem apstākļiem, nevis līdzīgām precēm, produktiem vai pakalpojumiem. Tādēļ investīciju salīdzināmība diskriminācijas aizlieguma pārkāpuma konstatēšanā ir atkarīga nevis no konkrētā investīcijas veida noteiktajā tirgus sektorā, bet gan no darbībām, kas tam ir radījušas diskriminējošos apstākļus. Tā kā vienādas izturēšanās standarts var tikt attiecināts ne tikai uz noteikta tirgus segmenta investoriem, bet arī uz citiem noteiktajā jurisdikcijā īstenotajām investīcijām, salīdzināmie ir tie investori, uz kuriem diskriminējošā darbība atstātu vienādi konstatējamu netaisnīgo rezultātu.

4. Ja investīciju aizsardzības režīmā nav noteikts pretēji, tad tajā norādītais diskriminācijas aizliegums aptver gan *de jure*, gan *de facto* diskrimināciju, nošķirot to no koncepta par nodomu piemērošanas.

5. Gan *de jure*, gan *de facto* diskriminācijas konstatēšanai nepieciešams pierādīt nodomu. Šis attiecās arī uz gadījumiem, kad valsts nav rēķinājusies ar sekām, piemērojot noteiktu normatīvo regulējumu, vai arī bezdarbības rezultātā ir veicinājusi diskriminējošo seku iestāšanos. Nodoms diskriminēt starptautisko investīciju tiesību ietvarā ietver gan tiešu, skaidri redzamu nodomu, gan arī neuzmanību no valsts puses.

6. Izpratne par nodomu, kā būtisko elementu diskriminācijas aizlieguma pārkāpuma konstatēšanā bieži vien netiek nodalīta no *de jure* diskriminācijas. Lai gan *de jure*

diskriminācija ir primārais nodoma konstatēšanas veids, tomēr nodoms ir valsts apzināta darbība vai bezdarbība, kas ir rezultējiesies diskriminējošās sekās. Arī *de facto* diskriminācija, tā esošajā izpratnē starptautisko investīciju tiesībās, var tikt īstenota ar nodomu, tādēļ ir jānodala divi nodoma veidi. Pirmais ir *de jure* diskriminācija, kā tiesību normā ietverts nodoms, un otrs ir vispārējs nodoms, kas ir konstatējams pēc lietas faktisko apstākļu analīzes.

7. Nodoms ir būtisks diskriminācijas aizlieguma elements, kas ir nepieciešams, lai konstatētu, ka ir īstenots principa pārkāpums. Tā kā pierādīšanas nasta ir uzlikta personai, kas noteiktus apgalvojumus, tādējādi arī argumentus, izvirza, ir nepieciešams, ka šī puse spēj pierādīt savu apgalvojumu patiesumu vai vismaz rada pamatotas šaubas par pretējo.

8. Diskriminācijas aizliegums starptautisko investīciju tiesību ietvarā sastāv no pamatkritērijiem un raksturojošajiem kritērijiem. Pamatkritēriji ir, pirmkārt, salīdzināmie apstākļi, lai noteiktu divu investīciju līdzību, otrkārt, vienādas attieksmes, kura attiecināma uz salīdzināmajām investīcijām un investoriem tikai to līdzību radošo apstākļu robežās. Raksturojošie kritēriji ir, pirmkārt, nodoms diskriminēt, ietverot gan darbību, gan bezdarbību, kā arī tiešu nodomu un neuzmanību. Otrkārt, aptverot gan *de jure*, gan *de facto* diskrimināciju, valstij ir jāspēj pierādīt savas rīcības samērīgums, proporcionalitāte un leģitīmais mērķis.

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS SARAKSTS

GRĀMATAS

1. Baizeau D., Hayes T. The Arbitral Tribunal's Duty and Power to Address Corruption Sua Sponte, In: Menaker A.(ed.) International Arbitration and the Rule of Law: Contribution and Conformity, ICCA Congress Series, Kluwer Law International 2017, Vol.19.
2. Bjorklund A.K. The National Treatment Obligation. In: Yannaca-Small K. (ed.) Arbitration Under International Investment Agreements: A guide to the Key Issues. First edition. USA: Oxford University Press, 2010.
3. Bonnitca J., Poulsen L.N.S., Waibel M. The Political Economy of the Investment Treaty Regime. United Kingdom: Oxford University Press, 2017.
4. Brewer T.L., Young S. The Multilateral Investment System and Multinational Enterprises. United Kingdom: Oxford University Press, 1998.
5. Crawford J. Brownlie's Principles of Public International Law. Eighth edition. United Kingdom: Oxford University Press, 2012.
6. de Vattel E. The Law of Nations. (1758). Chitty J. (trans.) USA: T.&J.W. Johnson & Co, 1858.
7. Diebold N.F. Non-Discrimination in International Trade in Services: 'Likeness' in WTO/GATS. Cambridge University Press, 2011.
8. Dolzer R., Schreuer C. Principles of International Investment Law. Second Edition. United Kingdom: Oxford University Press, 2012.
9. Dolzer R., Stevens M. Bilateral Investment Treaties. The Netherlands: Martinus Nijhoff Publishers, 1995.
10. Duquet S, Hachez N., Wouters J. International investment law: the perpetual search for consensus. In: De Schutter O., Swinnen J., Wouters J. (eds.) Foreign Direct Investment and Human Development: The law and economics of international investment agreements. Routledge, 2013.
11. Grotius H. De Jure Belli Ac Pacis. (1625). In: Scott J.B. (ed.), Kelsey F.W. (trans.) The Classics of International Law. United Kingdom: Clarendon Press, 1925.
12. Heaton D., Henckels C., Mitchell A.D. Non-Discrimination and the Role of Regulatory Purpose in International Trade and Investment Law. United Kingdom: Edward Elgar Publishing, 2016.
13. Henckels C. Proportionality and Deference in Investor-State Arbitration: Balancing Investment Protection and Regulatory Autonomy. Cambridge University Press, 2015.
14. Heiskanen V. Of capital import: The definition of investment in international investment law. In: Hoffmann A.K. (ed.) Protection of foreign investments through modern treaty arbitration: diversity and harmonisation. Association Suisse de l'Arbitrage, 2010.
15. Hyder K. Equality Of Treatment And Trade Discrimination In International Law. The Hague, 1968.
16. Jackson H.J. The World Trading System Law and Policy of International Economic Relations. Second edition. USA: The MIT Press, 1997.
17. Janssen Calamita N. The Principle of Proportionality and the Problem of Indeterminacy in International Investment Treaties. In: Bjorklund A.K. (ed.) Yearbook on International Investment Law & Policy 2013-2014. USA: Oxford University Press, 2015.
18. Lowenfeld A. F. International Economic Law (International Economic Law Series). Second edition. USA: Oxford University Press, 2008.

19. McMahon S. *Developments in the Theory and Practice of Citizenship*. United Kingdom: Cambridge Scholars Publishing, 2012.
20. Newcombe A., Paradell L. *Law and Practice of Investment Treaties: Standards of Treatment*. The Netherlands: Kluwer Law International BV, 2009.
21. OECD. *Dispute settlement provisions in international investment agreements: A large sample survey*. France: OECD 2012.
22. OECD. *International Investment Law: Understanding Concepts and Tracking Innovations. A Companion Volume to International Investment Perspectives*. OECD, 2008.
23. Ortino F. *Non-Discriminatory Treatment in Investment Disputes*. Book: Dupuy P.M., Francioni F., Petersmann E.U. (eds.) *Human Rights in International Investment Law and Arbitration*. United Kingdom: Oxford University Press, 2009.
24. Paparinskis M. *The International Minimum Standard and Fair and Equitable Treatment*. United Kingdom: Oxford University Press, 2013.
25. Paulsson J. *Denial of Justice in International Law*. United Kingdom: Cambridge University Press, 2005.
26. Ranieri N., Trakman L. *Regionalism in International Investment Law*. First edition. USA: Oxford University Press, 2013.
27. Restrepo E.F. (ed.) *Multilateral Investment Guarantee Agency (MIGA) - the first ten years 1988-1998*. USA: The World Bank, 1998.
28. Schreuer C. *Protection against Arbitrary or Discriminatory Measures*. In: Rogers C.A., Alford R.P. (eds) *The Future of Investment Arbitration*. United Kingdom: Oxford University Press, 2009.
29. Schreuer C. *The ICSID Convention: A Commentary*. USA: Cambridge University Press, 2001.
30. Shea D.R., *The Calvo Clause: A Problem of Inter-American And International Law and Diplomacy*. USA: University of Minnesota Press, 1955.
31. UNITED NATIONS COMMISSION ON INTERNATIONAL TRADE LAW. *A Guide to UNCITRAL: Basic facts about the United Nations Commission on International Trade Law*. Austria: United Nations, 2013.
32. United Nations Conference on Trade and Development. *Bilateral Investment Treaties 1995-2006: Trends in Investment Rulemaking*. United Nations, 2007.
33. United Nations Conference on Trade and Development. *Scope and Definition: UNCTAD Series on Issues in International Investment Agreements II*. New York and Geneva: United Nations, 2011.
34. Vandevelde K.J. *Bilateral Investment Treaties: History, Policy, and Interpretation*. USA: Oxford University Press, 2010.
35. von Moltke K. *Discrimination and Non-Discrimination in Foreign Direct Investment. Mining Issues OECD Global Forum on International Investment. Conference on Foreign Direct Investment and the Environment: Lessons to be Learned from the Mining Sector*. OECD, 2002.
36. Wilcox C. *A Charter for World Trade*. USA: The Macmillan Company, 1949.

PUBLIKĀCIJAS

1. Böckstiegel K.H *Commercial and Investment Arbitration: How Different are they Today?: The Lalive Lecture 2012*. *Arbitration International*, 2012, Vol. 28, Iss. 4.

2. Chaisse J. The Treaty Shopping Practice: Corporate Structuring and Restructuring to Gain Access to Investment Treaties and Arbitration. *Hastings Business Law Journal*, 2015, Vol. 11, No. 2.
3. Cottier T., Echanti R., Liechti-McKee R., Payosova T., Sieber C. The Principle of Proportionality in International Law: Foundations and Variations. *The Journal of World Investment & Trade*, 2017, Vol. 18, Iss. 4.
4. Diebold F.N. Non-Discrimination and The Pillars of International Economic Law: Comparative analysis and building coherency. *Institute for International Law and Justice Emerging Scholars Papers*, 2010, Vol. 18.
5. Diebold N.F. Standards of Non-Discrimination in International Economic Law. *International and Comparative Law Quarterly*, 2011, Vol. 60, Iss.4.
6. DiMascio N., Pauwelyn J. Non-discrimination in Trade and Investment Treaties: Worlds Apart or Two Sides of the Same Coin? *The American Journal of International Law*, 2008, Vol. 102, No. 1.
7. Dolzer R. Fair and Equitable Treatment: A Key Standard in Investment Treaties. *The International Lawyer*, 2005, Vol. 39, No. 1.
8. Dougan M. When Worlds Collide! Competing Visions of the Relationship between Direct Effect and Supremacy. *Common Market Law Review*, 2007, Vol. 44, Iss. 4.
9. Gaines S.E. *Methanex Corp. v. United States*. *The American Journal of International Law*, 2006, Vol. 100, No. 3.
10. Grabowski A. The Definition of Investment under the ICSID Convention: A Defense of Salini. *Chicago Journal of International Law*, 2014, Vol. 15, No. 1.
11. Harb JP. Definition Of Investments Protected By International Treaties: An On-Going Hot Debate. *MEALEY'S International Arbitration Report*, 2011, Vol. 26, No. 8.
12. Ho J. The Meaning of 'Investment' in ICSID Arbitrations. *Arbitration International*, 2010, Vol. 26, Iss. 4.
13. Manning-Cabrol D. The Imminent Death of the Calvo Clause and the Rebirth of the Calvo Principle: Equality of Foreign and National Investors. *Law and Policy in International Business*, 1995, *UC Davis Journal of International Law and Policy*, 1995, Vol. 26, No. 4.
14. Marshall F. Fair and Equitable Treatment in International Investment Agreements. *Issues in International Investment Law: Background Papers for the Developing Country Investment Negotiators Forum*. Singapore: International Institute for Sustainable Development, October 1-2, 2007.
15. Murphy S.D. The ELSI Case: An Investment Dispute at the International Court of Justice. *Yale Journal of International Law*, 1991, Vol. 16, Iss. 2.
16. OECD Directorate for Financial and Enterprise Affairs. Fair and Equitable Treatment Standard in International Investment Law. OECD Publishing. Working Papers on International Investment, 2004, No.3.
17. Orellana S. Investment Agreements & Sustainable Development: the Non-Discrimination Standards. *Sustainable Development Law & Policy*, 2011, Vol. 11, Iss. 3.
18. Ortino F. From 'Non-Discrimination' to 'Reasonableness': A Paradigm Shift in International Economic Law? *Jean Monnet Working Paper*, 2005, No. 01/05.
19. Risvas M. Non-Discrimination In International Law And Sovereign Equality Of States: An Historical Perspective. *Houston Journal of International Law*, 2017, Vol. 2017, No.1.
20. Root E. The Basis of Protection to Citizens Residing Abroad. *American Journal of International Law*, 1910, Vol. 4, Iss. 3.
21. Schreuer C. Shareholder Protection in International Investment Law. *International Investment Law*

22. Transnational Dispute Management, 2005, Vol. 2, No. 3.
23. Shan W. Is Calvo dead? The American Journal of Comparative Law, 2007, Vol. 55, No. 1.
24. Stone Sweet A. Investor-State Arbitration: Proportionality's New Frontier. Law and Ethics of Human Rights, 2010, Vol. 4, No. 1.
25. Thomas J.C. Reflection on Article 1105 of NAFTA: History, State Practice and the Influence of Commentators. ICSID Review – Foreign Investment Law Journal, 2002, Vol. 17, Iss. 1.
26. Vandevelde K.J. A Brief History of International Investment Agreements. U.C. Davis Journal of International Law & Policy, 2005, Vol. 12, No. 1.
27. Xiuli H. On the Application of the Principle of Proportionality in ICSID Arbitration and Proposals to Government of the People's Republic of China. James Cook University Law Review, 2006, Vol. 13.

TIESĪBU AKTI

ANO

1. Enlargement of the membership of the United Nations Commission on International Trade Law GA Res 57/20, UNGA 98, UN Doc A/RES/57/20. 19.11.2002.
2. Havana Charter for an International Trade Organization (Havana Charter, ITO Charter 1948). UN Doc E/CONF.2/78.
3. Report of the United Nations Commission on International Trade Law GA Res 3108(XXVIII), UNGA 56, UN Doc A/RES/3108 (XXVIII). 12.12.1973.
4. UNCITRAL Arbitration Rules (as revised in 2010). GA Res 65/22., UN Doc. A/RES/65/22. 10.01.2011.
5. UNCITRAL Arbitration Rules. UN Doc A/31/98, 31st Session Supp No 17. 15.12.1976.
6. United Nations General Assembly Resolution GA Res 2205(XXI), UN Doc A/RES/2205. 17.12.1966.
7. Vīnes konvencija par starptautisko līgumu tiesībām. Parakstīts Vīnē 23.05.1969.

ES

1. Līguma par Eiropas Savienības darbību. Konsolidētā versija.
2. Eiropas Ekonomikas kopienas dibināšanas līgums un tā pielikumi (Romas līgums). Parakstīts: 25.03.1957. Publicēts: http://ec.europa.eu/archives/emu_history/documents/treaties/rometreaty2.pdf [aplūkots 12.09.2018.]
3. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1219/2012, ar ko nosaka pārejas pasākumus divpusējiem ieguldījumu nolīgumiem starp dalībvalstīm un trešām valstīm. Parakstīta 12.12.2012.
4. EU-Canada Comprehensive Economic and Trade Agreement. Signed on 30.10.2016.

CITI

1. ASEAN Agreement for the Promotion and Protection of Investments. Signed in Manila 15.12.1987.
2. Consolidated Version of the Central European Free Trade Agreement (CEFTA 2006). Signed in Kraków 21.12.1992.
3. Convention establishing the European Free Trade Association (EFTA). Signed in Stockholm 04.01.1960.

4. Economic Agreement of Bogota. Signed in Bogota on 02.04.1948.
5. Eiropas enerģētikas hartas nolīgums. Parakstīts Lisabonā 17.12.1994.
6. Konvencija par Daudzpusējās ieguldījumu garantiju aģentūras izveidošanu. Parakstīts Vašingtonā 11.10.1985.
7. Konvencija par ieguldījumu strīdu izšķiršanu starp valstīm un citu valstu pilsoņiem. Parakstīts 18.03.1965.
8. Marakešas līgumu par Pasaules tirdzniecības organizācijas izveidošanu. Izveidota ar 1994. gada 5. aprīļa Marakešas deklarācija. (Marakešas līgums). Parakstīts Marakešā 05.04.1994.
9. North American Free Trade Agreement. Signed 17.12.1992.
10. Revised Treaty of Chaguaramas Establishing the Caribbean Community Including the Caricom Single Market and Economy. Signed in Chaguaramas on 04.07.1973.
11. The Protocol on Reciprocal Promotion and Protection of Investments in MERCOSUR (Colonia Protocol). Signed 07.01.1994.
12. Treaty establishing the Common Market for Eastern and Southern Africa (COMESA). Signed 05.11.1993.
13. The Treaty of Saint-Germain-en-Laye. Signed in Saint-Germain-en-Laye on 10.09.1919. Articles 1, 5; PCIJ Judgment of 12.12.1934.
14. Vispārējās vienošanās par tarifiem un tirdzniecību. Parakstīts 30.10.1947.

BIT

1. Australia-Czech Republic BIT (Canberra, 30 September 1993 – Entry into force: 29 June 1994).
2. Austria-Mexico BIT (29 June 1998 – Entry into force: 26 March 2001).
3. Belgium and Luxembourg model BIT (2019).
4. Canada model FIPA (2007).
5. France Model BIT (2006).
6. German model BIT (2005).
7. Germany Model BIT (2008).
8. Hungary and Lebanon BIT (2001).
9. Turkey-Denmark BIT (Copenhagen, 7 February 1990 – Entry into force: 1 August 1992).
10. Switzerland-Mexico BIT (10 July 1995 – Entry into force: 14 March 1996).
11. UK model BIT (2005).
12. US model BIT (2004).
13. US Model BIT (2012).

Citi dokumenti

1. Dalībvalstu valdību pārstāvju deklarācijā par Eiropas Savienības Tiesas *Achmea* sprieduma tiesiskajām sekām un ieguldījumu aizsardzību Eiropas Savienībā. Parakstīts 15.01.2019.
2. United Nations. Draft Articles on Diplomatic Protection with commentaries. Text adopted by the International Law Commission at its fifty-eighth session, in 2006, and submitted to the General Assembly as a part of the Commission's report covering the work of that session (A/61/10), Yearbook of the International Law Commission, 2006, vol. II, Part Two.

TIESU UN ŠĶĪRĒJTIESU PRAKSE

PCIJ un ICJ

1. ICJ Advisory Opinion on 11.04.1949. in case *Reparations for Injuries Suffered in the Service of the United Nations*, I.C.J. Reports 1949.
2. ICJ Advisory Opinion on 18.05.1951. in case *Reservations to the Convention on the Prevention and Punishment of the Crimes of Genocide*, I.C.J. Reports 1951.
3. ICJ Judgement of 24.07.1964. in case *Barcelona Traction, Light and Power Company, Limited (Belgium v. Spain)*. Preliminary Objections. I.C.J. Reports 1964, p. 9, 12.
4. ICJ Judgment of 05.02.1970. in case *Barcelona Traction, Light and Power Company, Limited (Belgium v. Spain)*. Second Phase. I.C.J. Reports 1970, p. 3.
5. ICJ Judgment on 20.07.1989. in case *Elettronica Sicula S.P.A. (ELSI)*. I.C.J. Reports 1989, p. 15
6. ICJ Judgments 06.04.1955. in case *Nottebohm Case (second phase)*, I.C. J. Reports 1955, p. 4.
7. ICJ Judgment on the Merits on 20.04.2010. in case *Pulp Mills on the River Uruguay (Argentina v. Uruguay)*, I.C.J. Reports 2010, p. 14.
8. PCIJ Judgment of 12.12.1934. in case *Oscar Chinn, United Kingdom v Belgium*. PCIJ Series A/B No. 63.

ES

1. EKT 05.02.1963. sprieduma lietā C-26/62 *Van Gend & Loos*.
2. EST 06.03.2018. spriedums lietā C-284/16 *Achmea*.

Šķīrējtiesas

1. AES Summit Generation Limited and AES-Tisza Erözü Kft v. The Republic of Hungary, ICSID Case No. ARB/07/2, Award, 23 September 2010.
2. Alex Genin, Eastern Credit Limited, Inc. and A.S. Baltoil v. The Republic of Estonia, ICSID Case No. ARB/99/2 Award, 25 June 2001.
3. Bayindir Insaat Turizm Ticaret ve Sanyai A.S. v. Pakistan, ICSID Case No. ARB/03/29, Decision on Jurisdiction, 14 November 2005.
4. BG Group Plc. v. The Republic of Argentina, UNCITRAL, 24 December 2007. Available: <https://www.italaw.com/sites/default/files/case-documents/ita0081.pdf> [accessed 17.04.2019.]
5. Cargill, Incorporated v United Mexican States, ICSID Case No. ARB(AF)/05/2, Award, 18 September 2009.
6. Ceskoslovenska Obchodni Banka v. Slovakia, ICSID Case No. ARB/97/4, Decision on objection to jurisdiction, 24 May 1999.
7. CMS Gas Transmission Company v. The Republic of Argentina, ICSID Case No. ARB/01/8, Award, 12 May 2005.
8. CMS Gas Transmission Company v. The Republic of Argentina, ICSID Case No. ARB/01/8, Decision of the ad hoc Committee on the Application for Annulment of the Argentine Republic, 25 September 2007.
9. CME Czech Republic B.V. v. The Czech Republic, UNCITRAL, Partial Award, 13 September 2001. Available: <https://www.italaw.com/sites/default/files/case-documents/ita0178.pdf> [accessed 17.04.2019.]
10. Eastern Sugar B.V. (Netherlands) v. The Czech Republic, SCC Case No. 088/2004, Partial Award, 27 March 2007.

11. El Paso Energy International Company v. The Argentine Republic, ICSID Case No. ARB/03/15, Award, 31 October 2011.
12. Energy International v. The Argentine Republic, ICSID Case No. ARB/02/16, Award, 28 September 2007.
13. Enron Corporation and Ponderosa Assets, L.P. v. Argentine Republic, ICSID Case No. ARB/01/3, Award, 22 May 2007.
14. European Communities — Measures Affecting Asbestos and Products Containing Asbestos. WT/DS135/AB/R, (2001) 40 ILM 1408.
15. Fedax N.V. v. The Republic of Venezuela, ICSID Case No. ARB/96/3. Decision of the Tribunal on Objections to Jurisdiction, 11 July 1997.
16. Generation Ukraine, Inc. v. Ukraine, ICSID Case No. ARB/00/9 Award, 16 September 2003.
17. International Thunderbird Gaming Corporation v. The United Mexican States, UNCITRAL, IIC 136 (2006), Arbitral Award, 26 January 2006.
18. Jan de Nul N.V. & Dredging International N.V. v. Egypt, ICSID Case No. ARB/04/13, Decision on Jurisdiction, 16 June 2006.
19. Joseph Charles Lemire v. Ukraine, ICSID Case No. ARB/06/18. Award, 28 March 2011.
20. Joy Mining Machinery v. Egypt, ICSID Case No. ARB/03/11, Decision on Jurisdiction, 6 August 2004.
21. Kardassopoulos v. Georgia, ICSID Case No. ARB/05/18, Decision on Jurisdiction, 6 July 2007.
22. L.E.S.I. - DIPENTA v. Algeria, ICSID Case No. ARB/03/8, Award, 10 January 2005.
23. L.E.S.I. S.p.A. and ASTALDI S.p.A. v. République Algérienne Démocratique et Populaire, ICSID Case No. ARB/05/3 Decision, 12 July 2006.
24. LG&E Energy Corp., LG&E Capital Corp., and LG&E International, Inc. v. Argentine Republic, ICSID Case No. ARB/02/1, Decision on Liability, 3 October 2006.
25. Malaysian Historical Salvors Sdn, Bhd v. Malaysia, ICSID Case No. ARB/05/10, Award, 17 May 2007.
26. Marvin Roy Feldman Karpa v. United Mexican States, ICSID Case No. ARB(AF)/99/1, Award, 16 December 2002.
27. Mercer International Inc. v. Government of Canada, ICSID Case No. ARB(AF)/12/3, Award, 6 March 2018.
28. Metalpar S.A. and Buen Aire S.A. v. The Argentine Republic, ICSID Case No. ARB/03/5, Award, 6 June 2008.
29. Methanex Corporation v. United States of America, UNCITRAL. IIC 167 (2005), Final Award of the Tribunal on Jurisdiction and Merits, 3 August 2005.
30. Mitchell (Patrick) v. Democratic Republic of the Congo, ICSID Case No. ARB/99/7, Annulment Decision, 1st November 2006.
31. National Grid plc v. The Argentine Republic, UNCITRAL, Award, 3 November 2008. Available: <https://www.italaw.com/sites/default/files/case-documents/ita0555.pdf> [accessed 17.04.2019.].
32. Occidental Exploration and Production Company v. The Republic of Ecuador, LCIA Case No. UN3467, Award, 1 July 2004.
33. Occidental Petroleum Corporation and Occidental Exploration and Production Company v. The Republic of Ecuador, ICSID Case No. ARB/06/11, Award, 5 October 2012.
34. Pey Casado and President Allende Foundation v. Republic of Chile, ICSID Case No. ARB/98/2, Award, 8 May 2008.

35. Pope & Talbot Inc. v. The Government of Canada, UNCITRAL, 41 ILM 1347 (2002), Award in Respect of Damages, 31 May 2002.
36. Ronald S. Lauder v. The Czech Republic, UNCITRAL, Final Award, 3 September 2001. Available: <https://www.italaw.com/sites/default/files/case-documents/ita0451.pdf> [17.04.2019.]
37. Salini Costruttori S.p.A. and Italstrade S.p.A. v. Kingdom of Morocco [I], ICSID Case No. ARB/00/4. Decision on Jurisdiction, 31 July 2001.
38. Saluka Investments B.V. v. The Czech Republic, UNCITRAL, Partial Award, 17 March 2006. Available: <https://www.italaw.com/sites/default/files/case-documents/ita0740.pdf> [accessed 17.04.2019.]
39. S.D. Myers, Inc. v. Government of Canada, UNCITRAL, 40 ILM 1408 (2000), Partial Award, 13 November 2000.
40. SGS Société Générale de Surveillance S.A. v. The Republic of Paraguay, ICSID Case No. ARB/07/29 Decision on Jurisdiction, 29 January 2004.
41. Tokios Tokelés v. Ukraine, ICSID Case No. ARB/02/18, Decision on Jurisdiction, 29 April 2004.
42. United Parcel Service of America Inc. v. Government of Canada, ICSID Case No. UNCT/02/1, Award on Merits, 24 May 2007.

Atsevišķās domas

1. PCIJ Judgment of 12.12.1934. in case *Oscar Chinn, United Kingdom v Belgium*. PCIJ Series A/B No. 63, Dissenting Opinion by M. Altamira.
2. ICJ Judgment on 20.07.1989. in case *Elettronica Sicula S.P.A. (ELSI)*. I.C.J. Reports 1989, p. 15, Dissenting Opinion of Judge Schwebel.
3. *International Thunderbird Gaming Corporation v. The United Mexican States*, UNCITRAL, Separate statement by Thomas W. Wälde (Arbitral Award), 26 January 2006.
4. *United Parcel Service of America Inc. v. Government of Canada*, ICSID Case No. UNCT/02/1, Separate statement by Dean Ronald A. Cass (Award on Merits), 24 May 2007.

CITI RESURSI

1. Aron Broches, 83, Official at World Bank. <https://www.nytimes.com/1997/09/16/business/aron-broches-83-official-at-world-bank.html> [accessed 12.04.2019.]
2. Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (OECD). Pieejams: https://spkc.gov.lv/lv/statistika-un-petijumi/petijumi-un-zinojumi/oecd?glo_template=text [aplūkots 02.02.2019.]
3. Emmerich de Vattel. Available: <https://www.britannica.com/biography/Emmerich-de-Vattel> [accessed 03.06.2018.]
4. European Commission. Negotiations and agreements. Available: <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/negotiations-and-agreements/> [accessed 10.04.2019.]
5. European Commission. Negotiations and agreements. Agreements in place. Available: http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/negotiations-and-agreements/#_partly-in-place [accessed 10.04.2019.]
6. General Agreement on Tariffs and Trade. The WTO Agreement Series. P.2. Pieejams: https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/agrmtseries2_gatt_e.pdf [accessed 14.02.2019.]

7. Hugo Grotius. Available: <https://www.britannica.com/biography/Hugo-Grotius> [accessed 03.06.2018.]
8. International Centre for Settlement of Investment Disputes. The ICSID Caseload – Statistics. (Issue 2018-2). Available: [https://icsid.worldbank.org/en/Documents/resources/ICSID%20Web%20Stats%202018-2%20\(English\).pdf](https://icsid.worldbank.org/en/Documents/resources/ICSID%20Web%20Stats%202018-2%20(English).pdf) [accessed 03.04.2019.]
9. International Centre for Settlement of Investment Disputes. The ICSID Caseload – Statistics. (Issue 2019-1). Available: [https://icsid.worldbank.org/en/Documents/resources/ICSID%20Web%20Stats%202019-1\(English\).pdf](https://icsid.worldbank.org/en/Documents/resources/ICSID%20Web%20Stats%202019-1(English).pdf) [accessed 03.04.2019.]
10. International Court of Justice. Available: <https://www.icj-cij.org/en/court> [accessed 02.01.2019.]
11. International Court of Justice. Permanent Court of International Justice. Available: <https://www.icj-cij.org/en/pcij> [accessed 02.04.2019.]
12. International investment law. Available: <http://www.oecd.org/investment/internationalinvestmentagreements/oecdworkoninternationalinvestmentlaw.htm> [accessed 02.02.2019.]
13. Member countries. Available: <https://www.miga.org/member-countries> [accessed 16.03.2019.]
14. Members and Observers to the Energy Charter Conference. Available: <https://energycharter.org/who-we-are/members-observers/> [accessed 14.04.2019.]
15. Most-favoured-nation treatment. Available: <https://www.britannica.com/topic/most-favored-nation-treatment> [accessed 10.08.2018.]
16. OECD Legal Instruments. Available: <https://www.oecd.org/legal/legal-instruments.htm> [accessed 02.02.2019.]
17. Origin, Mandate and Composition of UNCITRAL. Available: https://uncitral.un.org/en/about/faq/mandate_composition [accessed 15.04.2019.]
18. Pasaules banka. Pieejams: http://www.fm.gov.lv/lv/sadalas/starptautiska_finansu_sadarbiba/starptautiska_finansu_sadarbiba/pasaules_banku/ [aplūkots 14.02.2019.];
19. Paulus A. Treaties of Friendship, Commerce and Navigation. Available: <http://opil.ouplaw.com/view/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e1482> [accessed 09.08.2018]
20. Principles of the trading system. Available: https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/fact2_e.htm [accessed 14.02.2019.]
21. Schreuer C. Investments, International Protection. Para.38. Available: https://www.univie.ac.at/intlaw/wordpress/pdf/investments_Int_Protection.pdf [accessed 14.01.2019.]
22. The ICSID Caseload – Statistics. Available: <https://icsid.worldbank.org/en/Pages/resources/ICSID-Caseload-Statistics.aspx> [accessed 03.04.2019.]
23. TRADE: NAFTA Tribunal Backs MTBE Ban. Available: <http://northamerica.ipsnews.net/2005/08/12/trade-nafta-tribunal-backs-mtbe-ban/> [accessed 13.04.2019.]
24. What is INVESTMENT? Available: <https://thelawdictionary.org/investment/> [accessed 12.02.2019.]
25. World Bank. Who we are. Available: <http://www.worldbank.org/en/who-we-are> [accessed 14.02.2019.]
26. WTO. Investment facilitation for development news archives. Available: https://www.wto.org/english/news_e/archive_e/infac_arc_e.htm [accessed 13.02.2019.]

DOKUMENTĀRĀ LAPA

Maģistra darbs “Diskriminācijas aizlieguma saturs starptautiskajos investīciju strīdos”
izstrādāts LU Juridiskajā fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie
informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autore: _____ Lība Gailīte

Rekomendēju/nerekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītājs: lektors mg.iur. Māris Lejnieks _____ (paraksts) _____ (datums)

Recenzents: _____

Darbs iesniegts Starptautisko un Eiropas tiesību zinātņu katedrā 03.05.2019.

Dekāna pilnvarotā persona: Ilze Leonoviča

Darbs aizstāvēts maģistra gala pārbaudījuma komisijas sēdē

(Datums/prot. Nr.) _____

Komisijas sekretārs: _____ (paraksts) _____